Oslo

Velferdsetaten

50 år med oppsøkende sosialt arbeid blant ungdom i Oslo

Av Ola Melbye Pettersen (red.)

50 år med oppsøkende sosialt arbeid blant ungdom i Oslo

50 år med skoa på

«Hvis man ikke kjenner fortiden, forstår man ikke nåtiden og egner seg ikke til å forme fremtiden». Visdomsordene fra Simone Weil kan godt brukes i denne sammenhengen når vi i 2019 markerer 50 år med oppsøkende arbeid i Oslo. Denne arbeidsmetoden ble opprettet som fast tiltak gjennom opprettelsen av Uteseksjonen i 1969. Seinere kom det også feltarbeidere til i bydelene. Gjennom 50 år har Oslo satset på utekontaktvirksomhet for å nå utsatte barn og unge som av ulike grunner ikke nås av andre.

Bakgrunnen for at Oslo startet med oppsøkende arbeid har røtter som går lengre tilbake enn 1969. Og opp gjennom årene har Uteseksjonen, feltseksjonen og senere bydelsutekontaktene endret seg i takt med skiftende terreng, faglige føringer og politiske prioriteringer. 50 år med sammenhengende oppsøkende tjenester betyr og at tjenestene har klart å fange opp og tilpasse seg de ulike behovene innbyggerne har representert - ikke minst å fornye tilnærming og å fange opp nye grupper som trenger en oppsøkende innsats.

Med denne jubileumsboken ønsker vi å se på historien til det oppsøkende feltet i Oslo og hvordan og hvorfor Uteseksjonen og bydelsutekontaktene er som de er i dag. Men vi vil også videre. I disse dager utvikler vi en Oslostandard for oppsøkende arbeid som ledd i en forebyggingsoffensiv. For Oslo satser på forebygging, tidlig intervensjon og økt livskvalitet i vår Strategiske plan for rusfeltet i hovedstaden.

Jeg vil benytte anledningen til å takke tidligere og nåværende ansatte i bydelsutekontaktene og Uteseksjonen for den innsatsen dere har gjort for byens innbyggere gjennom 50 år. Samtidig vil jeg invitere dagens og fremtidens ansatte til videre innsats for, og utvikling av, tjenestene. Dere har en viktig rolle i både å nå ut til de som andre ikke når, og til å si fra til oss som styrer byen når det trengs. Med dere på laget blir Oslo en rausere og varmere by.

Jubileumsboka har vært et lagarbeid der mange har bidratt. Bydelsutekontaktene, Uteseksjonen og Kompetansesenter rus Oslo har alle gjort sitt. Jeg vil spesielt takke Ola Melbye Pettersen som har ført alt i pennen. Med Oslo sin stolte historie innen oppsøkende arbeid har vi et godt utgangspunkt for å forme og utvikle tjenestene videre for byens innbyggere.

Marianne Borgen

Ordfører Marianne Borgen

Foto: *Oslo kommune/Sturlason*

Vi vil rette en takk til:

Kompetansesenter rus Oslo som har bidratt faglig og økonomisk til å gjøre denne utgivelsen mulig, sammen med Uteseksjonen.

En stor takk rettes til alle som har bidratt med historisk kunnskap, kilder, faktasjekk og korrekturlesing: Gus Strømfors, Grethe Elisabeth Tangen, Noordjan Svedin Fronth, Lena Benedicte Müller, Astrid Johanne Pettersen, Børge Erdal, Henning Pedersen, Åshild Leirset, Hanne Ekkeren, Vigdis Rasten, Morten Dybvig Sitter, Åse Lindstad, og Lars Haavik.

Takk til Oslo byarkiv, Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek, Oslo museum og Folkehelseinstituttet for hjelp med historiske bilder og andre kilder.

Takk også til alle bydeler som har bidratt med informasjon om det oppsøkende ungdomsarbeidet i 2019.

Innhold

Forord 06

Begrepsforklaringer 10

Innledning 13

1. Et fagfelt blir til 14

2. Oppsøkende sosialt arbeid – en metode og et fagfelt 22

3. Faglige politiske spenninger 28

4. Samordning og fagutvikling 34

5. Endringer i landskapet 40

6. Oppsøkende tjenester i et nytt årtusen 52

7. Tidslinje – oppsøkende ungdomsarbeid i Oslo 58

8. Oppsøkende sosialt arbeid – naturlig plass i en helhetlig ungdomspolitikk 62

9. Anne om møtet med Uteseksjonen 68

10. Faglige perspektiv: Hva kjennetegner en god oppsøker og feltarbeider? 72

11. - Vi må være synlige og relevante 76

12. Faglig perspektiv: Hva kjennetegner et godt fagmiljø for oppsøkkende arbeid? 82

13. - Kontinuitet i arbeidet er avgjørende 86

14. Oppsøkende ungdomsarbeid – da og nå 92

Oppsøkende tjenester i Oslo 94

Litteratur og lesetips 96

Begreps-forklaringer

Oppsøkende ungdomstjenester:

Fellesbetegnelse på tjenester som organiserer oppsøkende arbeid/ feltarbeid som en del av tjeneste-tilbudet.

Uteseksjonen:

Velferdsetatens oppsøkende tjeneste i Oslo sentrum. Større fokus på akutte sosiale- og helsemessige problemer. Målgruppe: Alle aldersgrupper, hovedfokus på unge under 25 år.

Feltarbeider / oppsøker:

Det har vært vanlig å omtale de ansatte i Uteseksjonen som «oppsøkere», og de ansatte i bydelenes tjenester som «feltarbeidere».

Feltarbeid / oppsøkende ungdomsarbeid:

Det spesifikke, metodiske arbeidet hvor ansatte oppsøker ungdom på offentlige arenaer for å knytte kontakter, bygge relasjoner og få oversikt over utviklingstrekk i utsatte miljøer.

Utekontakt:

Den tradisjonelle betegnelsen på egne oppsøkende ungdomstjenester i bydeler og norske kommuner. Målgruppe er i spennet 10 - 25 år.

Oppsøkende sosialt arbeid med ungdom?

Det er gjort flere forsøk på å definere det oppsøkende arbeidet. Den svenske sosialforskeren og tidligere feltarbeideren Björn Andersson skriver:

«Oppsøkende arbeid er en kontakt-skapende og ressursformidlende sosial aktivitet som rettes mot grupper som ofte er vanskelig å nå med andre midler, og som har behov for støtte som gjøres lett tilgjengelig, i miljøer og sammen-henger som oppsøkerne ikke organiserer eller kontrollerer» (Andersson 2010, min oversettelse).

Når slikt oppsøkende sosialt arbeid rettes mot ungdom vil det ofte skje under overskrifter som «forebygging», «tidlig innsats» eller «tidlig intervensjon». Arbeidet kjennetegnes av systematisk og metodisk feltarbeid i utsatte ungdomsmiljøer, et generelt forebyggende fokus, bygging av tillit og relasjoner til ungdommene og formidling til andre velferdstjenester og fritidstilbud.

Foto: *Monica Strømdahl*

Foto: *Monica Strømdahl*

Innledning

50 år med oppsøkende sosialt arbeid blant ungdom

Oslo kommune har drevet oppsøkende sosialt arbeid blant ungdom i 50 år. Arbeidet har vært offentlig finansiert og sammenhengende i alle disse årene, noe som er unikt i norsk og europeisk sammenheng. Sannsynligvis kvalifiserer det til en uoffisiell «verdensrekord».

Høsten 2019 er det fungerende utekontakter eller andre oppsøkende tjenester rettet mot ungdom i de fleste bydelene i Oslo. Utekontaktenes målgruppe er barn og unge mellom 10 og 25 år, og skoler, ungdomsklubber og andre offentlige arenaer i bydelen er deres arbeidsplass. I tillegg har Uteseksjonen 30 heltidsansatte oppsøkere som jobber med de som trekker mot utsatte miljøer i Oslo sentrum, med et eget team som jobber spesielt med de under 18 år. Er du ung i Oslo i 2019, er det altså relativt god sjanse for at du har møtt en oppsøker, eller i alle fall hørt om arbeidet som utekontaktene og Uteseksjonen driver.

Det oppsøkende arbeidet i Oslo startet med opprettelsen av Uteseksjonen i 1969. Bakteppet var bekymring for økende utenforskap, kriminalitet og rusmisbruk blant ungdomsgrupper i byen. Det oppsøkende arbeidet i de mest belastede miljøene i Oslo sentrum ble raskt supplert med oppsøkende feltarbeid i de ulike distriktene utenfor sentrum. Det oppsøkende arbeidet fikk på denne måten et todelt formål: på den ene siden skulle Uteseksjonen fange opp ungdom på vei inn i belastede sentrumsmiljøer og formidle disse tilbake til sine lokalmiljøer. På den andre siden skulle feltarbeiderne og fritidsklubbene rundt om i de ulike distriktene bidra til tilhørighet og inkluderende fellesskap slik at ungdommene ikke ville søke seg til sentrum. På denne tiden var både de oppsøkende tjenestene og øvrige ungdomstilbud i Oslo samorganisert under en egen kommunal etat, mens det i dag er de enkelte bydelene og Velferdsetaten som driver det oppsøkende ungdomsarbeidet. Det oppsøkende feltet i Oslo i 2019 er dermed preget av både likheter og forskjeller når det gjelder målsetninger, arbeidsformer, organisering og ikke minst ressurser. Flere av de faglige tradisjonene og arbeidsformene fra «pionértiden» står fortsatt sterkt i det oppsøkende feltet. Samtidig har endringer i det politiske landskapet, profesjonalisering av tjenestene og ikke minst sammensetning og utfordringer hos målgruppen, de unge selv, tvunget fram mange endringer.

I denne jubileumsboka vil vi ta et dypdykk i historien, gjøre opp status for det oppsøkende ungdomsarbeidet i dagens Oslo og tenke høyt om hvilke utfordringer og muligheter feltet står ovenfor i årene som kommer.

1969: *Uteseksjonen møtte ungdom som hadde søkt tilhold i rivningsklare bygg i Stenersgate. Oppsøker Lars Haavik (i lys jakke) ble senere leder for Uteseksjonen.* ***Foto:*** *Ukjent*

1

Et fagfelt blir til

Oppsøkende arbeid har en lang tradisjon, helt tilbake til siste halvdel av 1800-tallet. Da startet Frelsesarmeen sitt arbeid blant samfunnets «fattige og utstøtte» i England, og et par tiårsenere i Norge. De første eksemplene på oppsøkende sosialt arbeid rettet mot ungdom fikk vi på 1950-tallet, hvor vårt naboland Sverige var tidlig ute sammen med Storbritannia og Frankrike. Bakteppet for disse første oppsøkende tjenestene var ungdomsopprør, gjengdannelser og sosialt utenforskap.

De første fritidsklubbene – og forsøk på oppsøkende arbeid

I Norge var det på 1950-tallet økende bekymring for ungdomskriminalitet og etablering av gjenger, både på vestkanten og østkanten av byen. I Oslo var det en voksende gruppe rotløs ungdom, ofte kalt «uorganiserte» ettersom de ikke tok del i organiserte foreninger eller fritidsaktiviteter. Det ble i 1950 nedsatt en komité , «politikomiteen», for å utrede tiltak mot den økende ungdomskriminaliteten. Sekretær for komitéen var Asbjørn Tenmann, som også ledet Ungdomskontoret. Ungdomskontoret var sekretariatet for den politisk nedsatte Ungdomsnemnda og skulle lede kommunens arbeid for sysselsetting, fritidsaktiviteter og det som «ansees som heldig for ungdommens utvikling». Ungdomskontoret fikk ansvar for å utvikle en helhetlig ungdomspolitikk for hele byen.

Et av de viktigste forslagene fra politikomiteen ble oprettelsen av samarbeidsutvalg, senere «bydelsutvalg», inspirert av «Chicago-skolens» sosiologiske og kriminologiske perspektiver. Målet var å mobilisere og involvere lokalbefolkningen i det forebyggende ungdomsarbeidet, hvor også opprettelse av fritidsklubber skulle stå sentralt.

Den aller første fritidsklubben i Oslo og Norge var Hammersborgklubben. Den ble startet i 1953 på initiativ fra Hermann von der Lippe, senere leder for Ungdomskontoret. Klubben fikk raskt stor oppslutning og mange medlemmer, og ble en inspirasjon for de mange ungdomsklubbene som skulle etableres de kommende årene. Von der Lippe var sosionom og hadde studert sosialt gruppearbeid. Aksept for ungdoms gruppetilhørighet, og metodisk arbeid med grupper, ble dermed en faglig grunnpilar i klubb- og ungdomsarbeidet. Med utgangspunkt i de nye ungdomsklubbene gjennomførte von der

Lippe og kollegaene også de første forsøkene på oppsøkende ungdomsarbeid. I 1956 oppsøkte ungdomsarbeiderne medlemmene i den mye omtalte «Blackie-gjengen» som regjerte på Karl Johan, og inviterte dem til å bli med å starte en ny fritidsklubb på Grünerløkka. På samme måte oppsøkte de i 1960 et miljø av «motorungdom» på Youngstorget, og inviterte dem til å starte opp det som ble «Oslo-ungdommens Motorsenter».

I løpet av 50- og 60-tallet ble det opprettet flere fritidsklubber i Oslo. De lokale samarbeidsutvalgene fikk fra starten av ansvaret for både å opprette og drifte fritidsklubber. Dette viste seg imidlertid å bli en for stor oppgave og kommunen tok etter hvert over ansvaret for drift av klubbene. I 1966 hadde Ungdomskontoret driftsansvar for seks lokale klubber. Med sine 1700 medlemmer inkluderte de ¼ av alle ungdommer i målgruppa 14-18 år som bodde i disse lokalmiljøene. Gjennom 1970-tallet vokste antallet klubber kraftig, både i Oslo og i resten av landet. I 1972 rapporterte Ungdomskontoret i Oslo om 18 fritidsklubber, 9 juniorklubber for de yngste samt motorsenteret i Hvervenbukta. I 1988 var antallet klubber steget til 28, med et registrert medlemstall på over 7 300 ungdommer og mer enn 11 800 ukentlige besøkende. I tillegg kom totalt fire motorsentre rundt om i byen, med 1200 medlemmer.

***1959:** Åpning av Årvoll fritidsklubb. **Foto:** Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek*

Ungdommene på Nisseberget

Siste halvdel av 1960-årene var en periode med store omveltninger i politikk, kultur og samfunnsliv i hele verden, også i Norge. Vietnamkrigen, studentopprør, musikk og hippiekultur med eksperimentering med rusmidler, alt dette bidro til en ny ungdomskultur som utfordret det etablerte samfunnet. I 1966 begynte en gruppe ungdommer, mange med middelklassebakgrunn og inspirert av hippiebevegelsen, å samles på «Nisseberget» i Slottsparken. Her eksperimenterte de med marihuana og andre rusmidler, noe som vakte oppsikt og bekymring i storsamfunnet. Ungdomskontorets ansatte oppsøkte ungdommene der de oppholdt seg, og fikk fra positiv respons fra ungdommene på et forslag om et nytt samlingssted. Den nedlagte politistasjonen i Rådhusgata 7 ble deretter raskt stilt til disposisjon for ungdommene fra Nisseberget, med krav om rusfrihet for medlemmene. 140 unge ble invitert til å bli medlem i den nye klubben, men de fleste falt ifra i løpet av kort tid. De som ble igjen som medlemmer hadde til dels store problemer med familieforhold, lite tilknytning til skole- eller arbeidsliv. Noen hadde alvorlige psykiske problemer. Etter hvert sluttet nye ungdomsgrupper seg til «hippiene» på Nisseberget, og andre samlingssteder, for å bruke rusmidler. Mange av disse var ikke fra like ressurssterke familier og hadde ofte både personlige og sosiale problemer. Den etablerte fritidsklubbmodellen viste seg lite egnet for det sammensatte hjelpebehovet disse ungdommene hadde. Ungdomskontoret konkluderte med at de trengte en annen oppfølging enn de kunne tilby med eksisterende tiltak.

22. april 1969 – Uteseksjonen ser dagens lys

I 1966 leverte Arbeiderpartipolitikerne Werna Gerhardsen og Boris Hansen et forslag til bystyret om å starte oppsøkende virksomhet blant unge, og samtidig styrke de sosiale og medisinske hjelpetjenestene. Ungdomskontoret ble bedt om sin vurdering og foreslo en ytterligere styrket innsats i form av en oppsøkende ungdomsrådgivning, en egen kriseovernatting og et tverrfaglig, ungdomspsykiatrisk team. Deres forslag var delvis inspirert av erfaringer fra Stockholm der de allerede hadde etablert natthjem og oppsøkende tjeneste. 1968 vedtok bystyret prøvedrift av oppsøkende virksomhet, og 22. april 1969 gikk startskuddet for Ungdomskontorets Uteseksjon, lokalisert i de gamle klubblokalene i Rådhusgata 7. Ved oppstart bestod Uteseksjonen av et natthjem med 10 akuttovernattingsplasser, en oppsøkende gruppe med fire ansatte og i en periode et ungdomspsykiatrisk feltteam. Mange av stillingene var deltidsstillinger.

Det oppsøkende arbeidet var i disse første årene i høyeste grad nybrottsarbeid. Den nye «ungdomsnarkomanien» skapte stor bekymring og til dels moralsk forargelse, det ble ropt etter raske løsninger på problemet. Uteseksjonen kunne i denne tiden gå inn og fylle et tomrom i det tradisjonelle hjelpeapparatet som ikke hadde egnede tilbud for disse ungdommene.

Prøvedrift av oppsøkende virksomhet

1968 vedtok bystyret prøvedrift av oppsøkende virksomhet, og 22. april 1969 gikk startskuddet for Ungdomskontorets Uteseksjon, lokalisert i de gamle klubblokalene i Rådhusgata 7.

Uteseksjonen fikk raskt innpass i ungdomsmiljøene i sentrum. Først blant restene av hippiemiljøet i Slottsparken, men også på østkanten der alkoholmisbruk og sniffing ble mer utbredt blant arbeiderklasseungdom rundt Vaterland og Akerselva. I tillegg var det de som havnet i prostitusjon rundt Østbanen og Børsen. Det var ingen problemer med «rekruttering» fra disse miljøene, og Natthjemmet i Rådhusgata var ofte fullt. Med både oppsøkere, overnattingssted og det ungdomspsykiatriske teamet fylte Uteseksjonen mange behov. Selv om det var uttalt at det ikke skulle drives behandling ble det i praksis drevet både gruppe- og individualterapi ved Natthjemmet den første tiden. Flere ble også boende over lengre tid.

Feltarbeid i bydelene

Samme år som Uteseksjonen ble etablert startet det opp forsøk med oppsøkende feltarbeid i bydelene utenfor sentrum. Det var tidligere gjort sporadiske forsøk med oppsøkende arbeid i de ulike «klubbdistriktene», men det var først nå at arbeidet ble systematisert som en egen virksomhet. Ved oppstart var det fire feltarbeiderstillinger, alle på deltid. Feltarbeiderne var den første tiden underlagt fritidsklubbene, men ble etter hvert samordnet i en egen feltsektor under Ungdomskontoret. Den første tiden bar arbeidet preg av «brannslukking». En liten håndfull deltidsansatte rykket ut etter henvendelser fra publikum om ungdomsgrupper som skapte uro rundt omkring. Ungdommene de fikk kontakt med forsøkte de å trekke inn i de nye fritidsklubbene. Feltarbeiderne fikk imidlertid ikke jobbet systematisk over tid, og ble hverken godt kjent med ungdomsgruppene eller de ulike samlingsstedene. Disse erfaringene førte til at man i løpet av de neste årene omstrukturerte arbeidet slik at feltarbeiderne kunne jobbe systematisk i mindre geografiske områder. Dette skulle imidlertid kreve betydelig større personalressurser. De første årene jobbet feltarbeiderne mye med å kartlegge de geografiske områdene med tanke på hvor ungdommene oppholdt seg, hvilke ressurser og risikofaktorer som fantes i lokalmiljøene og hvilke behov feltarbeidet kunne dekke både på individ, gruppe og samfunnsnivå. Arbeidet videre dreide seg mye rundt sosialt gruppearbeid og aktiviteter, samtaler med enkeltungdom og deres familier og samarbeid med andre aktører som skolene, barneverntjenesten eller behandlingsinstitusjoner. Ettersom flere av bydelsungdommene i perioder oppholdt seg i rusmiljøene i sentrum samarbeidet feltarbeiderne tidlig med Uteseksjonen. På den måten kunne de kartlegge hvilke ungdommer det var spesiell grunn til å bekymre seg for, og tilpasse tiltakene i bydelene ut ifra denne kunnskapen.

Fra «gullkalv» til budsjettkutt

De første årene etter oppstarten av det oppsøkende arbeidet ble i stor grad preget av entusiasme og økte bevilgninger til det rusforebyggende ungdomsarbeidet. Daværende helsedirektør Karl Evang viste stor interesse for de nye arbeidsmetodene og Uteseksjonen ble invitert til å dele sine erfaringer med ulike faggrupper over hele landet.

Uteseksjonen vokste raskt de første årene, med både flere ansatte og stadig nye tiltak: nytt «aksjonssenter» i Pilestredet med poliklinisk dagsenter og base for oppsøkerne, ansvar for bokollektiver for ungdom, opprettelse av hybelhus i Munkedamsveien og planer om arbeidstreningsprosjekter. Uteseksjonen hadde en periode også fulle sosialkontorrettigheter med økonomiske fullmakter. Også Feltseksjonen, den delen av Ungdomskontoret med ansvar for oppsøkende arbeid i bydelene, ansatte flere feltarbeidere. Dermed kunne de etter hvert organisere arbeidet i bestemte geografiske områder og prioritere tilstedeværelse over tid.

ARBEIDERBLADET FREDAG 8. JULI 1983

LOKALT 11

Feltarbeidere på Ellingsrud

Feltarbeiderne på Ellingsrud skal gjøre seg kjent med ungdommene i distriktet. Fra venstre John Gothard, Alvhild Misund og Astrid Kronborg. (Foto: Stein Marienborg).

— Ta kontakt med oss når du ser oss! Sånn lyder oppfordringen fra de tre feltarbeiderne som siden begynnelsen av mai har holdt til i kjeller'n i Ellingsrud kirke. Astrid Kronborg, John Gothard og Alvhild Misund arbeider i feltsektoren under Ungdomskontoret, og oppfordringen går til de rundt 1.400 ungdommene i Ellingsrud-distriktet.

For å bli kjent med ungdommene på Ellingsrud, skal de tre oppsøke alle klassetrinna fra sjuende til niende på skolene til høsten.

— Skolene, borettslagene og de forskjellige organisasjonene i bydelen har samlet seg i et «Miljøforum». Der er vi også med, sier Alvhild Misund.

— Overalt i bydelen er vi for øvrig godt mottatt.

Oppsøkende

De tre feltarbeiderne på Ellingsrud skal ikke sitte inne på kontoret den tida de er i bydelen. Tirsdager, onsdager og torsdager brukes til oppsøkende virksomhet ute på Ellingsrud. Ettermiddag eller kveld. Hver onsdag mellom klokka 14.00 og 17.00 har de fast «treffetid» på kontoret. Og det er et lokale de leier i kjeller'n i kirka — et steinkast fra senteret.

— Vi må jo ut dit ungdommene oppholder seg, sier de tre. Som regner med godt samarbeid med ungdomsklubben som holder til på Karihaugen.

1400 unge

Ferdig utbygd vil Ellingsrud-byen ha om lag 8.000 innbyggere, og pr. i dag har området rundt 1.400 unge i alderen fra 12 til 19 år.

— Hva kan dere gjøre for disse unge?

— Vi kan hjelpe til med å skaffe jobb, orientere om hvordan du kan skaffe deg bolig eller rett og slett være «noen å snakke med» om ulike problemer, sier Alvhild Misund og legger til at de også kommer til å ha kontakt med voksne.

Mona Larsen

Oslo SP satser på Marka-venner

Oslo SP satser på at Marka-brukerne skal

Oslo-kandidater

OSLO

Fredag 8. juli

Sola: opp kl. 4.09, ned kl. 22.36. Dagen er 24 min. kortere enn ved sommersolverv.
Månen: opp kl. 2.12, ned kl. 20.44.
Høyvann i Oslo kl. 4.12 og 16.21.
Lavvann kl. 9.53 og 22.02.

Jobb for flyktninger

Forholdsvis rammer ledigheten flyktninger mer enn oss andre. Dette er Arbeidsdirektoratet selvsagt obs på og prøver å gripe inn. Således har direktoratet, sammen med Lambertseter Industri og Ytterengsinstituttet, skaffet 25 arbeidsplasser innen elektronikk og kartonnasjeskjonen. Disse jobbene vil bli organisert i tilknytning til yrkesorienteringen for fremmedspråklige, hospiteringsplasser i arbeidslivet og videreføring, sier Arne B.Forsberg.

Leon Bodd & Co

altså. Det liberale Folkepartiet i Oslo er på byen med høstens liste til kommunevalget. Det står 80 navn på lista, 35 av dem er kvinner og 14 er forhåndskumulert. DLF satser tilsynelatende sterkt på arbeid for eldre, fem av de kumulerte er pensjonister og hele 32 kandidater er over 67 år. På listetoppen står Leon Bodd, Lilli B. Wistner, Oddvar Robertsen, Thea Kirchhoff og Per Heliesen.

Romerike Hotell

har tått ny vind i seila etter at F. Selmer og Esso har droppet Jessheim-prosjektet. Det var opprinnelig tanken at hotellet på Berkermoen i Nes skulle satse på kurs og konferansevirksomhet, nå ber Romerike hotell også kunne regne med endel gjester i samband med reisevirksomheten over Gardermoen. Romerike Hotell planlegges i to etasjer med 120 kombinerte oppinnlig, men er kuttet ned til 80 værelser i de siste tonsiagene. Så får vi se om Kristian Asdahl og styret velger å finne fram førsteutkastet på nytt?

I 1972 var antallet deltidsstillinger økt til 24, fordelt på seks geografiske team: Bjølsen, Bøler/Bogerud, Hammersborg, Marienlyst, Tøyen og Årvoll.

Men i 1975 kom det forslag om store nedskjæringer som rammet hele kommunen, også det oppsøkende arbeidet. Ungdomskontoret gikk ut i streik og 8000 mennesker demonstrerte for å bevare ungdomstilbudet i byen. Det oppsøkende arbeidet bestod, men det skulle ikke bli siste gang Uteseksjonen og feltarbeidet i bydelene måtte kjempe for å overleve. De neste tiårene fulgte flere nedskjæringer og det ble gjort mange forsøk på å omorganisere eller nedlegge Uteseksjonen. I feltteamene og utekontaktene i bydelene har det også vært harde nedskjæringer og nedleggelser.

Mange har pekt på det sårbare i å drive tjenester som ikke er lovpålagte, og som i tillegg er forebyggende og vanskelig å måle effekten av. Andre har vist til at spesielt Uteseksjonens tidlige rolle som «vaktbikkje» kunne være plagsom for både politikere og administrasjon. Samtidig har Uteseksjonen og utekontaktene gjennom sitt arbeid fått mange venner og støttespillere. Ofte har støtten fra andre institusjoner og organisasjoner, fagforeninger, ungdommene selv, pårørende eller allierte politikere og byråkrater vært avgjørende for videre drift.

1983: *Feltarbeidere på Ellingsrud skal gjøre seg kjent med ungdommene i distriktet.* ***Foto:*** *Faksimile i Arbeiderbladet.*

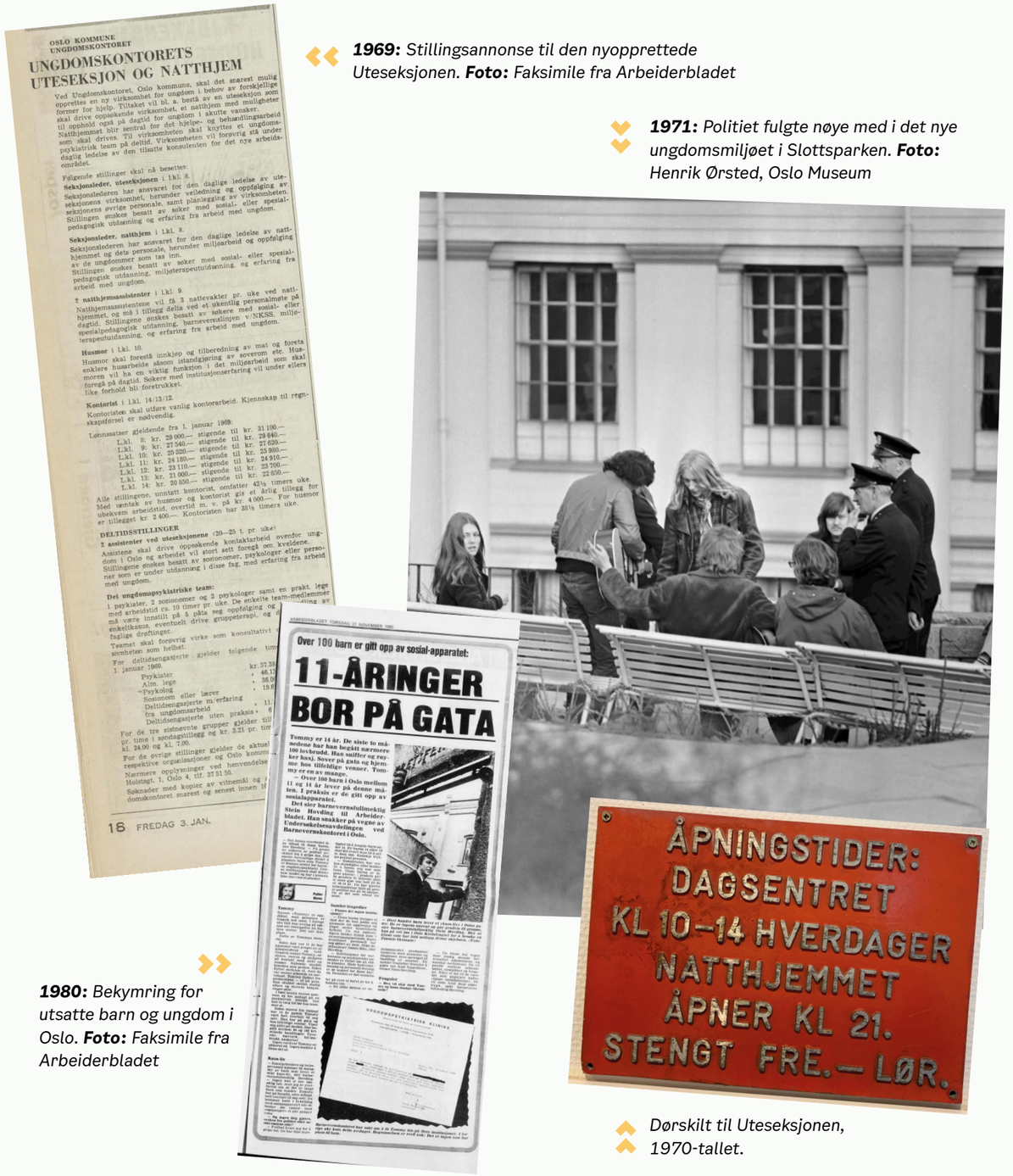
OSLO KOMMUNE
UNGDOMSKONTORET

UNGDOMSKONTORETS UTESEKSJON OG NATTHJEM

Ved Ungdomskontoret, Oslo kommune, skal det snarest mulig opprettes en ny virksomhet for ungdom i behov av forskjellige former for hjelp. Tiltaket vil bl. a. bestå av en uteseksjon som skal drive oppsøkende virksomhet, et natthjem med muligheter til opphold også på dagtid for ungdom i akutte vansker. Natthjemmet blir sentral for det hjelpe- og behandlingsarbeid som skal drives. Til virksomheten vil forøvrig stå under psykiatrisk team på deltid. Virksomheten for det nye arbeidsområdet.

Følgende stillinger skal nå besettes:

Seksjonsleder, uteseksjonen i lkl. 8.
Seksjonslederen har ansvaret for den daglige ledelse av uteseksjonens virksomhet, herunder veiledning og oppfølging av seksjonens øvrige personale, samt planlegging av virksomheten. Stillingen ønskes besatt av søker med sosial- eller spesialpedagogisk utdanning og erfaring fra arbeid med ungdom.

Seksjonsleder, natthjem i lkl. 8.
Seksjonslederen har ansvaret for den daglige ledelse av natthjemmet og dets personale, herunder miljøarbeid og oppfølging av de ungdommer som tas inn.
Stillingen ønskes besatt av søker med sosial- eller spesialpedagogisk utdanning, miljøterapeututdanning, og erfaring fra arbeid med ungdom.

2 natthjemsassistenter i lkl. 9.
Natthjemsassistentene vil få 3 nattevakter pr. uke ved natthjemmet, og må i tillegg delta ved et ukentlig personalmøte på dagtid. Stillingene ønskes besatt av søkere med sosial- eller spesialpedagogisk utdanning, barneverelansjen v/NKSS, miljøterapeututdanning, og erfaring fra arbeid med ungdom.

Husmor i lkl. 10.
Husmor skal forestå innkjøp og tilberedning av mat og foreta enklere husarbeide såsom istandgjøring av soverom etc. Husmoren vil ha en viktig funksjon i det miljøarbeid som skal foregå på dagtid. Søkere med institusjonserfaring vil under ellers like forhold bli foretrukket.

Kontorist i lkl. 14/13/12.
Kontoristen skal utføre vanlig kontorarbeid. Kjennskap til regnskapsførsel er nødvendig.

Lønnssatser gjeldende fra 1. januar 1969:

Lkl. 8:	kr. 29 000.—	stigende til kr. 31 100.—
Lkl. 9:	kr. 27 540.—	stigende til kr. 29 640.—
Lkl. 10:	kr. 25 920.—	stigende til kr. 27 620.—
Lkl. 11:	kr. 24 180.—	stigende til kr. 25 860.—
Lkl. 12:	kr. 23 110.—	stigende til kr. 24 910.—
Lkl. 13:	kr. 21 000.—	stigende til kr. 23 700.—
Lkl. 14:	kr. 20 850.—	stigende til kr. 22 650.—

Alle stillingene, unntatt kontorist, omfatter 43½ timers uke. Med unntak av husmor og kontorist gis et årlig tillegg for ubekvem arbeidstid, overtid m. v. på kr. 4 000.—. For husmor er tillegget kr. 2 400.—. Kontoristen har 38½ timers uke.

DELTIDSSTILLINGER

2 assistenter ved uteseksjonene (20–25 t. pr. uke)
Assistene skal drive oppsøkende kontaktarbeid ovenfor ungdom i Oslo og arbeidet vil stort sett foregå om kvelden. Stillingene ønskes besatt av sosionomer, psykologer eller personer som er under utdanning i disse fag, med erfaring fra arbeid med ungdom.

Det ungdomspsykiatriske team:
1 psykiater, 2 sosionomer og 2 psykologer samt en praktl. lege med arbeidstid ca. 10 timer pr. uke. De enkelte team-medlemmer må være innstilt på å påta seg oppfølging og, enkeltkasus, eventuelt drive gruppeterapi, og faglige drøftinger.
Teamet skal forøvrig virke som konsultativt somheten som helhet.

For deltidsengasjerte gjelder følgende tim

For deltidsengasjerte gjelder følgende timepr. time i søndagstillegg og kr. 3.21 pr. timkl. 24.00 og kl. 7.00.
For de øvrige stillinger gjelder de aktuelrespektive organisasjoner og Oslo kommNærmere opplysninger ved henvendelseHolmlegt. 1, Oslo 4, tlf. 37 51 50.
Søknader med kopier av vitnemål og domskontoret snarest og senest innen

18 FREDAG 3. JAN.

1969: *Stillingsannonse til den nyopprettede Uteseksjonen.* ***Foto:*** *Faksimile fra Arbeiderbladet*

1971: *Politiet fulgte nøye med i det nye ungdomsmiljøet i Slottsparken.* ***Foto:*** *Henrik Ørsted, Oslo Museum*

ARBEIDERBLADET TORSDAG 27 NOVEMBER 1980

Over 100 barn er gitt opp av sosial-apparatet:

11-ÅRINGER BOR PÅ GATA

Tommy er 14 år. De siste to månedene har han begått nærmere 100 lovbrudd. Han snifter og røyker hasj. Sover på gata og hjemme hos tilfeldige venner. Tommy er en av mange.

— Over 100 barn i Oslo mellom 11 og 14 år lever på denne måten. I praksis er de gitt opp av sosialapparatet.

Det sier barnevernsfullmektig Stein Hoving til Arbeiderbladet. Han snakker på vegne av Undersøkelsesavdelingen ved Barnevernskontoret i Oslo.

UNGDOMSPSYKIATRISK KLINIKK

1980: *Bekymring for utsatte barn og ungdom i Oslo.* ***Foto:*** *Faksimile fra Arbeiderbladet*

Dørskilt til Uteseksjonen, 1970-tallet.

1982: *Feltarbeidere på Stovner.* ***Foto:*** *Faksimile fra bladet Rus og Avhengighet*

Stovner senter er tilholdssted for nær hundre ungdommer som feltarbeiderne Kari Gorwitz (t.v.) og Kirsten Benum har kontakt med. *(Foto: TH)*

1982: *Uteseksjonen på flyttefot fra Pilestredet til Underhaugsveien.* ***Foto:*** *Terje Akerhaug, Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek.*

1978: *Natthjemmet ved Uteseksjonen. De to soverommene var nakne og ikke særlig trivelige, men de ga en seng for natta i akutte tilfelle. Mange måte avvises ved stor pågang.*
Foto: *Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek.*

2

Oppsøkende sosialt arbeid – en metode og et fagfelt

Foto: *Monica Strømdahl*

Oppsøkende arbeid omtales oftest som en metode innen sosialt, og i senere tid også helsefaglig, arbeid. Andre har argumentert for at det oppsøkende arbeidet, gjennom sin særegne arbeidsform, har utviklet seg til et eget fagområde med delt teorigrunnlag og metodikk. Hva er det så som kjennetegner det faglige arbeidet til utekontaktene og Uteseksjonen?

Mandat og målgruppe

Uteseksjonens mål var fra starten av formulert som *«oppsøkende og forebyggende arbeid med ungdom (...) spesielt rettet mot belastede og stoffmisbrukende ungdomsgrupper i Oslo sentrum»* (Ungdomskontoret 1973). Feltarbeidet hadde mål om *«å drive en oppsøkende virksomhet i de forskjellige bydeler utenfor Oslo sentrum, som for øvrig utgjør Uteseksjonens hovedsakelige arbeidsområde»* (Ungdomskontoret 1973). Det ble samtidig formulert en todelt målgruppe for det oppsøkende arbeidet:

a) Ungdom i risikosonen (også kalt «marginalungdom») – de som stod i fare for å havne i belastede miljøer
b) De som hadde mer alvorlige sosiale problemer og atferdsvansker, ofte knyttet til bruk av narkotiske stoffer

De to ulike målgruppene medførte at arbeidet måtte innrettes både forebyggende, for «marginalungdommen», og intervenerende og behandlingsrettet for de med mer alvorlige problemer. Samtidig hadde oppsøkere og feltarbeidere uforpliktende kontakt med mange ungdommer som hverken har hatt begynnende eller alvorlige problemer, men som har brukt mye av fritiden sin på gata og i det offentlige rom. Innsatsen har derfor både favnet bredt og samtidig vært målrettet mot marginale og utsatte grupper.

Mandat og målgruppe for det oppsøkende ungdomsarbeidet ble i 1980 formulert på nasjonalt plan, gjennom en offentlig utredning (NOU 1980:37). Her ble mål for arbeidet uttrykt slik:

«Utekontaktens mål må i samsvar med dette være å medvirke til bedring av barn og ungdoms levekår gjennom forebyggende barne- og ungdomsarbeid som tar sikte på å:

- *oppsøke enkelte og grupper av barn og ungdom som trenger støtte eller hjelp, men som ikke, eller i utilstrekkelig grad, nås av eksisterende organisasjoner og institusjoner,*
- *etablere kontakt med disse på et tidligst mulig tidspunkt, motivere dem for alternativ beskjeftelse (skole, arbeid, fritid) og i nødvendigutstrekning for annen hjelp eller behandlingstilbud,*
- *formidle alternative beskjeftigelsestilbud og i nødvendig utstrekning andre hjelpe- eller behandlingstilbud, og*
- *samle viten om barn og ungdoms levekår og ta initiativ til tiltak som kan bedre disse.»*

Målgruppene har i stor grad vært de samme gjennom de siste 50 årene, ungdom som har eller står i fare for å utvikle problemer og atferdsvansker, som ikke drar nytte av eksisterende fritidstilbud og/eller ikke har en tilfredsstillende kontakt med det øvrige hjelpeapparatet.

Hvilke sosiale og helsemessige problemer eller «atferdsvansker» som har fått mest fokus har til dels variert etter hva som har stått på dagsorden ellers i samfunnet. Behandling av rusproblemer, forebygging av kriminalitet, arbeidsledighet, skolefrafall og psykiske helseutfordringer er bare noen av temaene oppsøkende tjenester har blitt satt til å jobbe med.

Den oppsøkende metoden

Hva er det ungdomsarbeidere gjør når de «felter» eller «oppsøker» ungdommer i sine miljøer? Som annet sosialt arbeid handler utøvelsen i stor grad om teoretisk kunnskap i kombinasjon med praktiske ferdigheter og skjønnsmessige vurderinger – basert på ungdomsarbeidernes erfaring. Sentrale kjennetegn ved oppsøkende metodikk vil imidlertid være:

a) Tilstedeværelse i miljøet over tid
Kjennskapen til et miljø, og innpass i miljøet, bygges over tid og er grunnlaget for videre arbeid. At de samme ansatte felter i det samme miljøet over tid blir dermed en viktig faktor. Det vil i hovedsak alltid være to ansatte som går sammen som «makkere» ute i ungdomsmiljøene. At disse blir godt kjent med hverandre, både personlig og faglig, er avgjørende for et godt arbeid.

b) Synlighet
Å gjøre seg kjent som tjeneste og framstå troverdig og tilgjengelig for ungdommene. Dette kan blant annet innebære bevisst bruk av gjenkjennelige klær, blikkontakt og kroppsspråk, å ta kontakt med nøkkelpersoner i et miljø for å senke terskelen for kontakt med andre ungdommer, bruk av informasjonsmateriell og stands.

c) Miljøbeskrivelser
Å beskrive det som skjer i løpet av en vakt, både i og rundt de aktuelle ungdomsmiljøene, er en kjerneoppgave for oppsøkende ungdomsarbeidere. En dag kan oppsøkerne ha få eller ingen kontaktetableringer med ungdom, men allikevel gjøre mange viktige observasjoner. Miljøbeskrivelser kan brukes til å «ta pulsen» på et miljø, for interne rapporter til overlapping av konkret informasjon eller til eksterne rapporter som beskriver utfordringer og behov i ungdomsmiljøene.

d) Vurdering før en kontakt
Det bør alltid ligge en faglig vurdering til grunn for en kontaktetablering. For erfarne feltarbeidere og oppsøkere vil «magefølelsen», basert på lang erfaring, ofte avgjøre hvem som blir kontakten. Allikevel er det en fordel å drøfte disse vurderingene de ansatte imellom før en går inn i en ny kontakt. Om en skal prøve å ta kontakt eller ikke avhenger av hva en ønsker å oppnå. Er målet generell synliggjøring i miljøet? Kontakt med en ny og ukjent ungdom? Konteksten rundt er også viktig: Er det politi eller andre som kan forstyrre samtalen? Er det et høyt rusnivå hos den eller de som skal kontaktes? De ansatte bør også vurdere om det å ta kontakt vil kunne provosere eller skremme bort ungdommene.

e) «Alltid beredt»
Ikke sjelden er det ungdommer selv som tar kontakt med oppsøkerne, da vil det ikke være mulig å planlegge kontakten på samme måte. Dette kan både være en fordel og en utfordring. Jo bedre oppsøkerne kjenner hverandre og ungdommenes miljø, jo bedre rustet er de for de mer spontane kontaktene.

f) Selve kontaktetableringen
Det innebærer å ta hensyn til fysiske omgivelser, andre mennesker i miljøet, oppsøkerens plassering, bevegelser, kroppsspråk og de første replikkene. «Timing», «takt», «rytme» og «balanse» er noen av de faginterne begrepene som ofte brukes for å beskrive viktige nyanser i kontaktetableringen. I tillegg vil også oppsøkerne gjerne innta forskjellige roller i en samtale, noe som kan være lurt å avklare i forkant.

g) Avslutning
Å vite når en bør runde av kontakten er en viktig del av det oppsøkende arbeidet. Hvis samtalen med en ukjent ungdom dreier mot svært vanskelige eller traumatiske opplevelser kan det være fornuftig å invitere personen ut av miljøet med andre ungdommer, eller gjøre avtale om å møtes igjen senere.

h) Oppsummering og dokumentasjon av kontakten
Å oppsummere kontakten handler om å trekke ut essensen av det som ble sagt, og gjerne notere viktig informasjon. Kom det i kontakten fram bekymring som bør utløse videre oppfølging eller intervensjoner? For nye kontaktetableringer er navn, alder, utseende, og kommune/bydelstilhørighet viktig å få med. Mange oppsøkende tjenester loggfører eller journalfører også slike kontakter i egne fagsystemer.

Disse kontaktetableringene som skjer ute i ungdomsmiljøene utgjør det særegne i oppsøkende ungdomsarbeid. Det danner videre grunnlag for mer "tradisjonell" oppfølging og endringsarbeid og formidling til andre tjenester.

Et eget fagfelt?

Er det oppsøkende arbeidet noe mer enn en metode? Er det at de ansatte bruker tid og skaper kontakter ute i ungdomsmiljøene nok til å kvalifisere som et eget fagfelt?

Da det organiserte, oppsøkende ungdomsarbeidet ble opprettet i 1969 ble det naturlig nok sterkt preget av datidens faglige og politiske strømninger samt aktuelle problemstillinger. Ungdomstid og ungdomskultur var blitt satt på dagsorden, først og fremst i form av ungdommenes egne stemmer men også gjennom den økende satsningen på kommunale fritidstilbud og fritidsklubber for ungdom. Samtidig var det en sterk bekymring for den økende «ungdomsnarkomanien», som ble møtt med utviklingen av nye ungdomspsykiatriske behandlingstilbud. Dette bakteppet ga Uteseksjonen og feltarbeiderne et sterkt mandat for sitt arbeid.

Det la grunnlaget for å utvikle et nytt og relativt autonomt fagfelt med rom for utforsking og utprøving av nye metoder og tilnærminger til tradisjonelt sosialfaglig arbeid. Samtidig har det oppsøkende arbeidet helt fra starten vært et bindeledd mellom ungdommene og det etablerte hjelpeapparatet, og sånn sett en forlengelse av de til enhver tid gjeldende samfunnsinnsatsene på ungdomsfeltet. Gjennom årene har det oppsøkende arbeidet vært knyttet mer eller mindre til ulike fagområder og politiske og faglige strømninger; Fra psykiatri til rusomsorg, fra samfunnsorientert til individorientert sosialt arbeid, fra fritidssektoren til barnevernet og fra sosialt arbeid mot helsearbeid, skadereduksjon, folkehelse og psykisk helsearbeid.

I dag blir det oppsøkende arbeidet kombinert med annet metodisk arbeid – som miljøterapi, individuelle krisesamtaler, sosial- og helsefaglig rådgivning og videreformidling, sosialt gruppearbeid, hasjavvenning, jobbtrening eller ung-til-ung metodikk. Det oppsøkende arbeidet

Målgruppene for det oppsøkende arbeidet:

Målgruppene har i stor grad vært de samme gjennom de siste 50 årene, ungdom som har eller står i fare for å utvikle problemer og atferdsvansker, som ikke drar nytte av eksisterende fritidstilbud og/eller ikke har en tilfredsstillende kontakt med det øvrige hjelpeapparatet.

Oppsøkere tar kontakt med unge voksne i rusmiljøer i Oslo sentrum. ***Foto:*** *Monica Strømdahl.*

har ofte blitt sett på som et verktøy eller middel for å tilby ungdom andre og mer etablerte former for hjelp eller fritidstilbud. Andre har tatt til orde for at gjennom det oppsøkende arbeidet har det vokst fram en unik innsikt og måte å forholde seg til utsatt ungdom på som andre deler av hjelpeapparatet ikke har tilgang til. Og det er dette som kan gi grunnlag for å kalle oppsøkende sosialt arbeid et eget fagfelt. Ungdommene vet at oppsøkerne, kjenner virkeligheten i miljøene de oppholder seg i. Det kan gi en legitimitet og tillit som er vanskelig å oppnå for ansatte som kun møter ungdommene på et kontor. Muligheten til å tilby støttende samtaler *der og da* er også unik. En spontan samtale på gata kan vise seg å bli helt avgjørende, hvis en erfaren oppsøker møter ungdommen på et kritisk punkt og kan fange opp energien til endring som ligger i situasjonen. Det er dette Björn Andersson kaller «generative situasjoner». I selve det oppsøkende arbeidet ligger det dermed et potensiale for relasjonsbygging og endringsarbeid som er vanskelig å gjenskape andre steder, og som er med på å definere oppsøkende sosialt arbeid som fagfelt.

Ved å arbeide i det offentlige rom får de ansatte dessuten unik kunnskap som er viktig både for de oppsøkende tjenestene og samfunnet for øvrig. Gjennom sin systematiske tilstedeværelse driver de oppsøkende tjenestene et kontinuerlig feltarbeid i miljøer som andre deler av hjelpeapparatet ikke har innsikt i. Oppsøkerne og feltarbeiderene er i posisjon til både å fange opp situasjonen for de mest utsatte, og ta pulsen på de mer generelle strømningene i ungdomsmiljøene.

Oppsøkende «uteseksjonsarbeid» og feltarbeid

Selv om begge virksomhetene ble startet av Ungdomskontoret samme år, ble det allerede fra starten av trukket opp noen skillelinjer mellom arbeidet til *oppsøkerne* ved Uteseksjonen og *feltarbeiderne* i lokalmiljøene. Ungdomskontoret mente at Uteseksjonens hovedoppgave var individuelt oppfølgingsarbeid rettet mot de mest belastede ungdomsmiljøene, med mål om formidling tilbake til sine lokalmiljøer i byen eller hjemkommuner andre steder i Norge. Feltarbeiderne ute i lokalmiljøene skulle bygge varige relasjoner til grupper av «egne» ungdom og bygge opp under fritidstilbud som bidro til gode oppvekstsvilkår. Med dette ville en styrke den lokale tilhørigheten for ungdommene og forebygge rekruttering til de belastede miljøene i sentrum. *Feltarbeid* i lokalmiljøene har derfor blitt beskrevet som hovedsakelig gruppeorientert, forebyggende og hvor målgruppen har lavere alder. *Oppsøkende «uteseksjonsarbeid»* har blitt beskrevet som i hovedsak individorientert, med fokus på krisehåndtering/intervensjon og med en målgruppe som er noe eldre.

Dette skillet mellom målgruppe og tilnærming for oppsøkere og feltarbeidere har i det daglige arbeidet vist seg å være mer flytende. Feltarbeidet i bydelene har i perioder måttet forholde seg til «tunge» miljøer med rus- og kriminalitet som ligner mer på Uteseksjonens hovedmålgruppe, mens Uteseksjonen ofte møter barn og unge i sentrum som ikke er del av et belastet miljø. Lignende har feltarbeidere også drevet formidlingsarbeid rundt «sine ungdommer» ved behov, mens oppsøkerne hos Uteseksjonen i mange tilfeller har bygd varige relasjoner til personer i rusmiljøene – med mål om langsiktig endringsarbeid. I dag er det også mindre fokus på et faglig/metodisk skille mellom oppsøkende «uteseksjonsarbeid» og feltarbeid i lokalmiljøene. Allikevel vil det være noen typiske forskjeller som preger arbeidet også i dag. Oppsøkende arbeid i sentrum av de store byene vil i større grad være preget av intervensjoner, individuell oppfølging og formidling til annet hjelpeapparat. Målgruppen vil ofte også favne eldre ungdom og voksne med større sosiale- og helsemessige problemer. Feltarbeidet i bydelene i Oslo, eller ved mindre utekontakter andre steder i Norge, vil i større grad dreie seg om forebyggende arbeid og gruppearbeid blant yngre ungdom – selv om det også her drives utstrakt individuell oppfølging.

1972: *Husokkupasjon av bygård i Hausmanns gate.*
Foto: *Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek*

Faglige og politiske spenninger

3

Det oppsøkende feltet har vært preget av mange spenninger og diskusjoner, både internt og i form av mer eller mindre åpne konflikter med andre aktører i samfunnet. Noen av disse har gjenspeilet spenninger i hele det norske samfunnet, andre har vært faglige motsetninger innen sosialt arbeid eller ungdomsarbeid, mens noen temaer har vært særegne for det oppsøkende arbeidet. Oppsøkerne og feltarbeiderne har hele tiden balansert mellom et «voksenblikk» på det som skjer i ungdomsmiljøene og å forsøke å ta inn ungdommenes eget perspektiv.

Ideologisk og faglig kamp på 60- og 70-tallet

Det første tiåret etter opprettelsen av Uteseksjonen og feltarbeidet var sterkt preget av datidens politiserte offentlighet, med sterke ideologiske og politiske diskusjoner som grep inn i utviklingen av samfunnsfagene og velferds-tjenestene. Ungdomsarbeidet og det nye oppsøkende feltet var på ingen måte unntak i så måte. Mange ansatte i ungdomssektoren, og kanskje spesielt i Uteseksjonen, var politiske engasjerte på venstresiden og ble eksponenter for de motkulturelle og samfunnskritiske strømningene i tiden. Utekseksjonens «Aksjonssenter» i Pilestredet var utgangspunkt for både individuell rådgivning og aksjonistisk samfunnsarbeid. Det ble blant annet dannet en boliggruppe bestående av ansatte og ungdommer som arbeidet for å sette boligmangel på dagsorden. Det endte med at noen av ungdommene deltok i husokkupasjon, og Uteseksjonen havnet i forhandlinger med kommunen som til slutt tilbød noen nye lokaler til det som ble Hasle-kollektivet. Uteseksjonen kunne havne i disputter med både politikere og andre faginstanser – særlig politi og barne-vern som hadde en tydelig kontrollfunksjon ovenfor ungdom-mene. Uteseksjonen ble tidvis beskyldt for å overidentifisere seg med ungdommene. I en tid med sterke politiske spenninger ble flere av forsøkene på omorganisering eller nedleggelser av det oppsøkende ungdomsarbeidet tolket som knebling av en plagsom, opposisjonell stemme i debatten om byens ungdoms-politikk.

Faglig sett var Uteseksjonen ved oppstarten sterkt påvirket av de nye «anti-psykiatriske» strømningene. Dette innebar en kritikk av tradisjonelle og autoritære behandlingsmetoder med diagnostisering, medisinering og «oppbevaring» på

1984: *Demonstrasjoner og politisk press hindret store kutt i det oppsøkende arbeidet og andre ungdomstjenester.*
Foto: *Faksimile fra Arbeiderbladet*

ARBEIDERBLADET FREDAG 7. DESEMBER 1984

TILTAK FOR UNGDOM
-STATENS ANSVAR

ERICSSON

DET KAN OKKE GÅ RAD

Den største og tøffeste politiske demonstrasjon i Oslo på år og dag, 10 0000 deltakere i høljende regnvær. (Foto: Vidar Ruud).

10 000 i tog - 30 000 i streik

Mer enn 10.000 mennesker deltok i demonstrasjon i Oslo torsdag i protest mot statsbudsjettet og nedskjæringene på Oslo-budsjettet.

Rundt 30.000 LO-organiserte ansatte i offentlig og privat virksomhet la ned arbeidet for å markere sin misnøye med den borgerlige økonomiske politikken.

Hans L. Ruhs

Streiken hadde oppslutning

Den lovlige streiken førte blant annet til stans i store deler av kollektivtrafikken fra klokka 11.00. De fleste barnehager var stengt. Trafikken i sentrum gikk uvanlig sent i formiddags-

Før demonstrasjonstoget gikk innom Rådhuset og Stortinget, ble det holdt appell i Studenterlunden. Formannen i Oslo Samorg., Ivar Ødegaard, pekte på de alvorlige konsekvensene av

sen fra Oslo Jern og Metall var lite fornøyd med en politikk som fjernet industriarbeidsplasser til fordel for nye arbeidsplasser i kontor og service.

mer den totale sysselsettingen i Oslo. Arbeidsledigheten vil øke. Selv om politikerme sier nei til direkte oppsigelser, så forsvinner mange arbeidsplasser i Os-

asyler fjernt fra samfunnet. Mange av de ansatte hadde på denne tiden sin bakgrunn fra den nye barne- og ungdomspsykiatrien, gjerne inspirert av sosialpsykologi og systemteori. Der pågikk en diskusjon om Uteseksjonen skulle være en helse- eller sosialinstitusjon. Ganske snart var det imidlertid sosionomer som var den dominerende profesjonsgruppen, det psykiatriske teamet ble også oppløst. Med den sterke påvirkningen fra sosialt arbeid arbeidet Uteseksjonen ut ifra et helhetssyn – med fokus på både individ-gruppe- og samfunnsnivå. Sammenlignet med Uteseksjonen var det de første årene lite fokus på utdanningskrav og faglig forankring i feltarbeidet i bydelene – her var de fleste feltarbeiderne ufaglærte og i deltidsstillinger.

Utover 1980- og 1990-årene ble mange av de mest radikale særtrekkene ved det oppsøkende arbeidet erstattet av nye politiske og faglige strømninger. Ved valg hadde det skjedd en politisk høyredreining i Europa og Norge. Tidligere idealer om aksjonistisk samfunnsarbeid, i solidaritet med samfunnets undertrykte, ble gradvis erstattet av mer individuelle forklarings-modeller og krav om personlig ansvar for egen velferd. Samtidig økte kravene til standardisering av faglige metoder, dokumentasjon og målstyring av offentlige virksomheter. Disse utviklings-trekkene påvirket også det oppsøkende sosiale arbeidet.

På parti med ungdommen eller systemet – eller begge deler?

Selv om spesielt Uteseksjonen på 70-tallet ble anklaget for å være for egenrådige, en løs kanon i det offentlige byråkratiet, så ga denne posisjonen på siden av det etablerte noen viktige fortrinn. Ungdommene i målgruppa, som ofte var svært skeptiske til etablerte autoriteter, opplevde ikke oppsøkerne som representanter for «makt-apparatet». Oppsøkerne brukte mye tid i ungdom-

menes egne miljøer og ble godt kjent med dem. I mange sammenhenger fungerte oppsøkerne også som standhaftige «advokater» for ungdommenes uttalte ønsker og behov. Dette ga innpass og legitimitet hos grupper som de etablerte fritids- og behandlingstilbudene ikke klarte å nå. Samtidig var en sentral oppgave for Uteseksjonen hele tiden å drive god kvalitativ formidling til fritids-tilbud eller behandling utenfor sentrumsmiljøene.

I dag oppfattes nok det oppsøkende feltet i liten grad som opposisjonelle ildsjeler løsrevet fra det øvrige hjelpeapparatet. Det oppsøkende arbeidets mandat om å bedre levekår for ungdom sees i sammenheng og skal løses i fellesskap med andre tjenester. Regelmessig og formalisert samarbeid rundt enkeltpersoner med barnevern-tjeneste, institusjoner og sosialtjeneste er regelen heller enn unntaket. Kontakten med politiet er også noe ganske annet enn den var i starten. De tok ikke mange år før Uteseksjonen deltok i jevnlige møter med ledelsen i Oslo-politiet om utviklingen i ungdomsmiljøene. I dag er denne kontakten formalisert gjennom det såkalte SaLTo-samarbeidet og andre fora.

Selv om det nye samarbeidsklimaet nok har bedret forståelsen for både felles målsetninger og ulike oppgaver på tvers av tjenesteapparatet, er det noen gamle dilemmaer som stadig blir aktualisert. Hvordan ivaretas de oppsøkende tjenestenes særegne behov for frivillig kontakt og tillit i ungdomsmiljøene når båndene til de som utøver kontroll eller tvang blir for tette? I de senere årene har flere feltteam og utekontakter i bydelene blitt omorganisert og underlagt barne-verntjenesten. En konsekvens av dette har vært at feltarbeidere i enkelte bydeler har blitt satt til å gjennomføre urinprøver for å kontrollere rusmiddelbruk. Dette har vært en omdiskutert praksis i det oppsøkende fagmiljøet, mange har ment at de oppsøkende tjenestene må være

uavhengige av kontrollinstanser for å opprett-holde tillit og innpass i ungdomsmiljøene.

Et annet sentralt spørsmål er forholdet til taushetsplikten. I 1974 forsøkte politiet å pålegge Uteseksjonen å oppgi personalia og adresse på en klient mistenkt for et biltyveri. Uteseksjonen nektet og fikk medhold i rettssystemet. For de oppsøkende tjenestene er taushetsplikten en viktig forutsetning for i det hele tatt å komme i kontakt med og få ungdommene i prat om sine utfordringer. Dette fremheves også i den nevnte NOU-en fra 1980 og stortingsmeldingen fra 1982. Samtidig har praktisering av taushetsplikten blitt diskutert, både fra andre offentlige instanser som har ønsket innsyn i opplysninger om ung-dommene som oppsøkerne er i kontakt med, og i faglige diskusjoner internt hos Uteseksjonen eller utekontaktene. Kan taushetsplikten bli et hinder for å koble inn nødvendige hjelpetiltak i akutte situasjoner? Hvordan vurdere hva som er «akutt nok»? Taushetsplikten er ikke absolutt, og oppsøkere må derfor alltid bruke skjønn for å vurdere om de bør eller skal melde videre ved alvorlig bekymring for de unges livssituasjon, liv og helse. Denne balansegangen mellom å ivareta relasjonen og tilliten til ungdommene og formidle adekvat hjelp gjør at de ansatte må være bevisste på å gi tydelig informasjon om både taushetsplikt og meldeplikt. Å tidlig sette opp en «kontrakt» for samarbeidet, og be om samtykke til utveksling av informasjon der det er aktuelt, er viktige red-skaper i arbeidet til oppsøkere og feltarbeidere. Taushetsplikten trenger dermed ikke være et hinder for å gi god og nødvendig hjelp.

Selv om mye har endret seg ellers har Ute-seksjonen, og feltarbeiderne i bydelene, fortsatt en sterk posisjon i ungdomsmiljøene. Det tyder på at balansen mellom lojalitet til ungdommene og samarbeid med andre ikke er helt forrykt. Temaer som frivillighet, taushetsplikt, samtykke og rolleforståelse står fortsatt høyt på den faglige dagsordenen i de oppsøkende tjenestene.

Individuelle eller sosiale problemer?

På 1960 og -70-tallet ble individuelle utfordringer i stor grad forstått som sosiale problemer skapt av politiske prioriteringer og organisering av samfunnet. Ut over 1980- og 1990-tallet snudde pendelen og forklaringer ble i større grad søkt i personlige valg og individuelt ansvar. Fra rundt årtusenskiftet fikk biologiske forklarings-modeller og nye medisinske diagnoser på blant annet rusavhengighet betydelig gjennomslag, og betydning for innretningen av behandlings-tilbudet. Utviklingen av samfunnsarbeid og nye behandlingskollektiver for rusmisbruk på 70-tallet var knyttet til én måte å forstå sosiale problemer og ungdoms rusbruk. Senere års nedbygging av langtidsbehandling, til fordel for substitusjonsbehandling og polikliniske tilbud, bygger på en annen forståelse – ofte basert på sykdomsforklaringer i kombinasjon med ønske om økonomiske besparelser . Det oppsøkende feltet har blitt påvirket av disse endrede diskursene i samfunnet, men har samtidig ivaretatt mange av sine egne særegne perspektiver.

Det at oppsøkerne arbeider i ungdommenes egne miljøer har gitt et innblikk i ungdoms-kulturen og det sosiale samspillet, som både kan være en ressurs og en kilde til negativ utvikling. Gjennom utallige samtaler med enkeltungdommer og grupper, og i samarbeid eller formidling til andre tjenester, har strukturelle utfordringer på gruppe- og samfunnsnivå blitt synlige. Hvilken vekt de oppsøkende tjenestene tillegger slike strukturelle utfordringer har imidlertid variert. Fra starten av skulle Uteseksjonen ha et hovedfokus på individuell rådgivning, hjelp og formidling. Feltarbeiderne i bydelene, som var tett knyttet til ungdomsklubbmodellen, skulle i større grad drive miljøarbeid basert på sosial-pedagogisk teori og bruke gruppeaktiviteter som verktøy. Et sosialfaglig helhetssyn har imidler-tid preget hele det oppsøkende feltet, hvor individuelt oppfølgingsarbeid har gått hånd i hånd med fokus på gruppeprosesser og strukturelle utfordringer på samfunnsnivå.

Samfunnsarbeidet stod sentralt i de oppsøkende tjenestene på 1960- og 70-tallet, den gang var arbeidet ofte uttalt politisk og aksjonistisk i formen. Selv om den generelle samfunns-utviklingen har gitt mindre fokus på radikalt samfunnsarbeid, til fordel for individuelt sosialt arbeid, har Uteseksjonen og utekontaktene beholdt et fokus på samfunnsarbeid. I sitt arbeid får de ansatte stadig erfare sosiale problemer som ofte også har strukturelle årsaker. Ute-kontakter i bydelene har for eksempel hjulpet ungdom med å kjempe for fritidstilbudet sitt, mens Uteseksjonen har synliggjort «hull i systemet» som gjør at de mest utsatte gruppene i sentrum ikke har fått den hjelpen de trenger.

Kortsiktig «brannslukking» eller kontinuerlig tilstedeværelse?

Da de første tjenestene ble startet var de økonomiske rammene uavklarte og det faglige grunnlaget for oppsøkende ungdomsarbeid under utvikling. Mye av arbeidet fikk dermed karakter av «brannslukking» hvor oppsøkere og felt-arbeidere fartet rundt, ofte basert på bekymrede henvendelser fra publikum. Dette ga ikke et godt grunnlag for systematisk tilstedeværelse over tid der ungdommene oppholdt seg. Tilstede-værelse over tid handler om å gjøre virksomheten synlig og få innpass blant målgruppene, og også om å utvikle kunnskap om levekår og utviklings-trekk i ungdomsmiljøene. Dette forutsetter økonomiske rammer og en faglig organisering hvor de ansatte får vært nok ute på gata og samtidig gis tid til å dokumentere arbeidet. Fra et miljøterapeutisk perspektiv handler det også om å sikre tilstedeværelse av de samme voksen-personene. Det er viktig for å ivareta den ofte skjøre relasjonen som har blitt bygget møy-sommelig opp gjennom mange arbeidstimer og samtaler på gata. Sykdom, omorganiseringer og hyppige utskiftninger i personalgruppa kan derfor få betydning for kvaliteten på det oppsøkende arbeidet. For oppsøkende ungdomsarbeidere går det individuelle oppfølgingsarbeidet og tillits-bygging i hele ungdomsmiljøet hånd i hånd. Hvis utekontakten ikke har klart å gjøre seg kjent i et spesielt ungdomsmiljø vil det være svært vanskelig å komme i kontakt med og avdekke mulige hjelpebehov hos enkeltungdom i miljøet. På den andre siden vil det å bygge en god rela-sjon og få til et positivt endringsarbeid hos én ungdom kunne bli avgjørende for å bli akseptert av resten av ungdomsgruppa. Dette vil gjelde for alt oppsøkende arbeid, selv om det som nevnt er til dels ulike rolleforståelser hos Uteseksjonen og utekontaktene, når det gjelder avveiningen mellom tid brukt på relasjonsbygging og formidlingsarbeid.

Til tider oppfattes nok de oppsøkende tjenestene som «poteter» som kan brukes til det meste. Det kan gi seg utslag i at bekymring fra innbyggere i et boområde eller fra politikere som blir konfrontert med et medieoppslag legger føringer på prioritering av utekontaktenes og Utesek-sjonens ressurser. Denne for omgivelsene litt åpne og uklare rolleforståelsen rundt det oppsøkende arbeidet, har gitt både utfordringer og muligheter. På den ene siden har de oppsøkende tjenestenes egne behov for kontinuitet og «arbeidsro» tidvis blitt utfordret. På den annen side har nok det å være fleksible og tilstede «der ting skjer» bidratt til synlighet og anerkjennelse, både hos lokalbefolkning og poliske og administrative beslutningstagere.

Fagforum for utekontakter i Oslo, 2016.
Foto: *ukjent*

4

Samordning og fagutvikling

Det oppsøkende arbeidet var de første årene preget av faglig nybrottsarbeid, og feltet var som nevnt også påvirket av sterke ideologiske og politiske strømninger blant ansatte og i samfunnet for øvrig. Det var enda ikke formulert noen felles nasjonal platt-form eller faglig og metodisk grunnlag for hva som kjennetegnet oppsøkende ungdomsarbeid. Krav og forventinger til formell kompetanse varierte også, spesielt i de mindre feltarbeiderenhetene.

På vei mot nasjonal status?

Sosialdepartementet og Sentralrådet for narkotikaproblemer begynte utover 1970-tallet å gi tilskudd til kommuner som ønsket å starte forsøk med oppsøkende virksomhet etter inspirasjon fra Oslo. Noen av de første oppsøkende tjenestene utenfor Oslo var utekontakten i Stavanger (1969) og i Tønsberg (1971), fulgt av stadig flere tjenester utover 1970- og 80-tallet. Så å si alle mottok statlige, øremerkede tilskudd, fram til denne støtten ble faset ut til fordel for ramme-bevilgninger i perioden 1982-1986. Mellom 1969 og 1990 ble det opprettet 76 oppsøkende virksomheter for ungdom rundt om i landet, mens 23 av disse ble nedlagt i perioden fra 1984 til 1990.

De nye oppsøkende tjenestene ble organisert og finansiert som forsøksvirksomhet uten noen enhetlige retningslinjer. Første gang det oppsøkende feltet blir nevnt i et offentlig styringsdokument er i stortingsmeldingen *Om narkotika-problemer* (nr. 6, 1975-1976), der sosialdepartementet skriver at «oppsøkende virksomhet bør være en integrert del av den primære helse- og sosialtjenesten i større byer og tettsteder (...)».

I 1980 ble det lansert en offentlig utredning (NOU 1980: 37) *Oppsøkende barne- og ungdomsarbeid.* Her ble det formulert målgrupper, formål og mandat for det oppsøkende arbeidet nasjonalt. Utekontaktene skulle jobbe for «å bedre barn og ungdoms levekår» og spesielt med de som «er i faresonen for å utvikle problemer i en slik grad at deres sosiale/og eller mentale funksjonsevne er truet». Målgruppe skulle være både de unge som ikke allerede hadde kontakt med ordinært hjelpeapparat, og de som hadde det, men kunne trenge ute-kontaktens støtte som et supplement. At utekontaktene jobber med ungdom i deres egne miljøer, kan være fleksible

i sin tilnærming og tilpasse arbeidet rundt lokale målgrupper, ble fremhevet som spesielt virksomt. I 1982 fulgte en stortingsmelding (St. mld. nr. 96, 1981-1982) *Om styrking av barne- og ungdomsvernet*, som ytterligere befestet det oppsøkende sosiale arbeidet som en viktig del av det nasjonale ungdomsarbeidet. Disse offentlige dokumentene har lagt et viktig grunnlag for en felles forståelse av, og prioritering av ressurser til, det oppsøkende arbeidet. Samtidig har målgruppe og oppgavedefinering blitt tilpasset lokale forhold, også innad i Oslo har det vært ulike tilnærminger til det oppsøkende arbeidet.

I Lov om sosiale tjenester m.m. fra 1991 var oppsøkende arbeid nevnt under §3-1 om generell forebyggende virksomhet, 3. ledd: «Gjennom informasjon og oppsøkende virksomhet skal sosialtjenesten arbeide for å forebygge og motvirke misbruk av alkohol og andre rusmidler, og spre kunnskap om skadevirkninger ved slik bruk.». Loven ble opphevet i 2012 og erstattet med henholdsvis Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. og Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen. I disse er ikke oppsøkende arbeid nevnt.

Fra og med 2003 har Kompetansesenter rus Oslo (Korus Oslo), tidligere Rusmiddeletatens kompetansesenter, arbeidet systematisk med fagutviklingsarbeid knyttet til det oppsøkende feltet. I første omgang besto oppdraget i å få på plass en egen videreutdanning i oppsøkende ungdomsarbeid, utarbeide ny metodelitteratur på området, få gjennomført evalueringsstudier av det oppsøkende arbeidet i kommunene og få på plass en veilederbank for oppsøkende tjenester og for kommuner som ønsker bistand til å utvikle sitt oppsøkende arbeid. I 2006 fikk Korus Oslo tildelt Oppsøkende sosialt arbeid som et nasjonalt spisskompetanseområde av Helsedirektoratet. Med formaliseringen av oppdraget fulgte det midler og mulighet til å prioritere utviklingsarbeidet på feltet over tid. Korus Oslo brukte derfor vesentlige ressurser på å bistå kommuner og tjenester over hele landet i å utvikle det oppsøkende arbeidet i den påfølgende perioden. Uteseksjonen i Oslo og de oppsøkende tjenestene i bydelene i Oslo var viktige samarbeidspartnere i dette utviklingsarbeidet. I 2014 bestemte Helsedirektoratet at de nasjonale spisskompetanseområdene for de regionale kompetansesentrene skulle avvikles. Per i dag eksisterer det ingen koordinerende faginstans for oppsøkende arbeid i Norge eller Oslo.

Samordning av fagfeltet

I 1969 ble Sentralrådet for narkotikaproblemer opprettet, som et koordinerende og rådgivende organ for den offentlige innsatsen mot misbruk av rusmidler. Sentralrådet ga som nevnt økonomisk støtte til de første oppsøkende virksomhetene utenfor Oslo, og ble også en viktig faglig ressurs for de oppsøkende tjenestene i hele landet. Her jobbet også ansatte som selv hadde erfaring som oppsøkere eller feltarbeidere.

I 1974 ble Landsarbeidsgruppa for utekontakter (LAG) opprettet, finansiert med statlige midler fra Sentralrådet for narkotikaproblemer. I 1976 ble den første landskonferansen for utekontakter arrangert, og det ble opprettet et koordineringsutvalg som skulle arbeide med fagutvikling og pleie kontakt mellom det oppsøkende feltet og utekontaktene. Rundt 1980 skiftet organisasjonen navn til Landsforeningen for Utekontakter (LUK). Foreningen har vært en paraplyorganisasjon for utekontaktene med fagutvikling av det oppsøkende arbeidet som sitt hovedmål, og har arrangert jevnlige nasjonale konferanser. Etter kutt i de statlige bevilgningene ble LUK fra og med 1989 en kontingentfinansiert medlemsorganisasjon. Svekket økonomi gjorde det vanskeligere å opprettholde funksjonen som nasjonal overbygging og fagutvikler for de oppsøkende ungdomstjenestene. I dag heter organisasjonen Landsforeningen for oppsøkende sosialt ungdomsarbeid (LOSU). Fra og med 2017 har Uteseksjonen og flere større utekontakter valgt å stå utenfor LOSU, og møtes i stedet i et eget storbyutekontaktnettverk og i andre fora. I 2019 har LOSU rundt 30 medlemmer, mens det totalt er i overkant av 100 oppsøkende ungdomstjenester rundt om i Norge.

Utekontakter i bydelene og Uteseksjonen har hatt sine egne fora for kunnskapsutveksling og samordning av innsatser, også etter at Ungdomskontoret ble nedlagt i 1988. I snart 20 år har Fagforum for utekontakter vært et møtepunkt for alle utekontakter og oppsøkende tjenester i Oslo kommune. Tidligere hadde utekontakter som var medlem i LUK tilsvarende møter. Fagforum møtes i dag omtrent hver sjette uke og har som mål å gi bedre oversikt og samarbeid knyttet til byens ungdomsmiljøer, bidra til metodeutveksling og å være en stemme som kan påvirke satsingen på det oppsøkende fagfeltet i Oslo. Et resultat av disse møtene har vært at Uteseksjonen og bydelsutekontaktene har feltet sammen på større ungdomsarrangementer, samtidig som det har vært gjennomført fellesfeltinger – hovedsakelig ved at én bydel har gått sammen med en patrulje fra Uteseksjonen i sentrumsområdene.

Gjennomføringen av den første «Gatenær»-konferansen i Oslo i 2005 innebar et stort faglig løft for feltet. To dager tilegnet oppsøkende sosialt arbeid med fagseminarer, debatt og kunnskapsutveksling. Arrangør var Korus Oslo, i samarbeid med Uteseksjonen og andre oppsøkende tjenester. 2008 ble den første europeiske «Gatenær»-konferansen arrangert, og siden har det blitt avholdt konferanser annethvert år.

Korus Oslo har ellers vært viktige både for nasjonal fagutvikling og dokumentasjon av oppsøkende arbeid, og for samordning av fagfeltet i Oslo. Selv om de ikke lenger har et nasjonalt fagansvar spiller de fortsatt en rolle i det oppsøkende ungdomsarbeidet i byen, de koordinerer for eksempel fagforum for utekontakter og bistår med veiledning til de lokale tjenestene.

Forskning og faglitteratur

Det oppsøkende arbeidet vekket helt fra starten av interesse i akademiske kretser og hos forskere som ville komme tett på noen av tidens mest brennbare samfunnsspørsmål i Norge. Psykiateren Hans Jakob Stang jobbet ved Uteseksjonen fra opprettelsen, og i 1976 ga han ut boken *Ungdom på drift* som presenterte en sosialpsykiatrisk studie basert på intervjuer med 100 personer som hadde vært i kontakt med Uteseksjonen. Den første fagboken som ga en generell innføring i oppsøkende ungdomsarbeid kom i 1981, *Gatelangs*, skrevet av Gro Therese Lie. I 1988 ga Haldis Hjort ut metodeboken *Det oppsøkende arbeidets psykologi*. I 2003 ble det lansert en håndbok i oppsøkende arbeid blant ungdom, på oppdrag fra Sosialdepartementet og som et samarbeid mellom departementet, Oslo kommune og Europarådet – *Outreach work with young people: Young drug users and young people at risk* (Svensson m.fl. 2003). I 2008 leverte Norsk institutt for by- og regionsforskning (NIBR) en evaluering av utekontaktarbeid i norske kommuner – *Møter med ungdom i velferdsstatens frontlinje* (Henningsen, Gotaas og Feiring 2008). Korus Oslo har også utgitt flere publikasjoner, blant annet *Oppsøkende arbeid på skoler* (Island m.fl. 2013) og *Kartlegging av oppsøkende ungdomsarbeid i kommunene 2015* (Pedersen 2016). Den sentrale fagboka om oppsøkende arbeid i Norge er *Ute|inne* fra 2006, redigert av Uteseksjonens nåværende leder Børge Erdal og med bidrag fra forskere og erfarne oppsøkere og feltarbeidere.

De senere årene har oppsøkende tjenester tatt i bruk en metodikk for kunnskapsinnhenting og problemløsning kalt Hurtig kartlegging og handling (HKH). Uteseksjonen har gjennomført og publisert fire HKH-rapporter med tema ungdom i sentrum, den siste i 2019 med tittel «Unge på Oslo S». I 2016 ga bydel Grorud ut en HKH-kartlegging av ungdomsmiljøet rundt Romsås senter, med ansatte fra oppsøkende team i kartleggingsteamet. Fra 2019 samarbeider de vestlige bydelene om en HKH-kartlegging av ungdomsmiljøene rundt Majorstuakrysset.
Det er ellers gitt ut en rekke lokale og nasjonale rapporter, veiledere og forskningsartikler om oppsøkende arbeid. I tillegg kommer andre publikasjoner og fagbøker der oppsøkende arbeid er nevnt som del av det helse- og sosialfaglige arbeidet.

Videreutdanning i oppsøkende sosialt arbeid

Selv om det oppsøkende feltet hadde vært etablert i mer enn tre tiår fantes var det ved starten av 2000-tallet fortsatt ingen systematisk, formalisert opplæring eller utdanning i oppsøkende sosialt arbeid. Nye oppsøkere og feltarbeidere, i Oslo og resten av landet, måtte tilegne seg fagforståelse og ferdigheter i form av uformelle opplæringsprosesser på arbeidsstedet. Noen steder har en hatt en sjekkliste for opplæringsvakter, men overlevering av mer eller mindre implisitt eller «taus» kunnskap fra erfarne til nye kollegaer har nok vært dominerende.

Slike opplæringsprosesser vil dermed naturlig nok variere lokalt og også være svært personavhengige.

I 2004 tok Korus Oslo initiativ til å etablere en egen videreutdanning i oppsøkende sosialt arbeid. Her samarbeidet Korus med LOSU og en rekke fagpersoner fra det oppsøkende feltet for å sette sammen en første fag- og studieplan til en 30 studiepoengs videreutdanning. Videreutdanningen ble etablert ved Høgskolen i Oslo og de fleste studiesamlingene ble avviklet her. Siden dette var den første videreutdanningen i oppsøkende ungdomsarbeid vekket utdanningen betydelig interesse også blant feltarbeidere i våre naboland. Både svenske, danske og finske oppsøkere søkte seg etter hvert til videreutdanningen i Oslo. Etter hvert vokste det også frem ett tettere samarbeid med Institutt for sosialt arbeid ved Göteborgs Universitet, slik at noen samlinger også ble avviklet der for å gjøre reisebyrden mindre for svenske studenter og for å gjøre lærerressurser fra Göteborg mer tilgjengelig for alle studenter på videreutdanningen. Med unntak av to år, ble det gjennomført årlige videreutdanninger fra 2004 til 2014. I løpet av den perioden videreutdanningstilbudet ble opprettholdt fullførte rundt 160 ansatte videreutdanningen i oppsøkende sosialt arbeid. Omtrent 120 av disse var ansatt i norske kommuner, mens de øvrige studentene var ansatte feltarbeidere fra i hovedsak svenske, men også danske og finske kommuner. Videreutdanningen var i denne perioden en viktig møteplass for fagutvikling på området. Her fikk ansatte fra ulike tjenester, kommuner og land anledning til å møtes og utveksle ideer, praksis og erfaringer med hverandre og de ansvarlige for videreutdanningen. På bakgrunn av avviklingen av de nasjonale spisskompetanseområdene for de regionale kompetansesentrene for rusfeltet og klare anbefalinger fra Helsedirektoratet, besluttet Korus Oslo å avvikle sitt engasjement for å drifte videreutdanningen. Uten økonomisk støtte og driftsressurser fra Korus opprettholdt heller ikke Høgskolen i Oslo videreutdanningstilbudet i oppsøkende sosialt arbeid. Dermed falt tilbudet om en nasjonal videreutdanning i oppsøkende ungdomsarbeid bort fra 2015.

Hva er HKH?

- Metoden Hurtig Kartlegging og Handling (HKH) er en analytisk og handlingsrettet tilnærming til sosialfaglige problemstillinger. Målet er å innhente oppdatert kunnskap om et spesifikt område, inkludere perspektiver fra både fra praktikere og brukere på feltet, og på bakgrunn av dette foreslå en konkrete handlingsplan.

HKH har sitt opphav i Rapid Assesment & Response (RAR), et verktøy utviklet av Verdens helseorganisasjon (WHO). Korus Vest Bergen/ Stiftelsen Bergensklinikkene har i samarbeid med Utekontakten i Bergen oversatt og tilpasset modellen til norske forhold.

Kartleggingen foregår ideelt innenfor en periode på seks til åtte måneder, og tar gjerne i bruk både kvalitative metoder som feltobservasjoner, fokusgrupper og intervjuer, og mer kvantitative metoder som spørreundersøkelser.

Kilder: **www.korusbergen.no** og **www.korusoslo.no**

Endringer i landskapet

5

Foto: Nicolai Hjelseth

De oppsøkende ungdomstjenestene har hele tiden vært nødt til å være omstillingsdyktige. Budsjettkutt og omorganiseringer har som nevnt vært en del av hverdagen. Like ofte har omstillinger tvunget seg frem som følge av demografiske endringer, nye trender eller tilfang av nye målgrupper. Det oppsøkende arbeidet har også blitt påvirket av dramatiske samfunnshendelser og globalisering.

«Desentraliserte rusmiljøer»

Selv om rusmidler har blitt brukt i alle områder og lag av byen, var selve markedet for illegale rusmidler gjennom 1960 og 70-tallet i all hovedsak konsentrert til Oslo sentrum. Gjennom hele 1984 drev Oslopolitiets nye «Uropatrulje» aksjoner for å bryte opp rusmiljøene i byen, og i november nådde de et av målene: å avvikle Slottsparken som en åpen russcene. Dette førte imidlertid til at salget av rusmidler flyttet seg til nye områder, heroinselgerne trakk tilbake til Egertorget mens hasjmiljøet i stor grad ble «desentralisert» til bydelene. Over store deler av byen oppstod det møteplasser for kjøp, salg og bruk av hasj, fra Frogner til Romsås, Stovner, Lambertseter, Oppsal, Grünerløkka, Haugerud og Linderud. Det var stort sett nulltoleranse mot tyngre rusmidler i disse miljøene, med unntak av miljøet på Oppsal som etter hvert ble dominert av heroinsalg. De fleste av disse nye, åpne salgsmiljøene for hasj i bydelene forsvant mot slutten av 1980-tallet, som følge av gradvis oppløsning eller etter politiaksjoner.

I dag er det mulig å få tak i de fleste rusmidler utenfor de åpne rusmiljøene i Oslo sentrum, og spesielt cannabis er relativt lett tilgjengelig. Det er kjent at salg av hasj og marihuana har blitt organisert rundt enkelte videregående skoler, noe som har ført til at politiet har gjennomført rassiaer med ransaking av elever. Mobiltelefoner, internett og sosiale medier har også gjort behovet for faste salgsmiljøer mindre. De senere årene har dessuten stadig flere syntetiske rusmidler, blant annet syntetiske cannabinoider, blitt solgt og markedsført på Internett. Det store flertallet av de som handler og bruker illegale rusmidler i Oslo vil derfor aldri komme i kontakt med Uteseksjonen, eller utekontaktene i bydelene. Samtidig har gatesalget av de tyngste rusmidlene holdt stand i Oslo sentrum. Dette åpne miljøet av selgere og brukere har gjennom årene stadig blitt flyttet rundt og er per i dag samlet i områdene rundt Storgata, Brugata og Akerselva.

De senere årene har også behandlingstilbud og tidlig innsats på rusfeltet i Oslo blitt mer desentralisert, og målet er at innbyggere med rusproblematikk skal få hjelpen de trenger der de bor. Uteseksjonen startet forsøk med et lavterskel hasjavvenningsprogram (HAP) i 2006, og i dag er denne modellen for rusmestringstilbud for ungdom og voksne etablert i flere bydeler. De fleste bydelene i Oslo har allerede ansatte med kompetanse på hasjavvenning, og i byrådets strategiske plan for rusfeltet (2018) blir det satt som mål at HAP skal etableres i alle bydeler/sektorer.

HIV-epidemi og skadereduksjon

I 1984 ble HIV-viruset identifisert i USA, samme år anslo daværende Sosial- og Helsedirektoratet at Norge kunne få 100 000 smittede i løpet av 10-15 år. I juni 1985 fikk vi de første kjente tilfellene av HIV-smitte i de åpne rusmiljøene. Dette førte til krisestemning både i mediene, blant publikum og i hjelpeapparatet. Samtidig var det et sterkt behov for raskt å komme i kontakt med de gruppene som var mest utsatt for smitte. Uteseksjonen fikk snart en viktig rolle i kraft av sin tilstedeværelse og kontakt med ungdom og voksne, i de åpne rusmiljøene hvor deling av sprøyter ga høy smittefare, men også blant de som solgte sex på gata.

HIV-epidemien på 1980-tallet skapte bekymring også i ungdomsmiljøer. ***Foto:*** *Faksimile fra Verdens Gang*

14

Lørdag 3. september 1988 VG

14-ÅRINGER HIV-SMITTET

"Å bruke kondom er så flaut at jeg tror jeg dør..."

Ikke dø av forlegenhet!

Oppsøkende tjenester i hele landet ble etter hvert involvert i det universelt utformede informasjons- og forebyggingsarbeidet. Kondomer og brosjyrer ble delt ut til både ungdommer og voksne. Uteseksjonen fikk i 1987 også tilført midler tilsvarende en halv stilling for å tilby lavterskel legetjenester, rådgivning og HIV-testing.

Den mest radikale endringen i det oppsøkende arbeidet som fulgte av HIV-epidemien var utdeling av rene sprøyter i rusmiljøene. Uteseksjonen var blant de første som delte ut sprøyter til målgruppene. I 1988 ble det satt ut sprøyteautomater i Oslo og deretter kom en egen sprøytebuss.

Dette skapte store faglige diskusjoner i en tid da troen på behandling stod sterkt – å dele ut sprøyter til injisering ble av mange sett på som en aksept for rusmisbruk eller resignasjon som hjelpere.

I 1989 ble det startet et forsøk med vedlikeholdsbehandling med metadon, forbeholdt HIV-positive, med mål om smittevern og for å tilby en verdig avslutning på livet for heroinmisbrukere som levde med sykdommen. Dette ble et veiskille i et rusfelt som hadde vært preget av kriminalisering kombinert med en sterk behandlingstro, og foregrep debatten om skadereduksjon versus forebygging og behandling som ble aktualisert rundt årtusenskiftet. Hvor skulle grensen gå mellom hjelp til skadereduksjon, og å «gi opp» å hjelpe folk ut av rusmisbruk?

Oslo – en by i Norge

Oslo har som hovedstad alltid vært preget av tilreisende fra andre deler av Norge – og andre land. Noen flytter hit permanent mens andre er på besøk, ferie eller bare på gjennomfart. Tilflytting og demografiske endringer, forbigående eller permanente, har preget det oppsøkende arbeidet på ulike måter.

«Rusturisme» har blitt et begrep i rusomsorgen og blant oppsøkere. For mange har Oslos store åpne rusmiljøer kunnet tilby både lettere og billigere tilgang på rusmidler, og et velkomment avbrekk fra den synligheten og stigmatiseringen brukere av illegale rusmidler kan oppleve på mindre steder. Mange tilreisende har blitt værende lenge etter at både den gode rusopplevelsen og pengene har tatt slutt, og har måttet få hjelp fra Uteseksjonen eller andre deler av hjelpeapparatet.

På 1970-tallet utgjorde personer uten fast bosted i Oslo på det meste 70 prosent av oppfølgingsklientene til Uteseksjonen. Hjelp til hjemreise og kontakt med familie og lokalt hjelpeapparat ble derfor tidlig en viktig arbeidsoppgave. Over 250 personer fikk slik hjelp av Uteseksjonen i 1972. I 1972 ble det også ansatt en egen innflytterkonsulent ved Ungdomskontoret for å drive innsatser og rådgivning til de stadig flere fastboende innflytterne til byen. Disse norske «arbeidsinnvandrerne» var unge, ofte enslige menn og kvinner fra andre deler av landet. De ble sett på som en utsatt gruppe for å havne i en usikker bo- og arbeidssituasjon og med svakt sosialt nettverk i Oslo sentrum.

Sosialfaglig kartlegging, rådgiving og hjelp til tilreisende, og reetablering i hjemkommune for de uten fast bolig, har hele tiden vært en viktig arbeidsoppgave for Uteseksjonen. Dette gjelder også i dag – i 2018 var over 40 prosent av de som fikk oppfølging bostedstilhørende utenfor Oslo.

... og en by i verden

Selv om Oslo var et knutepunkt for resten av Norge, så var det i 1969 en ganske så homogen by uten stor innvandring fra andre deler av verden. Ved inngangen til 1970 hadde kun tre prosent av innbyggerne innvandrerbakgrunn, selv innvandret eller var barn av foreldre som innvandret. I 1987 var andelen steget til ni prosent og ved årtusenskiftet var den 19 prosent. Barn og ungdom fra innvandrerfamilier, og etter hvert også barn som selv hadde flyktet til Norge, ble i løpet av 1970- og 80-tallet en synlig og viktig del av ungdomsbefolkningen i Oslo. Dette var bakgrunnen for at Ungdomskontoret fra 1979-1980 opprettet en egen Innvandrerseksjon med mål om at «minoriteter skal ha reell likestilling og muligheter for makt og innflytelse over egen situasjon og over samfunnsutviklingen» (Ungdomskontoret 1988). Tiltak som ble satt i gang var blant annet etablering og drift av egne minoritetsgrupper knyttet til fritidsklubbene og videreutvikling av det oppsøkende arbeidet for å nå ut til minoritetsungdom. Fra midten av 1980-tallet organiserte Uteseksjonen en egen gruppe som skulle jobbe for økt kontakt med grupper av minoritetsungdom i sentrum, utover 1990-tallet ble dette arbeidet utvidet og døpt om til «Sentrum og minoritet» (SEMI).

Kommunens generelle arbeid med minoritetsungdom har i senere år vært mindre preget av

særtiltak og mer av utvikling av inkluderende og likeverdige tjenester som skal speile hele befolkningen. Innen sosialt arbeid og andre profesjoner har det generelt vært et økt fokus på å utvikle anti-diskriminerende praksis og kultursensitivitet i møte med brukere med ulik bakgrunn. I 2001, etter det rasistisk motiverte drapet på Benjamin Hermansen, vedtok Bystyret i Oslo en tiltaksplan mot nazisme, rasisme og intoleranse. Oslo kommunens mangfolds- og integreringsarbeid ble samlet under parolen OXLO – Oslo Extra Large. Samtidig startet utekontakter i flere bydeler forebyggende arbeid mot rasisme og nazisme. Kommunen har i dag som uttalt mål å motvirke diskriminering, bidra til at alle innbyggere gis like muligheter, inkluderende tjenester samt sørge for at kommunens arbeidsplasser skal gjenspeile mangfoldet i befolkningen.

I de åpne rusmiljøene i sentrum var det lenge forsvinnende få personer med minoritetsbakgrunn. Spesielt i det «tyngste» rusmiljøet, hvor injisering av heroin lenge var den dominerende ruskulturen, var det lite innslag av brukere med minoritetsbakgrunn.

Fra midten av 1980-tallet begynte Uteseksjonen å forholde seg mer aktivt til nye grupper av minoritetsungdom i sentrum. Fra midten av 1990-tallet ble det etablert et miljø av hovedsakelig minoritetsungdom som solgte hasj på gateplan på Grünerløkka. Miljøet flyttet rundt og fra rundt år 2000 etablerte de seg ved «Eika» langs Akerselva. Utover på 2000-tallet ble det stadig flere med minoritetsbakgrunn som oppholdt seg nedover Akerselva fra «Eika» til Vaterland, både med salg og ved bruk av illegale rusmidler.

Også rusmiljøet i Brugata er i dag mer sammensatt, selv om hovedtyngden fortsatt er godt voksne, etnisk norske kjøpere og selgere av tyngre rusmidler. Noen hundre meter lenger ned har imidlertid Vaterlandsparken blitt en møteplass for ulike miljøer og etniske grupper. Her møtes «de tunge» rusbrukerne fra Brugata yngre hasjselgere, voksne menn med og uten minoritetsbakgrunn som drikker alkohol, nysgjerrige ungdommer uten mye ruserfaring samt grupper av tilreisende EØS-borgere som kan ha importerte legemidler å selge for en rimelig sum.

Under Nylandsbrua på Vaterland består miljøet derimot nesten utelukkende av unge menn med minoritetsbakgrunn som selger cannabis, mens kundene ofte er norske majoritetsungdom og voksne. Uteseksjonen har de senere årene brukt mye tid og ressurser for å få innpass i det sistnevnte miljøet. Erfaringene fra dette arbeidet har blant annet synliggjort en gruppe norske ungdommer med minoritetsbakgrunn som opplever stor grad av utenforskap til det norske samfunnet, samtidig som de har sammensatte sosiale problemer og behov for støtte og hjelp. Mange av dem er unge menn i 20-åra, med uavklart bosituasjon, liten eller ingen arbeidserfaring, ufullstendig skolegang, svake bånd til egen familie og liten kunnskap om, og tillit til, hjelpeapparatet. I tillegg rapporterer Uteseksjonen om en økning av mindreårige, helt ned i 14-års alder, som trekker mot miljøet på Vaterland og rekrutteres til salg av illegale rusmidler. Dette miljøet har også vært preget av høyt konfliktnivå og flere alvorlige voldsepisoder de siste årene. Dette var bakteppet for at Uteseksjonen gjennomførte en egen HKH-kartlegging av det norske minoritetsmiljøet her, som igjen resulterte i et pågående prosjekt («Vaterlands-prosjektet») med forsterket innsats og tettere oppfølging ovenfor enkeltpersoner og grupper i dette miljøet.

Andre spesielt utsatte grupper som oppsøkerne tidvis møter på i Oslo er asylsøkere, papirløse migranter og ofre for menneskehandel. For noen av disse gruppene kan Uteseksjonen være de første representantene for hjelpeapparatet som det er mulig å snakke fortrolig med. Dette er også grupper som har et stort behov for informasjon og veiledning om muligheter og rettigheter i det norske samfunnet. Arbeidet med disse gruppene kan være både krevende og komplekst, og en del oppsøkere kan synes det er vanskelig å gå inn i slike saker. Velferdsetaten ga derfor i 2014 ut boken «Sosialt arbeid med sårbare migranter», skrevet av Uteseksjonens mangeårige oppsøker Line Ruud Vollebæk.

Det rusforebyggende arbeidet og behandlingstilbudet har vært bygd opp i en tid der målgruppa har vært en relativt homogen gruppe. Fra å være et nokså uutforsket tema, også i det oppsøkende arbeidet, har rusmisbruk blant personer med minoritetsbakgrunn blitt satt på dagsorden. Også på rusfeltet har en dermed sett behov for kultursensitivitet og antidiskriminerende praksis. Det kan handle om alt fra traumatiske opplevelser i hjemlandet, kulturforskjeller og skam, åpen rasisme i rusmiljøene, strukturell diskriminering i hjelpeapparatet eller for lite tilpassede tjenester.

Utsatt ungdom blir rekruttert til rusmiljøet på Vaterland. ***Foto:*** *Nicolai Hjelseth.*

Dansekultur og en ny russcene

Tidlig på 1990-tallet kom housekulturen til Norge, sammen med andre elektroniske musikkformer som techno og trance. På noen få år utviklet dette musikk- og dansemiljøet seg fra en liten subkultur til å prege en hel ungdomsgenerasjon. De første rave-festene hvor ungdom møttes for å danse ble gjerne arrangert i gamle lagerlokaler, ofte uten tillatelse. Fra 1995 ble den kommersielle rave-festen Hyperstate arrangert for første gang i Oslo Spektrum, foran tusenvis av dansende ungdom og unge voksne. Band som Prodidgy og Chemical Brothers solgte millioner av album og toppet hitlistene i Norge. Den elektroniske dansekulturen var på kort tid blitt millionbutikk. Samtidig som stadig flere ungdommer ble tiltrukket av musikk, dans og lysshow ble de store rave-festene også kjent for tilgjengelighet av illegale rusmidler. Spesielt sentralstimulerende stoffer som amfetamin og ecstasy ble brukt, og politiet var stadig oftere til stede på festene. Media bidro også til å sette likhetstegn mellom house- og dansekulturen og rusmidler, spesielt ecstasy. Selv om de fleste som deltok på ravefester ikke brukte illegale rusmidler, var det flere personer som utviklet en problematisk rusbruk med utgangspunkt i disse miljøene. Blant 15-20 åringer i Oslo økte bruken av både amfetamin, ecstasy og kokain betydelig fra rundt 1993 og fram til årtusenskiftet, selv om det fortsatt var et lite mindretall mellom fem og syv prosent som noen gang hadde prøvd disse stoffene.

For å møte disse nye ungdomsmiljøene etablerte Uteseksjonen først en egen utelivsgruppe av fast ansatte, og deretter et prosjekt kalt Future. I Future ble frivillige med erfaringer fra housemiljøet organisert og skolert i ung-til-ung metodikk. Målet var å forebygge og redusere skadevirkninger av illegale rusmidler, gi meningsfulle aktiviteter til ungdom fra housmiljøet og gi hjelp til selvhjelp. Future-ungdommene deltok sammen med de ansatte i utelivsgruppa på ved utesteder og arrangementer der «dansedop-miljøet» var synlig. De utformet også kurs og aktivitetstilbud til ungdom. Her kunne man få kurs i alt fra DJ-ing, astrologi, akupunktur og søm. Brukermedvirkning og ikke-dømmende holdning var sentrale verdier for deltagerne i Future, og mye av metodikken som ble utformet her har Uteseksjonen integrert i virksomheten og i senere prosjekter.

Feltarbeiderne trekker mot skolene

De første 30 årene ble det oppsøkende arbeidet i all hovedsak utført på offentlige arenaer, gjerne knyttet til trafikknutepunkter, parker eller gatehjørner. På 2000-tallet begynte flere utekontakter å melde om at de traff færre ungdom ute i de tradisjonelle felteområdene. Ungdomsundersøkelser fra Oslo og resten av landet bekrefter at denne tendensen har vært tydelig og vedvart over tid. I 1996 svarte over 70 prosent av ungdom i Oslo at de brukte minst to kvelder i uka ute med venner, i 2015 var andelen falt til rett over 30 prosent. Det har altså skjedd en ganske radikal endring i fritidsmønsteret blant ungdom flest de siste 20 årene. Introduksjonen av nye kommunikasjonsformer i form av mobiltelefoner, internett og sosiale medier har blitt brukt som en forklaringsmodell på disse endringene. Samtidig har det skjedd en økning i tiden Osloungdom bruker på lekser, på organisert fritid eller egentrening. For å møte denne nye virkeligheten begynte flere utekontakter å orientere seg mot steder der de kunne være sikre på å møte ungdom, og skolegården ble en naturlig arena å utforske.

Felting på skoler skiller seg fra «tradisjonelt feltarbeid» på noen viktige områder. Feltarbeid «på gata» har naturlig nok orientert seg mot de ungdommene som ofte bruker det offentlige rom. Samtidig har den forebyggende karakteren til det oppsøkende arbeidet gjerne gitt et spesielt fokus på de mer marginale ungdomsmiljøene. I skolegården treffer feltarbeiderne et tverrsnitt av ungdomsbefolkningen, med unntak av de som av ulike grunner ikke er på skolen. Dette gir både nye muligheter og noen nye utfordringer.

I 2013 ga Korus – Oslo ut en bok med erfaringer fra oppsøkende arbeid på skoler i Norge. Her fremheves behovet for tidlig rolleavklaring både overfor elevene og lærerne, det vil si at feltarbeiderne ikke er skolens ansatte, men et frivillig tilbud. Avklaring av taushetsplikt og muligheter for informasjonsdeling diskuteres også. Fordelene ved felting på skoler oppsummeres også: En når ut til mange unge som ikke kjenner til utekontakten, mulighet for å komme tidligere i kontakt med risikomiljøer, å møte ungdommer på en «normal» arena kan gi mindre opplevelse av stigmatisering i kontakt med feltarbeiderne.

Regelmessig felting på skoler

I dag oppgir de fleste utekontaktene i Oslo at de felter regelmessig på skoler. Samtidig som mye av feltingen er flyttet til skolegården har utekontakter i flere bydeler også tatt del i det såkalte OT-arbeidet – oppfølgingstjenesten for forebygging av frafall i videregående skoler.

I dag oppgir de fleste utekontaktene i Oslo at de felter regelmessig på skoler. Samtidig som mye av feltingen er flyttet til skolegården har utekontakter i flere bydeler også tatt del i det såkalte OT-arbeidet – oppfølgingstjenesten for forebygging av frafall i videregående skoler.

De åpne rusmiljøene: Fra ungdomskultur til «eldrebølge»

De første «åpne rusmiljøene» som ble etablert på slutten av 1960-tallet lignet lite på ansamlingene av godt voksne, hovedsakelig menn, som inntok sin daglige alkohol ved benker og parker rundt omkring i byen. Da Uteseksjonen ble opprettet var målgruppene ansamlinger av ungdom som eksperimenterte med nye rusmidler – graden av *rusavhengighet*, helseplager og andre sosiale og psykiske problemer var langt ifra like framtredende som i dagens «tunge rusmiljø».

I Slottsparken møtte oppsøkerne i starten mange ungdommer fra antatt trygge middelklassehjem, politisk bevisste og inspirert av hippiebevegelsen og ideer om rusmidlers frigjørende potensiale. Denne hasjkulturen i Slottsparken ble snart supplert med andre rusmidler som LSD, morfin og opium. I indre øst, ved Vaterland og Grønland, utviklet det seg parallelt et annet rusmiljø preget av en mer tradisjonell arbeiderklassekultur. Her ruset ungdommer helt ned i 15 års-alder seg på alkohol og sniffet lynol.

Utover 1970-tallet trakk stadig flere ungdommer til rusmiljøene rundt Slottsparken og Vaterland. Langt ifra alle kom fra ressurssterke familieforhold og kunne ofte ha personlige og sosiale utfordringer. Den særegne injiseringskulturen ble etablert, først i form av morfininjisering. Blandingsmisbruk ble også mer utbredt, med både alkohol, amfetamin, piller og opiater.

Selv om den sosiale sammensetningen endret seg og rusmiljøet på mange måter hardnet til utover 1970-tallet var det fortsatt i stor grad *ungdomsmiljøer*. Dette samsvarte med Uteseksjonen sin hovedmålsetning, å drive forebyggende arbeid blant ungdom. Mellom 1969 og 1973 var 75 prosent av Uteseksjonens oppfølgingsklienter under 20 år, og 45 prosent var under 18 år. Kartet passet fortsatt godt til terrenget. Ettersom årene gikk ble mange av disse værende «i drift» og i et vedvarende rusmisbruk, samtidig som det ble mindre nyrekruttering blant de yngste i målgruppa. I 1988 var andelen oppfølgingsklienter under 20 år sunket til 30 prosent, og gjennomsnittsalderen nærmere 23 år. Selv om hovedmålgruppen til Uteseksjonen var ungdom under 25 år, så førte de demografiske endringene i rusmiljøet til at oppsøkerne i økende grad måtte forhold seg til godt voksne, erfarne rusbrukere i miljøene utover 1980- og 90-tallet.

Fra 1990-tallet ble den gamle alkoholistomsorgen og tiltakene for narkotikafeltet slått sammen i en egen Rusmiddeletat. Ved mange av institusjonene i den nye Rusmiddeletaten var snittalderen på rask vei oppover, og snart nærmere 40 år enn de 18-20 åringene som preget rusmiljøene på starten av 1970-tallet. I 1982 ble Oppsøkende og innbringende tjeneste opprettet (senere Oppsøkende og koordinerende tjeneste), underlagt det som den gang het Rehabiliteringskontoret. Deler av den såkalte «løsgjengerloven», straffetiltak mot uteliggere, tigging og rusbruk i offentlig rom, var blitt opphevet. Samtidig var det bekymring etter flere dødsfall blant uteliggere i Oslo. Det var en anerkjennelse av at disse menneskene måtte møtes med noe annet enn politi og straffereaksjoner. Den nye oppsøkende tjenesten startet på denne bakgrunnen sosialt- og helsefaglig arbeid ovenfor aktive rusmisbrukere

Flertallet av de som trekker til de åpne rusmiljøene i sentrum er i dag voksne over 25 år. ***Foto:*** *Stig Hauger*

over 18 år, og ut over 1990-tallet også skadereduserende og overdoseforebyggende arbeid. I 2009 ble en del av den oppsøkende tjenesten, kalt «gatelangsteamet», slått sammen med Uteseksjonen. Dermed ble målgruppen til Uteseksjonen utvidet til å dekke hele aldersspennet, fra utsatte mindreårige ungdommer til de eldste «traverne» i rusmiljøene.

I 2018 var nesten halvparten av de som fikk oppfølging av Uteseksjonen over 25 år, og et flertall av disse igjen var over 30 år. Samtidig var omtrent en tredjedel av de som fikk oppfølging under 18 år. De årlige sommertellingene Uteseksjonen gjennomfører viser at ungdom og unge voksne (0-25 år) utgjør en liten andel av de som oppholder seg i de åpne rusmiljøene i sentrum. Fra 2016 har det riktignok blitt registrert en økning i antall unge under 25 år, da hovedsakelig knyttet til miljøet på Vaterland, med salg eller bruk av cannabis på kveldstid. Sommeren 2019 utgjorde de under 25 år i underkant av 20 prosent av alle Uteseksjonen observerte i eller rundt de åpne rusmiljøene i sentrum – en fordobling fra 2016.

En mer veltilpasset ungdomsgenerasjon?

I dag er altså ikke de åpne rusmiljøene i sentrum preget av ungdommer og ungdomskultur slik de en gang var. 1970-tallets Oslo var preget av både

Ungdom fra ulike bydeler møtes i Vaterlandspassasjen ved Oslo S og Oslo City. ***Foto:*** *Stig Hauger*

ungdomsopprør og synlige sosiale problemer blant marginaliserte grupper, med bostedsløshet, husokkupasjoner, kriminalitet og voksende ansamlinger av unge som ruset seg på stadig tyngre rusmidler. Fra rundt årtusenskiftet og fram til i dag peker mange piler i en annen retning. Dagens ungdom blir gjerne beskrevet som veltilpasset og ambisiøse, med høy tillit til samfunnet og et godt forhold til foreldrene sine. «Generasjon prestasjon» har blitt en utbredt, om enn omdiskutert, betegnelse på ungdom som vokser opp i dag. Statistikk fra SSB viser at ungdomskriminaliteten i Norge har sunket dramatisk. Mens ungdom under 18 år i 1980 sto for 35 prosent av alle siktelser for lovbrudd i Norge, har andelen vært rundt åtte prosent de siste årene. En rapport fra Oslo-politiet peker på den samme tendensen over flere år. Imidlertid har det de siste tre årene vært en økning av det som kalles «unge gjengangere» – mindreårige med fire eller flere straffbare forhold i løpet av siste år.

Den generelle rusbruken blant ungdom over 15 år i Norge har gått i bølger. For cannabis og en rekke andre illegale rusmidler nådde bruken en historisk topp rundt årtusenskiftet, etterfulgt av en tydelig nedgang i de påfølgende årene. Alkoholbruken har hatt en lignende utvikling, og Norge er fortsatt et av landene i Europa med lavest alkoholkonsum per innbygger over 15 år. Nedgangen i alkoholbruk blant ungdom har vært spesielt tydelig for Oslo, som nå ligger under landsgjennomsnittet blant ungdom under 18 år. Fra 2015 til 2018 har det imidlertid vært en økning i Oslo-ungdoms egenrapporterte bruk av cannabis, også hva gjelder tilgjengelighet og positive holdninger til bruk av cannabis ser det ut til å være et trendskifte. Hvor ungdom bruker rusmidler har også endret seg, større ansamlinger av ungdom som bruker cannabis eller andre illegale stoffer er et mindre vanlig syn i sentrum enn på 1970- og 80-tallet. Mer av rusbruken skjer derfor andre steder, i nærmiljøene i bydelene og kanskje i kjellerstuer og på hjemmefester der oppsøkere og feltarbeidere ikke har adgang.

Selv om ungdom flest bruker mindre tid ute i det offentlige rom er det fortsatt noen som trekker mot utkantene av de etablerte rusmiljøene. I sentrum gjelder dette spesielt miljøet rundt Vaterland og nedre del av Akerselva. Her er miljøet dominert av ungdom mellom 16 og 25 år. Selv om det også her brukes rusmidler er det i hovedsak et salgsmarked, for cannabis og andre stoffer. Ungdommene som Uteseksjonen og feltarbeidere treffer her er ofte fra bydelene i indre øst, mange med en utfordrende familiesituasjon preget av fattigdom og gjerne med erfaringer med både barnevern og rettsvesen.

Det har de siste årene vært et økende fokus på ungdoms psykiske helse og opplevelse av stress og press i ungdomstida, både i Norge og andre land. Med økt fokus på folkehelse har det også i ungdomsarbeidet i kommunene blitt satt inn mer ressurser på å forebygge psykiske helseproblemer. Ulike forklaringer har blitt brukt for å forsøke å forklare en tilsynelatende sterk økning i en del psykiske helseplager, spesielt blant jenter: forholdet til jevnaldrende, endringer i rusmiddelbruk, skolestress og ungdoms forhold til kropp og utseende, i kombinasjon med økt bruk av sosiale medier. Også flere «veltilpassede» ungdommer, de med høyt utdannede foreldre og gode skoleprestasjoner, ser ut til å oppleve mer stress enn tidligere. Allikevel er det fortsatt de med tradisjonelle risikofaktorer, de fra fattige familier, med opplevd omsorgssvikt eller som ikke finner seg til rette i skolen, som opplever flest psykiske helseproblemer. I dagens prestasjonsbaserte kunnskapssamfunn er det mye som tyder på at terskelen for å «lykkes» har blitt høyere, og at opplevelsen av å ikke strekke til for en del har blitt sterkere.

Foto: *VisitOSLO og Tord Baklund*

6

Oppsøkende tjenester i et nytt årtusen

De siste 20 årene har det oppsøkende arbeidet i bydelene og hos Uteseksjonen utviklet seg i ulike retninger, både faglig og i omfanget av tilbudet til utsatte ungdom. Samtidig har det vært en del fellestrekk som har preget feltet.

Dokumentasjonskrav, målstyring og profesjonalisering

Fra 90-tallet førte de nye kravene til resultat- og målstyring (New Public Management) til at også de oppsøkende tjenestene måtte omstille seg. Arbeidet måtte i stadig større grad dokumenteres, og resultatmåles i bedriftsøkonomiske termer. Dette har vært tilfelle for de fleste kommunale virksomheter, men har kanskje blitt særlig aktuelt for en ikke-lovpålagt tjeneste som utekontaktene, når «hver krone» må dokumenteres og forsvares. Samtidig ble det stilt krav om å ta i bruk standardiserte metoder basert på «evidens» etter modell fra medisinsk tradisjon. Dette var utfordrende for små ungdomstjenester som driver forebyggende arbeid det er vanskelig å måle en direkte «effekt» av fra år til år. Disse endringene har utfordret faglige praksiser og fagetiske prinsipper innen det oppsøkende feltet. Samtidig har det sannsynligvis fungert skjerpende ved at formålet med de oppsøkende tjenestene må formuleres eksplisitt, arbeidet må dokumenteres og en må posisjonere seg vis-av-vis andre tjenester og fagtradisjoner. Etter flere tiår med liten tradisjon for å dokumentere arbeidet har utviklingen etter 2000 ført til en økt profesjonalisering av mange oppsøkende tjenester.

Varierende finansiering, prosjektmidler og midlertidighet

Når det gjelder ressurser brukt på oppsøkende tjenester det siste 20 årene har det vært store forskjeller på tvers av byen. Mens noen bydeler har klart å opprettholde store og robuste tjenester har det andre steder vært stadige trusler om kutt og nedleggelser. Samlet sett har det imidlertid de siste 20 årene vært en betydelig økning i antall årsverk i oppsøkende tjenester. Spesielt i bydelene, men også hos Uteseksjonen, har imidlertid en svært høy andel av disse vært prosjektbaserte stillinger – altså midlertidige. Det finnes heller ingen oversikt over hvor mange av årsverkene som har vært dedikert til oppsøkende arbeid, og hvor mange som har vært øremerket andre oppgaver. Prosjektmidler har gått til å drive fagutvikling og utvide tilbudet i en periode. Mange tjenester har startet ulike former for aktivitetstilbud eller sommerjobbprosjekter,

ung-til-ung tilbud, hasjavvenning, arrangert konferanser og annen kunnskapsutvikling. Mange nye prosjekter og fokusområder har i perioder kunnet utfordre kjerneoppgaven – å drive kontinuerlig oppsøkende arbeidet. Det har til stadighet vært nødvendig å argumentere for å prioritere nettopp det oppsøkende arbeidet.

Sammenlignet med bydelen har Uteseksjonen har vært skjermet for mange av de største kuttene. Driften har allikevel ikke vært fredet, og senest i 2008 foreslo administrasjonen i Rusmiddeletaten et kutt hos Uteseksjonen på inntil ti oppsøkende stillinger. Den daværende ledelsen argumenterte kraftig imot forslaget. Ved å vise til viktigheten av et forebyggende fokus på barn og ungdom ble saken løftet politisk til rådhuset, og kuttet ble redusert til en halv merkantil stilling. Samme år gjorde bystyret et vedtak om å «...øke den rusforebyggende innsatsen i utsatte områder, bl.a. gjennom økt tilstedeværelse fra uteseksjonen og annen oppsøkende tjeneste». I forlengelsen av disse prosessene ble det foreslått å slå sammen alle de gatebaserte oppsøkende tjenestene i sentrum, hvorpå Uteseksjonen fikk tilført ansatte som skulle jobbe med voksne over 25 år. Samtidig ble den nyorganiserte tjenesten pålagt et kutt i stillinger.

Omorganiseringer og nye samarbeidsformer

De oppsøkende tjenestene hadde de første tiårene en relativt autonom rolle, men med faglige og organisatoriske bånd til både fritidssektoren, sosialtjenesten og rusfeltet. Samtidig var en opptatt av å markere avstand til kontrollorganer som politi og barneverntjenesten, noe som ble sett som avgjørende for å bevare tilliten hos ungdomsmiljøene. I senere tid har imidlertid noen bydeler valgt å knytte det oppsøkende arbeidet til barneverntjenesten, og samtidig organisere arbeidet som en oppdragsbasert tjeneste. Det har vært argumentert for viktigheten av å ha et bindeledd mellom barnevernskontoret og ungdomsmiljøene. Ved å knyttes til en stor og lovpålagt sektor kan det også argumenteres for at den oppsøkende tjenesten blir mindre utsatt for kutt. Feltarbeidere i disse bydelene har nok også i større grad klart å levere målbare resultater, ved å vise til antall oppdrag eller tiltak som suksessfaktor. Samtidig førte koblingen mellom utekontakter og barnevern-tjenesten til store faglige diskusjoner. Hva er egentlig en utekontakt? Kjennetegnes det av noe mer enn bare oppsøkende virksomhet? Og kan utekontakten opprettholde fagetiske prinsipper om frivillighet, tillit og taushetsplikt hvis de er underlagt et kontrollorgan som barneverntjenesten? Temaet var så kontroversielt at det førte til en diskusjon om hvorvidt oppsøkende tjenester under barnevernet kunne være medlemmer i LOSU. Mens noen bydeler valgte å gå retning barnevernet valgte andre å beholde sin tilknytning til fritidssektoren. Det har også vært eksempler på oppsøkende tjenester som har gått fra fritidssektor, til barnevern og tilbake igjen. De senere årene har det også vært bydeler som har organisert oppsøkende tjenester

«Ungdommens advokater»?

I takt med disse nye tilpasningene har rollen som «ungdommens advokater» blitt tonet ned, og posisjonen som videreformidlere og samarbeidspartnere i kommunens tiltakskjede har blitt styrket. Samtidig har Uteseksjonen og utekontaktene fortsatt å løfte fram ungdommenes stemmer i møte med andre faggrupper og institusjoner.

Erfaringskonsulenter fra Uteseksjonens likepersonsarbeid 'Perspektiv' felter på Oslo S. ***Foto:*** *Monica Strømdahl*

under helsetjenesten – i tråd med satsninger på folkehelsearbeid. Ulik sektororganisering har også gitt ulikheter i ledelse. I noen av bydelene har en beholdt en «tjenestenær» leder, som er plassert sammen med den oppsøkende tjenesten og kjenner arbeidshverdagen godt. Andre bydeler har plassert feltarbeiderne i større enheter, med leder som har ansvar for mange andre oppgaver enn det oppsøkende ungdomsarbeidet.

Uteseksjonen har hele tiden beholdt sin byomfattende og relativt uavhengige posisjon, med en faglig ledelse som har klart å både skjermet og styrket det oppsøkende arbeidet. Samtidig har Uteseksjonen alltid hatt en funksjon som politikernes og adminstrasjonens «øyne og ører» på gata, tidvis også et slags alibi for alt fra skadereduksjon for eldre rusmisbrukere til forebygging av en rekke «onder» ungdom kan havne i. Fra og med 2006 har Uteseksjonen og utekontaktene samarbeidet tett med blant annet politi og barnevern gjennom SaLTo-nettverket – en samarbeidsmodell for rus- og kriminalitetsforebyggende arbeid blant barn og unge. Uteseksjonen har også tatt del i det såkalte Sentrumssamarbeidet for å motvirke åpne rusmiljøer.

De oppsøkende ungdomstjenestene har etter år 2000 blitt knyttet tettere til det overordnede forebyggende arbeidet i Oslo. I takt med disse nye tilpasningene har rollen som «ungdommens advokater» blitt tonet ned, og posisjonen som videreformidlere og samarbeidspartnere i kommunens tiltakskjede har blitt styrket. Samtidig har Uteseksjonen og utekontaktene fortsatt å løfte fram ungdommenes stemmer i møte med andre faggrupper og institusjoner.

Brukermedvirkning og tjenesteutvikling

De oppsøkende tjenestene har fra årtusenskiftet tatt del i utvikling av nye faglige praksiser. Uteseksjonen var tidlig ute med bruk av erfaringskompetanse og ung-til-ung metodikk fra slutten av 90-tallet, blant annet gjennom «Future»-prosjektet. Siden fulgte prosjektet «Torsdagsklubben», der minoritetsungdom med tilknytning til rusmiljøet langs Akerselva og ansatte ved Uteseksjonen jobbet sammen. Et litt spesielt eksempel på brukermedvirkning var da Uteseksjonen sammen med politiet inviterte folk fra «Plata» til et allmøte på Jernbanetorget, for å diskutere i fellesskap hvordan en kunne løse opp det åpne rusmiljøet.

I dag er bruk av erfaringskompetanse og brukermedvirkning en målsetning for de fleste av kommunens innsatser på ungdoms-, fritids- og helseområdet. Tre bydeler i tillegg til Uteseksjonen hadde i 2019 ansatt erfaringskonsulenter, mens flere tjenester planla eller ønsket å ansette erfaringskonsulenter. Samtidig rapporterte flere bydeler om aktiv bruk erfaringskompetanse gjennom ungdommer som jobber frivillig rundt arrangementer eller i ung-til-ung prosjekter.

Etter samhandlingsreformen har flere oppsøkende tjenester lagt vekt på å utvikle kompetanse på psykisk helsearbeid, det har blitt gitt videreutdanning i psykisk helsearbeid og opprettet sykepleier- og psykologstillinger. Hasjavvenningsprogrammet «Ut av tåka» (senere HAP) startet opp hos Uteseksjonen i 2006 og er nå etablert i flere bydeler. I takt med fokuset på folkehelse har oppsøkende ungdomstjenester flere steder i Norge blitt organisert som en del av en utvidet helsetjeneste. Det har medført en større tverrfaglighet der ikke kun sosialarbeidere, men også helsefaglige ansatte setter preg på tjenestetilbudet. Et parallelt utviklingstrekk er at flere oppsøkende tjenester påtar seg eller blir tildelt oppfølgingsarbeid av enkeltungdom, på oppdrag fra barneverntjenesten, politi, domstol, skoler eller helsetjeneste.

Samarbeid mellom bydelene

Fagforum for utekontakter har vært et viktig forum for samarbeid og kunnskapsutveksling. Samarbeid rundt enkeltungdom og grupper har ofte kommet i stand etter fellesfeltinger, der en bydel eller Uteseksjonen har invitert til å felte i «sine» områder. Bydelene i Groruddalen har også holdt tett kontakt og samordnet ressurser ved behov. Et nylig eksempel på samarbeid er da Uteseksjonen og fire av de vestlige bydelene feltet sammen i seks uker våren 2019. Det var SaLTo-koordinator i bydel Frogner som kom med en forespørsel etter en periode med flere tilfeller av ran og voldsepisoder som omfattet ungdom fra flere bydeler. Det har også tidligere blitt gjennomført fellesfeltinger og stand på arrangementer etter initiativ fra SaLTo-nettverket, blant annet under konserten VG-lista på Rådhusplassen. Selv om det er flere eksempler på godt samarbeid har byrådet uttrykt bekymring for om det oppsøkende tilbudet til utsatte unge er likeverdig på tvers av bydelene, og om samarbeidet rundt enkeltpersoner og ungdomsmiljøer på tvers av bydelene og Uteseksjonen er godt nok.

***2019:** Feltarbeidere fra flere bydeler og Uteseksjonen felter sammen under VG-lista på Rådhusplassen. **Foto:** Nana Dua-Mensah*

7

Tidslinje – oppsøkende ungdomsarbeid i Oslo

START

1939
Oslo bystyre oppretter et nytt politisk organ – Ungdomsnemnda.

1946
Ungdomskontoret får ansvar for å utvikle en helhetlig og faglig forankret ungdomspolitikk.

1953
Norges første fritidsklubb, Hammersborgklubben, åpner.

1956
Første forsøk på oppsøkende ungdomsarbeid – klubbarbeidere rekrutterer ungdomsgjenger inn til fritidsklubbene.

1966
De første «åpne rusmiljøene» etableres i Oslo sentrum, på Nisseberget (Slottsparken) og på Vaterland.

1969
- Uteseksjonen starter opp med prøvedrift 22. april. Og feltarbeid organiseres rundt flere av de lokale fritidsklubbene.

1972
Første store politiaksjon mot rusmiljøet i Slottsparken – miljøet spres til andre deler av sentrum.

1975
Første store forslag om nedskjæringer i det oppsøkende ungdomsarbeidet og andre fritids-tilbud. Store demonstrasjoner.

1976
Første heroinbeslag i Norge. Heroin i omløp i rusmiljøene i Oslo.

1980
NOU 1980:37 – «Oppsøkende barne- og ungdomsarbeid».

Et utvalg foreslår å legge ned Uteseksjonen, forslaget faller etter store protester.

1985
Første kjente tilfelle av HIV-smitte i rusmiljøene.

1988
Bydelsreform og desentralisering av ungdomstilbudet i Oslo kommune.

Ungdomskontoret og feltseksjonen legges ned. Uteseksjonen forblir en egen byomfattende tjeneste.

Forebygging av HIV og skadereduksjon. Oppsøkere driver utdeling av sprøyter og kondomer.

1991
Ny house og rave-kultur. «Dansedop».

1994
Uteseksjonen starter ung-til-ung formidling gjennom prosjektet «Stopp dopet ikke dansinga» (senere «Future»).

2000
Rekordhøye overdosedøds-fall: Over 400 nasjonalt, over 100 i Oslo. Heroin vanligste dødsårsak.

2001
Benjamin Hermansen blir drept av nazister på Holmlia. Bystyret vedtar OXLO (Oslo Extra Large).

Utekontakter i flere bydeler innleder forebyggende arbeid mot rasisme og nazisme.

2004
Prøveordning med SLT-modellen (senere SaLTo) for kriminalitets-forebyggende tiltak og samarbeid i bydelene.

Videreutdanning i oppsøkende sosialt arbeid startes ved Høgskolen i Oslo.

2005
Første «Gatenær»-konferanse arrangert i Oslo – viet til oppsøkende ungdomsarbeid og annet gatenært arbeid.

2006
Rusmiddeletatens kompetansesenter (Korus Oslo) får tildelt «oppsøkende sosialt arbeid» som nasjonalt spiss-kompetanseområde fra Helsedirek-toratet.

«Ute|Inne» (Erdal red.): Ny fagbok om oppsøkende sosialt arbeid med ungdom.

Forsøk med lavterskel hasjavvennings-program (HAP) ved Uteseksjonen. Etableres som fast tilbud og meto-dikken tas i bruk i mange bydeler.

2008
Forslag om kutt på inntil ti årsverk hos Uteseksjonen. Forslaget stoppes politisk.

2009
Uteseksjonen ut-vider målgruppen til å inkludere alle aldre.

2014
Korus Oslo mister det nasjonal ansvaret for fagutvikling innen oppsøkende sosialt arbeid.

2019
Uteseksjonen og det første feltarbeid i bydelene feirer 50 år.

Utekontakt eller annen bruk av oppsøkende ungdomsarbeid i 14 av 15 bydeler.

2020
Egen Oslostandard for oppsøkende arbeid med utsatt ungdom planlagt ferdigstilt.

1958: *Ungdom på Gamlebyen fritidsklubb*
Foto: *Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek*

8

Oppsøkende arbeid – naturlig plass i en helhetlig ungdomspolitikk?

Da Uteseksjonen og feltteamene i bydelene ble opprettet var de en del av en ny helhetlig og ekspansiv ungdomspolitikk som la vekt på forebyggende og universelle tiltak for de nye ungdomsgenerasjonene. Det byomfattende Ungdomskontoret var en faglig og økonomisk base for ungdomstiltakene, og hadde politisk forankring i daværende Ungdomsnemnda. Samtidig har det oppsøkende arbeidet, på linje med fritidsklubber og andre forebyggende ungdomstilbud, hele tiden vært i en utsatt posisjon – i konkurranse med andre, ofte lovpålagte oppgaver kommunen skal løse. Hva har hatt betydning for det oppsøkende arbeidets posisjon i Oslo opp igjennom årene, og hvordan er situasjonen i dag?

Desentralisering av ungdomsarbeidet

I 1987 vedtok bystyret å desentralisere store deler av den politisk styringen og «tjenesteproduksjonen» til 25 nye bydeler. Den nye bydelsreformen trådde i kraft i juli 1988. Dette innebar at det byomfattende Ungdomskontoret ble nedlagt, sammen med feltseksjonen som hadde organisert og samordnet det oppsøkende feltarbeidet i lokalmiljøene. Ansvaret for ungdomspolitikken ble underlagt de nye bydelsutvalgene, som nå måtte prioritere mellom tilbudene til sine innbyggere innenfor fastlagte rammebevilgninger fra bystyret. Noen uttalte mål med reformen var desentralisering av makt, bedre lokal tilpasning mellom behov og tjenestetilbud og mer effektiv ressursbruk. En viktig del av bakteppet for bydelsreformen var også sviktende kommuneøkonomi og krav om effektivisering og innsparinger. De ikke-lovpålagte ungdomstilbudene hadde vært utsatt for tøffe prioriteringer også med det sentraliserte styringssystemet, men mange i ungdomssektoren var urolige for at spesielt feltarbeidet i bydelene ville bli «spist» av de store postene på budsjettet.

Hva bydelsreformen har hatt å si for den faktiske prioriteringen av det oppsøkende arbeidet er vanskelig å si, en kan jo ikke vite akkurat hvordan utviklingen hadde vært uten bydelsreform. Et sannsynlig resultat er nok at de lokale variasjonene, i både prioritering, organisering og forståelse av feltarbeidets oppgaver har blitt større. Etter bydelsreformen var det ikke lenger noen helhetlig plan eller fagetat for ungdomspolitikken i Oslo, og det oppsøkende feltet har vært sårbart for lokale prioriteringer. Fagforum for utekontakter drives i dag på initiativ av de oppsøkende tjenestenes selv.

Samtidig har opprettelsen av SaLTo-samarbeidet bidratt til å trekke det lokale ungdomsarbeidet inn i faglige og politiske diskusjoner rundt kriminalitetsforebygging. Noen utekontakter i bydelene har klart å styre helt unna nedleggelser og kunnet arbeide relativt langsiktig, men de fleste har opplevd minst én nedleggelse eller større omorganiseringer. Og mange har nok kjent på usikkerheten i forkant av de årlige budsjettbehandlingene. I flere bydeler er det oppsøkende arbeidet i dag organisert under barnevern-tjenesten, mens andre er underlagt avdelinger for oppvekst eller kultur. Uteseksjonen har beholdt en særstilling som byomfattende tjeneste med større kontinuitet i finansiering og organisering, men uten at det har vært noen garanti mot budsjettkutt de siste 30 årene. Det har også her vært større nedskjæringer, som da Natthjemmet ble vedtatt nedlagt på slutten av 1990-tallet.

Flere unge – flere oppsøkere?

Beretningen for Oslo kommune viser at det mellom 1987 og 2011 skjedde en betydelig endring i Oslos demografi. Byen ble mer mangfoldig, ved at andelen innvandrere økte kraftig, og befolkningen ble også yngre både i absolutte tall og relative andeler. I perioden fikk Oslo mer enn 20 000 nye barn i skolealder, en økning på 40 prosent. Befolkningsveksten har fortsatt fram til i dag. For det som ofte defineres som aldersmålgruppa til utekontaktene, de i alderen 10-24 år, har økningen vært størst de siste 20 årene. I 1999 var det litt under 76 000 ungdom i denne aldersgruppa, mot over 111 000 i 2019. Ungdomsbefolkningens størrelse varierer mye mellom bydelene. Befolkningsframskrivninger anslår at Oslo vil ha en fortsatt økning i barne- og ungdomsbefolkningen. For perioden 2019-2029 anslås en total økning på rundt seks prosent, eller 6800 ungdommer, i aldersgruppa 10-24 år. Veksten vil være ulik i de forskjellige bydelene.

Veksten i ungdomsbefolkningen har ikke alltid gjenspeilet seg i bevilgningene til de ikke lovpålagte fritidstilbudene til barn og ungdom, noe som har vært et tilbakevendende tema for faglige og politiske debatter ved de årlige budsjettbehandlingene. Fra 2001 økte riktignok bydelenes samlede utgifter til barn- og ungdom kraftig, men her utgjorde finansering av nye barnehageplasser brorparten.

Det finnes ingen årlige oversikter over midler brukt på det oppsøkende feltet i Oslo. En sammenligning av noen tidlige årsrapporter fra Ungdomskontoret samt tre omfangsundersøkelser kan imidlertid tegne et grovt bilde av utviklingen. Fra 1970-tallet har det vært en vekst i absolutte ressurser brukt på det oppsøkende arbeidet i Oslo. I 1972 hadde Uteseksjonen 38 årsverk rettet mot ungdom og unge voksne, mens feltarbeidet i bydelene hadde ressurser tilsvarende 12 årsverk. I 1984 hadde antallet årsverk i bydelene steget til 30. I 2015 var antallet stillinger i bydelene økt til 65, men en stor andel av disse var midlertidige prosjektstillinger. Det var samtidig en del uklarhet rundt hvor stor andel av disse årsverkene som gikk med til faktisk oppsøkende arbeid i ungdomsmiljøene i de ulike bydelene. Uteseksjonen har hatt et relativt jevnt antall stillinger siden 1970-tallet, men mellom 2015 og 2019 økte staben med hele 12 nye årsverk. Disse nye stillingene var i hovedsak prosjektfinansiert. Høsten 2019 rapporterte bydelene om i overkant av 50 årsverk dedikert til oppsøkende ungdomsarbeid, mens Uteseksjonen hadde 30 rene oppsøkerstillinger.

Kommunerevisjonen leverte i 2018 en rapport om bydelenes forebygging av utenforskap blant barn og unge. Her settes det et helhetlig søkelys på fritidstilbud og forebyggende innsatser for Osloungdom. Kommunerevisjonen legger til grunn at alle bydelene bør ha iverksatt oppsøkende arbeid, og påpeker at manglende eller mangelfulle oppsøkende tjenester kan øke risikoen for utenforskap blant ungdom. Revisjonen viste stor variasjon mellom bydelene når det gjaldt organisering/innretning, størrelse og «dekning» - antall unge per utekontakt varierte mellom 1127 og 2557. Kommunerevisjonen anbefalte på denne bakgrunn at bydelene vurderer om dagens utekontakter dekker behovene i bydelen. Revisjonen var også opptatt av at barne- og

Ny bydelsreform

Den nye bydelsreformen trådde i kraft i juli 1988. Dette innebar at det byomfattende Ungdomskontoret ble nedlagt, sammen med feltseksjonen som hadde organisert og samordnet det oppsøkende feltarbeidet i lokalmiljøene. Ansvaret for ungdomspolitikken ble underlagt de nye bydelsutvalgene, som nå måtte prioritere mellom tilbudene til sine innbyggere innenfor fastlagte rammebevilgninger fra bystyret.

4 ARBEIDERBLADET NYHETE 1988

■■ Det er under en måned til første juli. Da blir alt forandret i helse- og sosialsektoren i Oslo. Bydelsreformen blir innført. Den største forvaltningsreform på 150 år. Alle kommunale helse- og sosialtjenester blir desentralisert.

■■ De 25 bydelene som begynner sitt virke første juli, skal ha ansvar, makt og økonomi til å hjelpe de som bor i hver enkelt bydel.

■■ Hvor i all verden går du så for å få hjelp, når du ikke lenger skal henvende deg til kommunen sentralt? Arbeiderbladet forsøker i denne reportasjen å gi deg svar.

NYE OSLO

Hvor hører du til?

Bydel 1
Bydel 1 omfatter Bygdøy og Frogner. Administrasjonssjef er Brit F. Rostvåg. Hun og de andre i bydelsadministrasjonen for bydel 1, finner du i Arbinsgate 5.

Bydel 7
Ellinor Østen er administrasjonssjef for bydel 7, Ekeberg-Bekkelaget. Bydel 7 har adresse Kongsveien 91.

Bydel 8

Bydel 13
Østensjø er bydel 13. Midlertidig adresse er; bydelsforvaltningene, Klingenberggata 7. Bydel 13's administrasjon får fast adresse i Oppsal samfunnshus, Vetlandsveien 99/101 etter første november

Bydel 19
Grorud er bydel 19. Den administrative leder for bydel 19 er Else Frislid. Bydelsadministrasjonen for bydel 19 holder til på Groruddalen skole, Vestbyveien 13.

Bydel 25
Dersom du bor på Ullern tilhø-

Oppsøker i kontakt med ungdom på Vaterland. ***Foto:*** *Nicolai Hjelseth*

ungdomsarbeidet generelt var blitt avhengig av eksterne midler, noe de omtalte som en risiko for kontinuiteten i det forebyggende arbeidet.

Fra sosialt arbeid til folkehelse

Opprettelsen av det oppsøkende arbeidet i Oslo var nært knyttet til det økende rusmisbruket, og et ønske om å hjelpe ungdom bort fra gata og inn i egnede fritids eller behandlingstilbud. I flere år var det Sentralrådet for narkotikaspørsmål som ga økonomisk støtte til nye oppsøkende tjenester. Det oppsøkende arbeidet i Norge ble dermed tettere knyttet til rusbehandlingsfeltet og ungdomspsykiatrien enn i andre europeiske land. Samtidig var det oppsøkende arbeidet i Oslo knyttet til fritidssektoren og den helhetlige ungdomspolitikken gjennom Ungdomskontoret og Ungdomsnemnda, som igjen var underlagt sosialsektoren ved sosialrådmannen. Etter desentraliseringen i 1988 ble utekontaktene i de nye bydelene organisert ulikt, men gjerne under sosialtjenesten eller fritidssektoren. Uteseksjonen forble byomfattende og gjennom skiftende fagetater stadig knyttet til rusbehandling og forebygging.

Fra slutten av 90-tallet skjedde det en generell dreining mot økt fokus på folkehelse, hvor også de sosiale ulikhetene i befolkningens helse ble tillagt vekt. Forebygging og tidlig intervensjon ble stadig oftere nevnt i faglige og politiske sammenhenger. I 2009 ble den nye samhandlingsreformen presentert – med mål om økt satsning på forebygging i kommunene og mindre behov for kostbare behandlingsforløp i den statlige spesialisthelsetjenesten. Samhandlingsreformen ble innført i 2012, samtidig med den nye folkehelseloven og lov om kommunale helse- og omsorgstjenester. Fram til 2012 hadde kommunens ansvar for generelt forebyggende arbeid, inkludert oppsøkende virksomhet, vært forankret i den sosialtjenesteloven. Da sosialtjenesteloven ble opphevet ble bestemmelsene om forebygging overført til folkehelseloven og helse- og omsorgstjenesteloven. Bestemmelsen om oppsøkende virksomhet ble imidlertid ikke videreført. Endringene i lovverket medførte et skifte hvor sosiale problemer og sosialt arbeid ble mindre uttalt, og i stedet omformulert som helseutfordringer. Samtidig ga det økte fokuset på forebygging og tidlig intervensjon i lovverket nye argumenter for å satse på oppsøkende ungdomsarbeid – i alle fall på papiret. Dette skiftet i fokus fra sosial til helse ser også ut til å ha påvirket organiseringen av oppsøkende tjenester i Norge. Mens en fjerdedel av oppsøkende tjenester i en omfangsundersøkelse fra 2004 var organisert under sosialtjenesten var det knapt noen som oppga dette i en tilsvarende undersøkelse fra 2015. Samtidig økte andelen tjenester som var underlagt helsesektoren fra fem prosent i 2004 til nesten en fjerdedel av tjenestene i 2015.

Politiske signaler

De politiske signalene når det gjelder prioritering av det oppsøkende ungdomsarbeidet har variert gjennom årene, og med skiftende politisk styre. Etter NOU-en fra 1980 har det det oppsøkende ungdomsarbeidet vært lite omtalt i nasjonale politiske styringsdokumenter og veiledere, og det eksister ikke lenger noen statlige støtteordninger for oppstart eller videreutvikling av utekontakter. Riktignok er oppsøkende ungdomsarbeid nevnt i flere styringsdokumenter men da i lite konkrete og forpliktende formuleringer. Til forskjell fra situasjonen i Norge har det i Finland vært en offensiv satsing på oppsøkende ungdomsarbeid. Der har oppsøkende arbeid vær nedfelt i «ungdomsloven» siden 2011, det er utarbeidet statlige retningslinjer og det er egne støtteordninger som kommunene kan søke midler til drift av tjenestene. Norge har ikke slike etablerte rammer for oppsøkende ungdomsarbeid, derimot har det i senere tid vært satset på oppsøkende og ambulant arbeid rettet mot voksne med alvorlig rus- og psykisk helseproblematikk, gjennom ACT- og FACT-team. På dette feltet finnes det både statlige støtteordninger og føringer, og det drives koordinert opplæring, kvalitetsutvikling og følgeforskning. Uteseksjonen og flere av de andre store oppsøkende tjenestene i Norge, storbyutekontaktnettverket, har henvendt seg til Helse- og omsorgsdepartementet for å diskutere situasjonen for fagfeltet. I et brev uttrykker de bekymring for manglende nasjonal koordinering og satsing på oppsøkende arbeid, spesielt etter at Korus Oslo ble fratatt nasjonalt spisskompetanseansvar for feltet. De inviterte derfor til dialog rundt hvordan behovene for nasjonal fagutvikling, samarbeid, og forskning på feltet kan ivaretas i fremtiden. Representanter fra storbyutekontaktene har også vært i møte med statssekretær i Helse- og omsorgsdepartementet og lagt fram sine ønsker, men fikk ingen signaler som tyder på at det oppsøkende feltet vil få et nasjonalt løft med det første.

I Oslo har bevilgningene og satsningene på oppsøkende ungdomsarbeid variert med rammebevilgningene til bydel og Velferdsetaten. Det har ikke vært øremerkede midler eller byomfattende føringer for det oppsøkende tjenestetilbudet til ungdom, og spesielt bydelene med de minste oppsøkende tjenestene har vært sårbare for budsjettkutt. De senere årene har midlertidige prosjektmidler fra stat og kommunen gitt sårt tiltrengte ressurser til utvikling av tjenestene.

I sin strategiske plan for rusfeltet som byrådet la fram i 2018 blir det forebyggende oppsøkende arbeidet nevnt. Det blir uttrykt bekymring for at det oppsøkende arbeidet med utsatte unge i for liten grad er koordinert på tvers av bydelene og Uteseksjonen. Uteseksjonen har, i samarbeid med bydelene, derfor fått i oppdrag å utvikle en felles faglig standard for oppsøkende arbeid rettet mot utsatte unge. Denne er planlagt ferdigstilt høsten 2019. Byrådet leverte sommeren 2019 en egen sak om ungdomstilbudet til behandling i bystyret (Byrådssak 189/19 – Klubben vår!). Der omtales utekontaktene og Uteseksjonen som komplementerende til fritidstiltakene. Samarbeid mellom de ulike tjenestene og tilbudene for barn og unge fremheves. Også i det byomfattende SaLTo-samarbeidet er samarbeid med oppsøkende ungdomstjenester nevnt som et viktig tiltak.

Anne Malerbakken tok selv kontakt med Uteseksjonen da hun som ungdom havnet på gata. 18 år senere ser hun tilbake på samarbeidet med de oppsøkende ungdomsarbeiderne.

I dag er hun rusfri, og jobber selv i Oslo kommune. Men da hun som ungdom kom i kontakt med Uteseksjonen på begynnelsen av 2000-tallet hadde livet tatt en brå sving i feil retning.

– Mitt første møte med Uteseksjonen var i 2001, forteller Anne. – Da bodde jeg på et ungdomshjem utenfor byen, og jeg vanket i housemiljøet. På den tiden drev Uteseksjonen et ung-til-ung prosjekt kalt «Future», rettet mot house- og teknomiljøet. I Future jobbet ungdommer med brukererfaring sammen med andre ansatte på Uteseksjonen.

– «Future» hadde stand på festene jeg gikk på, og delte ut kondomer, sukkertøy og infobrosjyrer om ulike rusmidler. Jeg tok en brosjyre om ecstasy, og puttet den i veska. Dagen etter la jeg den i skrivebordsskuffen. Der ble den liggende.

Å bety noe for noen andre:

– Vi var kanskje førstegenerasjons ecstasy-brukere, men vi var også en bunt med ressurser! Å få oss unge voksne inn i en rolle der vi kunne bety noe for andre, samt gi oss tillit og ansvar. Jeg vokste så mye på det.

En viktig telefonsamtale

På ungdomshjemmet der Anne bodde skjedde det ting som gjorde at hun ikke kunne bli værende, derfor dro hun inn til Oslo. I en vanskelig livssituasjon og uten andre hun kunne søke støtte fra bestemte hun seg for å ta kontakt med Uteseksjonen. – Jeg trodde jo at jeg skulle få snakke med unge voksne, folk på min alder. Men den aller første jeg snakket med, var Børge (dagens leder av Uteseksjonen, red. anm.). Anne spurte etter Future-ungdom, men fikk beskjed om at det ikke var noen som var tilgjengelige, og at det på Uteseksjonen jobber voksne miljøterapeuter. – Klart jeg blei skuffa, men mannen i røret virket så hyggelig og empatisk at jeg takket ja til tilbudet om å komme bort en tur.

Livet på gata

Etter den første kontakten med Uteseksjonen vekslet Anne mellom å bo på gata, et hospits og natthjemmet. Anne opplevede at livet på gata i Oslo var tøft. – Jeg følte meg så aleine, alt virket håpløst. Rusen var med på å døyve smerten jeg bar på, men var også med på å ødelegge meg, både fysisk og psykisk. Likevel var det det jeg hadde der og da.

Anne holdt kontakten med Uteseksjonen gjennom den vanskelige tida. – Den kontakten var det eneste som ga meg håp. De fulgte meg hele den vanskelige perioden. De tok meg med på kafé, ga meg mat, fulgte meg på møter, passet på meg hvis jeg var for rusa, hadde alltid tid til en prat om jeg traff dem på patrulje. Ikke minst: de ga meg aldri opp.

I rusbehandling – med oppsøkere på sidelinja
Mot slutten av 2001 tok Anne valget om å søke seg inn til rusbehandling for første gang. Oppsøkerne hos Uteseksjonen bistod i søknadsprosessen og var med på forvernsmøter fram

mot behandlingsoppholdet. Anne tenker tilbake på oppholdet på Fossumkollektivet: – Da jeg dro i behandling trakk de (Uteseksjonen) seg litt tilbake, men stod allikevel på sidelinjen og heiet.

Hva var det med behandlingen som gjorde at Anne fikk til en endring i livet? – Det som hjalp meg i behandling, var fysisk avstand fra miljøet for en periode, systematisk jobbing med de tingene som gjorde at jeg i utgangspunktet ruset meg, bevisstgjøring og å lære å leve uten rus. Behandling er krevende og jeg tror at en er nødt til å gi mye av seg selv for å få et bedre liv senere. Anne var fast bestemt på å flytte tilbake til Oslo etter behandling, og slutten av oppholdet handlet om å forberede det nye livet i rusfrihet. – Jeg søkte meg inn på høgskole, fikk meg studentbolig og etablerte kontakt med NAV, forteller hun.

Ettervern og nye ressurser i «Future»-miljøet
Etter behandling tok Anne opp kontakten med ungdommene i «Future»-prosjektet, men nå i en ny rolle. – De dro meg inn i et miljø, et prosjekt, der jeg fikk mulighet og motivasjon til å opprettholde rusfrihet, gjøre noe med livet mitt og ikke minst se på meg selv som en ressurs, forteller Anne. Anne, som selv hørte om Uteseksjonen gjennom Future, ble nå en døråpner for nye ungdommer i miljøet. – Vi var unge voksne som var med på å forebygge og påvirke. Vi var med på å hjelpe andre, men også oss selv. Anne mener Uteseksjonen var tidlig ute med å se betydningen av brukermedvirkning. – Vi var kanskje førstegenerasjons ecstasy-brukere, men vi var også en bunt med ressurser! Å få oss unge voksne inn i en rolle der vi kunne bety noe for andre, samt gi oss tillit og ansvar. Jeg vokste så mye på det. For min del var tiden med Future det beste ettervernet jeg kunne fått.

– Hjelp når man trenger det
Anne har også i voksen alder tatt kontakt med Uteseksjonen når hun har hatt behov for støtte. Hun trekker fram tilgjengeligheten og fleksibiliteten som avgjørende for de oppsøkende ungdomstjenestene: – De dømmer ikke men hjelper folk der de er, når de trenger det.

For ikke lenge siden stod Anne på scenen på en konferanse for å holde foredrag. En av de andre foredragsholderne var Børge Erdal. – Det minnet meg på den gangen for 18 år siden da han vennlig og tillitsvekkende tok imot min første telefon til Uteseksjonen. Livet kunne sett veldig annerledes ut hvis den samtalen ikke hadde funnet sted.

– I dag er ting virkelig bra. Jeg kom meg ut av en vanskelig livssituasjon, det er jeg stolt av. I dag er jeg ikke lenger avhengig av Uteseksjonen. Samtidig vil jeg aldri glemme hva jeg har vært gjennom, og de folka jeg ble kjent med på Uteseksjonen som sto sammen med meg i tykt og tynt. Spesielt må jeg takke Trine, Kristin, Anette, Elin, May Elise og Børge

(Intervjuet er delvis basert på et innlegg Anne Malerbakken fikk på trykk i Fontene i mai 2019)

Å komme ut av et liv med rus:

– Uteseksjonen gjorde noe som få andre turte, de våget å satse på oss. For meg var det helt avgjørende for å komme ut av et vanskelig liv med rus, sier Anne Malerbakken.

Foto: *Monica Strømdahl*

Utekontakten i bydel Nordstrand.
Foto: *Abid Al Barkane*

10

Faglig perspektiv: Hva kjennetegner en god oppsøker og feltarbeider?

av Gus Strømfors

I det oppsøkende feltet har det alltid vært en bred, nasjonal enighet om at arbeidet stiller store krav til utøverne. Arbeidet har blitt betraktet som profesjonelt sosialt arbeid, det vil si at virksomheten bygger på kunnskap. Det vil si på forskning og på teoretisk og erfaringsbasert kunnskap. Det betyr at arbeidet må være forankret både i formelle og uformelle krav til kvalifikasjoner og egnethet hos utøverne.

Formelle kvalifikasjoner

Hvilke formelle kvalifikasjoner det legges vekt på har endret seg endel, ut i fra historiske og geografiske forhold. For å kunne ivareta bredden av faglige oppgaver og utfordringer, har tverrfaglighet blant ansatte vært framtredende. På sytti-tallet har feltet vært kjennetegnet av ansatte med sosialfaglig- og psykologisk bakgrunn. I dag er det en større bredde i de formelle kvalifikasjonene. Utdanning innenfor sosialt arbeid er ofte utvidet til utdanning innenfor ulike samfunnsfag, pedagogisk bakgrunn eller helseutdanning, som sykepleier og vernepleier. På den måten er det skapt en form for konstrukiv forskjellighet hvor ulike faglige perspektiver kan utfylle hverandre.

Tilgjengeligheten på godt kvalifiserte søkere virker inn på hvem som blir ansatt. Det er eksempler på søkere som har vært innkalt til intervju, hvor de beskriver at de har ønsket å arbeide i Utesksjonen siden de var helt unge. Valg av utdanning og praksierfaring har vært styrt av å kunne drive oppsøkende arbeid som ansatt i Utesksjonen. I Oslo har de fleste søkere et høyt formelt kvalifikasjonsnivå. I tillegg til høy, relevant utdanning har de fleste feltarbeidere i Oslo lang og bred erfaring fra profesjonelt arbeid med klienter og brukere, særlig fra arbeid med ungdom.

Feltarbeiderne og de oppsøkende sosialarbeiderne i Oslo er formelt ansatt i kommunen. Oppdraget deres er bestemt av overordnede organer. På den måten er de ansatte myndighetspersoner, underlagt de samme generelle krav som stilles til andre ansatte i kommunen. Dette er en sentral kjensgjerning som det er viktig å være åpen om, både til samarbeidspartnere og til ungdom og foreldre en møter i sitt arbeid.

Et annet forhold skiller oppsøkende sosialt arbeid og feltarbeid fra annet hjelpearbeid i kommunen og det er at arbeidet stort sett foregår ute i offentlige rom. Dersom feltarbeiderne skal evne å gjøre jobben, etablere kontakt med ulike ungdomsmiljøer kreves det en uformell stil i arbeidet. Denne tosidigheten i arbeidet er blitt beskrevet som “Formelt oppdrag – uformell stil”. Den

svenske forskeren og tidligere feltarbeideren, Bjørn Andersson, har formulert det slik, "Fältarbetarnas relation til ungdomarna konstrueras därför i en mycket speciell spänning mellan formella intentioner och informella framträdelseformer."

Uformell stil

Hva vil denne uformelle stilen konkret si og hvilke egenskaper eller kriterier for personlig egnethet hos feltarbeiderne er særlig viktige? Man kan si at oppsøkende sosialarbeidere er en blanding av rolle og person. Det er arbeidets karakter og krav som er avgjørende for hvem som kan ansees som egnet for tjenesten. Ungdommene som arbeidet retter seg mot framstår ofte på spesielle måter, særlig overfor voksne, ukjente personer. Det gjelder uavhengig av om det oppsøkende arbeidet skjer i Oslo sentrum, eller i bydelene. Ungdom kan innledningsvis og i starten virke uinteresserte, negative til kontakt. Noen ganger direkte avvisende, utprøvende, utfordrende og provoserende. Å bli møtt på slike måter når en ønsker å få kontakt og hjelpe, stiller store krav til den enkelte feltarbeider., både av faglig og av personlig art. Det kreves at feltarbeiderne forstår bakgrunnen for denne type adferd. For eksempel hva preger ungdomstida? Hvilke negative erfaringer kan enkeltungdom ha med voksne og myndighetspersoner? De personlige kravene som stilles i slike situasjoner er evne til å tåle avvisning og negative reaksjoner, uten gi seg eller svare med samme mynt. Da er det viktig å tenke at reaksjonene fra ungdommen kan endre seg over tid. Det krever tålmodighet, og at man ikke er lettkrenket. Det er lett å oppleve seg personlig avvist dersom avvisningen knyttes til individuelle forhold hos den enkelte feltarbeider.

Det kan være vanskelig å oppleve framgang i arbeidet, at man oppnår ønskede mål. Det gjelder både når en arbeider med oppfølging av enkeltpersoner, som Uteseksjonen ofte gjør eller når en arbeider med grupper av ungdom som feltarbeiderne i bydel gjerne gjør. Da stilles det krav til å tåle ustruktur og kaos, uten å resignere eller miste motet og gi opp. Det kan være særlig utfordrende hvis det er mye press fra ledere og fra myndighetene eller fra media eller presse om å oppnå raske målbare resultater. Dersom man som ansatte befinner seg i krysspress mellom behov hos de unge og press fra omgivelsene er det viktig å oppleve støtte fra kollegaer og ledere på egen arbeidsplass.

Hva sier de unge selv?

Generelle studier om hva klienter og brukere leger vekt på når de skal vurdere den hjelpen de får, viser at det er måten hjelpere framstår på som er den viktigste faktoren de fleste legger vekt på. Det gjelder også for ungdom. Feltarbeiderne må framstå som interesserte og engasjerte. De må vise at de bryr seg. Dersom de framstår som regelstyrt, som mest opptatt av "å følge boka", viser det seg at det er vanskelig å komme i posisjon og oppnå kontakt med en del av ungdommene. Det kreves å kunne utøve faglig skjønn, hvor en tar hensyn til de ungdommene en snakker med og den situasjonen de befinner seg i. Det betyr blant annet å være åpen for å kunne diskutere holdninger og verdier. Feltarbeidere må kunne framstå som ekte og tørre å være personlig. Noen ungdommer ønsker å ha feltarbeideren som kompis og personlig venn. Da er det viktig at den ansatte evner å tydeliggjøre forholdet mellom å være personlig og å være privat. Dette skillet er ikke alltid like enkelt å opprettholde, særlig når kontakten skjer ute i offentlige rom, hvor man opplever de samme ytre stimuli i vær og vind. På den andre siden betyr det ikke å framstå selv uten holdninger og verdier. Det er den bedrevitende, litt ovenfra og nedlatende holdningen mange unge reagerer på. Og det er kanskje på mange måter et sunt trekk hos de unge. Det å gradvis bygge tillit dreier seg blant annet om å vise at man er å stole på. Det vil si å gjøre det man har avtalt eller å gjøre det man sier man skal gjøre. Holde avtaler, møte opp, være tilgjengelig.

I gruppesamtaler med personer i utekontaktenes målgruppe fra 2019 ble ungdommer fra hele byen spurt om hva som kjennetegner en god utekontakt. Noe av det som går igjen er at den voksne skal være tilgjengelig når ungdommene trenger det, vise omsorg og interesse, ha humør og være lett å snakke med og å være til å stole på.

Noen faglige og personlige krav til feltarbeiderne kan dermed formuleres slik:

- Vise fleksibilitet uten å være ettergivende
- Vise sensibilitet uten å miste den profesjonelle distansen
- Kunne bruke autoritet uten å undertrykke
- Kunne «by på seg selv». Bruke humor og ha glimt i øyet

Kan feltarbeiderne bli for "lik" de unge?

Det har hendt at feltarbeidere har blitt kritisert for å framstå for "lik" de unge, for å være naive og for å overidentifisere seg med de unge. Denne kritikken har kanskje rettet seg mot feltarbeidere som har vært uerfarne, og som har vært nær de unge aldersmessig. Det kan være konkrete eksempler på at slike reaksjoner kan ha hatt noe for seg. Bruk av språk og begreper som er populære hos ungdom, bruk av hårsveis og hårfarge, og bruk av klesdrakt. Hvis dette er bevisste valg for å framstå særlig game og coole, ut fra en tanke om at det blir enklere å få kontakt og tillit hos de unge, kan det ha motsatt effekt. Ungdom er særlig vare på hvis voksne generelt og sosialarbeidere spesielt prøver å framstille seg annerledes enn de er for å oppnå noe. "Faking" blir raskt avslørt og kontakten blir vanskeliggjort. Hos samarbeidspartnere vil slike ting betraktes som useriøst og som overidentifisering med de unge. Som profesjonell stilles det krav om å kunne identifisere seg med de en skal hjelpe. Det betyr å kunne forholde seg profesjonelt og dynamisk til forhold mellom å kunne være nær, når situasjonen krever det. Men også å kunne ha en profesjonell distanse når situasjonen krever det. Det å kunne gjøre faglige skjønnsmessige vurderinger av tid og sted for å kunne regulere forholdet mellom nærhet og avstand er en del av de faglige og personlige kravene til å arbeide som feltarbeider. Oppsummert kan en si at feltarbeid og oppsøkende sosialt arbeid i Oslo er stiller store krav til utøverne, både når det gjelder kunnskap og personlig egnethet. Slik må det kanskje være i en sammensatt og utfordrende virkelighet.

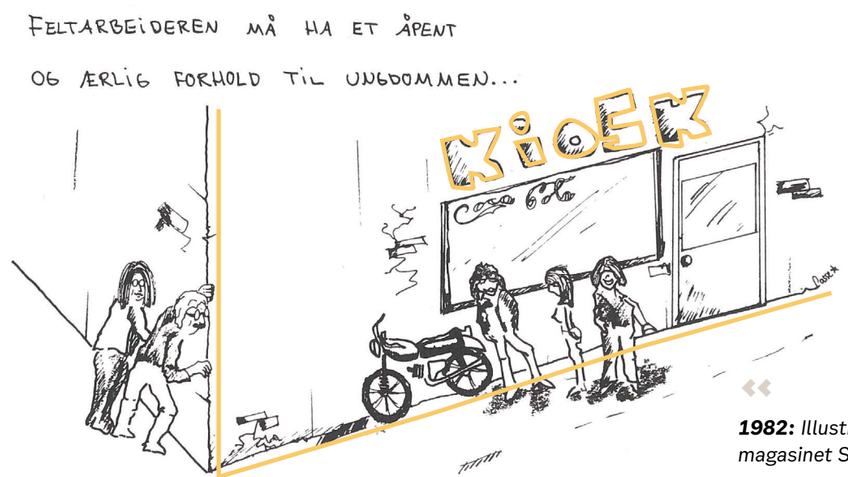

1982: *Illustrasjon brukt i magasinet Stoffmisbruk.*

11

- Vi må være synlige og relevante

Navn: Børge Erdal
Stilling: Seksjonsleder for Uteseksjonen
Utdanning: Sosionom

Børge Erdal leder Norges største og eldste oppsøkende tjeneste. Han ser tilbake på sine 22 år i Uteseksjonen – og på framtida for fagfeltet.

Når og hvordan begynte du å jobbe hos Uteseksjonen?
- Det var faktisk litt tilfeldig. Jeg jobbet en stund i barneverntjenesten i Høyanger kommune på vestlandet. Når jeg så skulle flytte tilbake til Oslo i 1997 ringte jeg en venninne som jobbet på sprøytebussen for å få noen tips om interessante jobber å søke på i Oslo. Da foreslo hun med en gang Uteseksjonen. Jeg søkte på tre stillinger som var ledige, og fikk først tilbud om et vikariat som miljøterapeut i oppsøkende tjeneste. Ikke lenge etter ble det ledig en fast stilling som oppsøker og den fikk jeg.

Hvordan var det første møtet med det oppsøkende arbeidet?
- På den tida jobbet oppsøkerne i faste par, og jeg fikk en makker som het Hedda. Jeg tror at nettopp denne kombinasjonen av oss to var viktig for at jeg skulle kunne bli en god oppsøker. Å oppsøke fremmede folk på gata falt meg ikke helt naturlig sånn personlighetsmessig, jeg var nok mer forsiktig og bakpå i starten. Men jeg og Hedda utfylte hverandre godt og jeg fant rollen min som oppsøker etter hvert. Det var ellers litt overveldende å komme fra en liten kommune til en stor institusjon som Uteseksjonen og bli en del av rusomsorgen og sosiale tjenester i Oslo sentrum. Jeg var vant til mindre forhold på alle måter, også når det gjaldt byråkrati og det å samarbeide på tvers av tjenester. Her i Oslo opplevde jeg at det var større barrierer mellom tjenestene. For eksempel var det på denne tiden hos Uteseksjonen en utbredt skepsis til å samarbeide med barneverntjenesten, noe jeg syntes var veldig rart.

Hvilke perspektiver tok du med deg fra tiden i barnevernet inn i det oppsøkende arbeidet?
- På denne tiden hadde Uteseksjonen fått noe kritikk for å ha for mye fokus på de voksne i rusmiljøene. Kommunen hadde derfor nylig satt ned den øvre aldersgrensa fra 30 til 25 år. Samtidig var det en del utskiftning av personale og de søkte etter ansatte som hadde erfaring og engasjement for barn og unge. Det passet meg bra og jeg fikk blant annet jobbe meg inn mot en del mindreårige som oppholdt seg rundt rusmiljøet på «Plata». Jeg tror generelt det er en fare for at ansatte i oppsøkende tjenester kan holde for lenge på ungdom en møter og utvikler en tett relasjon til. Det er derfor viktig med en god balanse av feltarbeid og oppfølgingsarbeid, og hvor oppfølgingen har som mål å formidle videre til andre instanser som kan gi god hjelp. Hvis ikke kan tjenesten ende opp med å jobbe veldig mye

med de samme personene over år, på bekostning av nye og yngre ungdommer. Samtidig er relasjonsarbeidet superviktig i arbeidet vårt – så dette er en vanskelig balansegang.

Hva var du opptatt av da du tok over som leder for Uteseksjonen i 2008?
- Den første store saken jeg jobbet med var samorganiseringen av de gatebaserte oppsøkende tjenestene i sentrum – Uteseksjonen og det som het Oppsøkende og koordinerende tjeneste som jobbet med voksne rusmisbrukere. Det var to veldig ulike tjenester og kulturer som skulle slås sammen, og bakgrunnen for sammenslåingen var økonomiske kutt i begge tjenestene. Det ble en skikkelig utfordring for meg som leder, og jeg brukte mye tid på å bygge en felles faglig identitet og visjon for den utvidede tjenesten. Ellers var og er jeg veldig opptatt av at Uteseksjonen, eller en utekontakt, aldri må bli en introvert tjeneste. I og med at vi ikke er lovpålagte, og ikke har noen beslutningsmyndighet, må vi i stedet være de beste «diplomatene» på vår felt. Det betyr at vi må kunne samarbeide godt med alle, og det handler også om å fange opp og forstå de faglige og politiske signalene nasjonalt og lokalt. Det tror jeg vi i Uteseksjonen har vært gode på.

Er det andre saker du har brukt mye tid på?
- Dokumentasjon og kartlegging har vært veldig viktig, ikke minst for tjenesteutviklingen i Uteseksjonen. Nesten alle de store faglige løftene vi har gjort i min periode har kommet etter kartlegginger sånn som HKH-rapportene, der brukere og ansatte har pekt på viktige områder for utvikling både internt i Uteseksjonen, hos samarbeidpartnere og på samfunnsnivå. Også rekruttering og arbeidsmiljø har jeg vært opptatt av. Det å finne de rette personene for vår yrkesrolle er viktig både for tjenestene vi leverer og for arbeidsmiljøet. Det at det oppsøkende arbeidet for mange er et litt diffust fagfelt gjør det ekstra viktig å finne gode kandidater som forstår og kan håndtere yrkesrollen. Å være oppsøker er en kreativ og utøvende rolle, som krever holdningssterke og handlekraftige fagpersoner. Vi har få faste prosedyrer eller manualer. Det er krevende, men gir store muligheter for faglig og personlig utvikling. En dyktig oppsøker eller feltarbeider kan også virkelig utgjøre en forskjell.

Oppsøkende ungdomsarbeid er en ikke-lovpålagt tjeneste, og har i perioder vært en salderingspost på budsjettene. Samtidig har Uteseksjonen klart å vokse jevnt og trutt. Hvordan har det vært mulig?
- Det viktigste har nok vært å holde på kjerneoppgaven – systematisk oppsøkende arbeid. Sånn at vi faktisk kjenner og er i kontakt med de gruppene som til enhver tid har hatt størst behov for hjelp, de som andre tjenester kanskje ikke klarer å nå. Det betyr også å holde oss oppdaterte på utviklingstrekk, og å omstille oss og prioritere ned grupper eller problemstillinger hvis de blir mindre aktuelle. Og så har vi som sagt vært veldig opptatt av å dokumentere, og derigjennom gjøre egen administrasjon, samarbeidspartnere og politikere oppmerksomme på hvilke utfordringer vi ser og hvordan vi vurderer disse. Dermed har vi kunnet være med å sette dagsorden, og jeg opplever at vi møter stor forståelse i vår egen organisasjon.

Har det ikke også vært noen utfordringer med å opprettholde omfang og kvalitet på det oppsøkende arbeidet?
- Joda, det er det alltid. Fra min tid som leder var nok det kuttet vi ble pålagt i 2009 noe av det vanskeligste, og den påfølgende prosessen der vi allikevel skulle opprettholde like høy tilstedeværelse på gata. Her opplevde vi nok at vår egen administrasjon ikke fullt hadde forstått hvor mye kvalitativt oppfølgingsarbeid vi driver med i tillegg til det oppsøkende arbeidet. Og vi hadde nok heller ikke dokumentert dette godt nok. For de ansatte blir det også belastende hvis en må jobbe veldig mye på gata – og samtidig forsøke å ivareta oppfølgingsarbeidet på en god måte. Derfor er det viktig med ressurser til å kunne gjøre begge deler uten å overbelaste den enkelte oppsøker.

Hvorfor er egentlig oppfølgingsarbeid så viktig for en tjeneste som skal være et bindeledd og formidle til andre hjelpeinstanser?
- En utekontakt som ikke har nok tid til å gjøre kvalitativt oppfølgingsarbeid jobber egentlig ikke profesjonelt godt nok, mener jeg. Da blir en fort «sosialpoliti» og ikke den endringsagenten som oppsøkende tjenester skal være. Oppsøkende sosialt arbeid er prosessarbeid, ikke skippertak og brannslukking. Det var jo dette som var hele ideen bak opprettelsen av Uteseksjonen: En så at en ikke nådde ungdommen som var på gata gjennom å bare ha gode fritids- eller behandlingstilbud andre steder – en trengte et bindeledd imellom. Og en så tidlig at det ikke bare var å «hente» folk fra gata inn til hjelpetilbudene. Det var, og er fortsatt, en god jobb som må gjøres for å bygge tillit og motivere til å ta i bruk tilbudene som finnes.

Uteseksjonen har gjennom de siste 50 åra både blitt kalt «vaktbikkje» og «sosialpoliti». Hva tenker du om balansen mellom å fremme ungdommens perspektiv, og å være del av et større hjelpe- og kontrollapparat?
- Da de oppsøkende tjenestene ble opprettet på 1960-tallet var både fagmiljøene og samfunnsdebatten mye mer polarisert. Også da jeg var ung og bodde i Oslo på midten av 1980-tallet var det steile fronter, mellom ungdom og utsatte grupper på den ene siden og politiet på den andre. Det har heldigvis skjedd mye på disse 50 årene og velferdsstaten, hjelpetilbudene og ikke minst politiet har utviklet seg. Uteseksjonen har i dag en utrolig god posisjon til å påvirke de reelle politiske beslutningene på fagfeltet. Det handler om den tilliten vi har bygget opp gjennom årene, og det at vi opptrer skikkelig, er redelige og jobber systematisk. Når vi uttaler oss om en sak i dag er vi opptatt av å være nyanserte og pålitelige, og vi opplever derfor sjelden at noen bestride våre beskrivelser. Samtidig kan jeg ønske meg at vi blir enda bedre til å sette dagsorden, ikke minst i media der debatten på våre fagområder kan bli både polarisert og unyansert.

I samme periode som Uteseksjonen har vokst har det oppsøkende ungdomsarbeidet i mange bydeler vært i en svært utsatt posisjon. Hva tenker du om dette?
- Det at Oslo kommune har en bydelsovergripende oppsøkende tjeneste i sentrum, som Uteseksjonen, det er en veldig god idé i en storby som Oslo. Som en byomfattende tjeneste kan vi jobbe med aktuelle ungdomsgrupper og problemstillinger, uansett hvilken bydel, kommune eller land ungdommene kommer fra. At vi er stor tjeneste betyr også at vi har utviklet et sterkt fagmiljø – som både kan ta på seg ulike ekstrainnsatser, drive større kartleggingsarbeid samt å bistå utekontakter i bydelene. Ja, egentlig bygge opp

En utekontakt med for lite tid ...

- En utekontakt som ikke har nok tid til å gjøre kvalitativt oppfølgingsarbeid jobber egentlig ikke profesjonelt godt nok, mener jeg. Da blir en fort «sosialpoliti» og ikke den endringsagenten som oppsøkende tjenester skal være.

under innsatsen som gjøres i hele hjelpeapparatet rundt oss. Men det som er problematisk er hvis tilbudet til utsatte ungdom rundt om i byen ikke er likeverdig. Vi må tenke på Oslo som én by der alle skal kunne få like muligheter uansett hvor de bor – og da må vi organisere oss slik at tjenestene kommer alle til gode. Jeg mener at det trengs sterkere føringer for å sikre mer robuste tjenester og derigjennom kvaliteten på det oppsøkende arbeidet på tvers av bydelene. Samtidig er det slik at mange bydeler har hatt en anstrengt økonomi, og da har det vært lett å ty til kutt i ikke-lovpålagte tjenester som utekontaktene.

Det har de siste årene blitt snakket mye om brukerperspektiv og erfaringskompetanse i Oslo. Hvordan forholder Uteseksjonen seg til dette – og er det noe mer enn en forbigående, faglig trend?

- Innbyggerinvolvering og brukermedvirkning er alfa og omega for å skape gode tjenester. Jeg synes det er ualminnelig smart å rekruttere folk med egenerfaring inn i tjenesten for å gjøre oss bedre, ha et kritisk blikk på det vi driver med og utvikle tjenestene videre. Og hvis vi klarer å integrere dette perspektivet på en god måte tror jeg absolutt det er noe som har kommet for å bli. Egentlig tror jeg at utekontakter er spesielt godt egnet for å ta i bruk erfaringskompetanse, og at det kan være lettere for oss enn mange andre tjenester. Men, det er jo ingen automatikk i at en som har erfaringskompetanse også vil gjøre en god jobb som erfaringskonsulent. Derfor må en her, som ellers, ha gode rekrutteringsprosesser for å finne de som er personlig egna til å jobbe i en oppsøkende ungdomstjeneste. Ellers går det jo galt. Så lettvinte løsninger for å vise fram at en tar i bruk erfaringskompetanse tror jeg ikke på.

Hva tror du er veien videre for det oppsøkende ungdomsarbeidet i Oslo?

- Det er veldig spennende med det arbeidet som nå skjer med Oslostandard for oppsøkende ungdomsarbeid. Jeg har store forventninger til

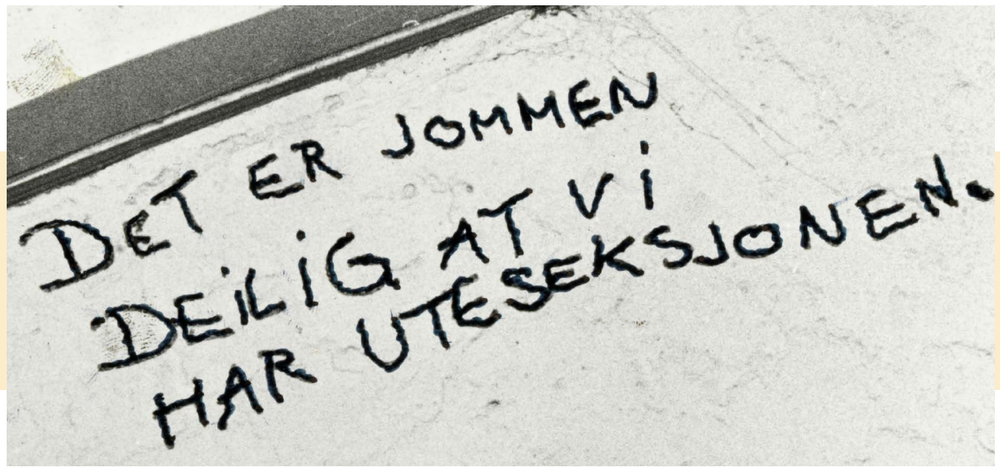

1975: *Hilsen fra en fornøyd overnattingsgjest hos uteseksjonens nattehjem.*
Foto: *Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek*

et felles faglig løft for utekontaktarbeidet. Oslo er en by med mange bydeler som hver og en må gjøre sine egne prioriteringer og beslutninger, men ved å jobbe sammen og tenke på Oslo som én by kan vi få til mer. Det viktigste med Oslo-standarden blir å gi gode råd og anbefalinger som alle kan slutte opp om, og som kan gi en tydelig retning framover. Personlig håper jeg vi framover beveger oss mot færre, men større og mer robuste tjenester i bydelene. I dag har vi 12-13 små, eller mindre utekontakter og en stor tjeneste hos Uteseksjonen. Med 5-6 større utekontakter kan vi etter mitt syn få mer ut av de samlede ressursene som finnes. Og så må det settes krav til at de oppsøkende tjenestene faktisk driver oppsøkende arbeid, og ikke blir opptatt med alt mulig annet. Det handler både om tydelig ledelse, om rekruttering av folk som ønsker å jobbe oppsøkende og arbeidsforhold som gjør at folk blir værende over tid. Og det handler om samarbeid slik at utekontaktene forsterker og forbedrer det allerede eksisterende apparatet. Det viktigste blir uansett at vi er «ungdomsvennlige», at vi er relevante for, og har tillit i ungdomsbefolkninga.

Hva med spørsmålet om lovfesting av tjenestene?

- Jeg tror ikke nødvendigvis at lovfesting vil løse så mye for vårt felt, da tror jeg mer på noen felles faglige standarder og former for organisering. Vi trenger sterkere nasjonale og lokale føringer for kvalitet i tjenestene. Samtidig tror jeg det er viktig å knytte vårt arbeid opp imot andre lovfestede og sterkt prioriterte felt – sånn som rusfeltet. Oppsøkende arbeid har åpenbart en sterk relevans som både rusforebyggende og skadereduserende innsats blant utsatte unge. Det samme gjelder satsninger på unges psykiske helse, sånn som «traumeinformert by» og «barnehjernevernet. Vi må synliggjøre vår relevans på mange slike områder. Hjelpeapparatet må være rusta til å møte ungdommene med alt de har med seg. Vi må synliggjøre vår relevans både på individ-, gruppe og systemnivå. Det hjelper ikke å ha oppdaterte og spesialiserte hjelpetilbud hvis man ikke er i kontakt med og har tillit i ungdomsmiljøene – og her har de oppsøkende tjenestene fortsatt en unik posisjon.

Hva vil du si de som har vært med å bidra til det oppsøkende ungdomsarbeidet de siste 50 åra?

- Først og fremst vil jeg rette en stor takk til alle oppsøkere og feltarbeidere i og utenfor Oslo som har bidratt gjennom 50 år. Feltet vårt er lite, men du verden for et engasjement og for en styrke det er i fagfelleskapene når vi er på vårt beste! Så vil jeg trekke frem ungdommene i Oslo som vi har samarbeida med, nettverket og foreldrene deres. Det er i den direkte kontakten mellom de oppsøkende tjenestene og innbyggerne at vi skaper og utvikler merverdien som utekontaktfeltet representerer. Så takk for at dere slipper oss inn, og vi vil gjerne fortsette å jobbe sammen med dere. Oppsøkende ungdomsarbeid er helt avhengig av et godt samarbeid med det øvrige hjelpeapparatet og ulike tilbud til barn og unge. Da er det også på sin plass å takke for godt samarbeid og samhandling til beste for utsatte unge. Til slutt er det viktig å gi anerkjennelse til politikere og de ulike virksomhetene i Oslo kommune som satsa på oppsøkende arbeid helt siden 1969, og som har fortsatt å satse på oss. Oslo er etter mitt syn en foregangs by for oppsøkende ungdomsarbeid, og vi er i en unik posisjon til å ta arbeidet og innsatsen videre til beste for unge som trenger oss. Da trenger vi politikere og administrasjoner som både setter krav til og prioriterer dette viktige arbeidet. Samfunnsutviklingen viser at oppsøkende arbeid trengs, og vi har vist at vi kan utgjøre en viktig forskjell. Så sats på oss fremover!

På morgenmøtet hos Uteseksjonen planlegges dagens oppsøkende arbeid. ***Foto:*** *Monica Strømdahl*

12

Faglig perspektiv: Hva kjennetegner et godt fagmiljø for oppsøkende arbeid?

av Gus Strømfors

Kvaliteten på det sosialfaglige oppsøkende arbeidet er ikke bare knyttet til den faglige kompetansen hos den enkelte feltarbeider. Viktige trekk både ved organisasjon og intern kultur spiller en avgjørende rolle for kvaliteten i de tjenestene ungdommen får.

Betydningen av lav gjennomtrekk blant ansatte

Det å etablere kontakt og utvikle gjensidig tillitsfulle relasjoner er ofte utfordrende, men nødvendig for oppnå endring hos grupper eller hos enkeltungdommer. En generell erfaring fra behandlingsforskningen innenfor feltene rus- og psykisk helse er at stabilitet i relasjonen mellom klient og hjelper over tid er en avgjørende faktor for endring. Innenfor det oppsøkende feltet betyr det blant annet at det er viktig med lav gjennomtrekk blant medarbeiderne. Her er små utekontakter særlige sårbare. Når alle, eller nesten alle ansatte slutter, tar det tid for å opparbeide den samme fagkompetansen blant ansatte og den samme tilliten i ungdomsmiljøene. Utekontakter av en viss størrelse er mer motstandsdyktig ved utskifting av ansatte. De kan opprettholde kontinuitet ved skifte av ansatte lettere enn utekontakter med et to, tre ansatte. De bydelene som har hatt høyest kontinuitet i tjenesten og mest stabilitet i feltarbeidergruppen, har oftere feltarbeidergrupper av en viss størrelse (4-7 ansatte).

Uteseksjonen har alltid vært landets største oppsøkende virksomhet, hvor antall ansatte har variert i perioder mellom 30 og 50 personer. I de områdene i Oslo sentrum virksomheten skal betjene har det vært mulig å opprettholde høy grad av kontinuitet i den oppsøkende tjenesten. Kontinuitet er delvis personavhengig, gjennom at ungdommen ute i miljøene kan se og erfare de samme ansiktene, de samme personene kveld etter kveld over lange perioder. Det å bli kjent og bygge tillit tar erfaringsmessig lang tid. Den generelle tilliten og posisjon Uteseksjonen har hatt i rusmiljøene i Oslo sentrum har allikevel gjort at nyansatte raskt har blitt akseptert og blitt vist tillit fra ungdommens side.

Faglig veiledning – en investering i en trygg personalgruppe

Det er flere forhold som kan påvirke hvor lenge ansatte vil, eller orker, å stå i jobben som oppsøker eller feltarbeider. God

ledelse, et trygt arbeidsmiljø og muligheter for lønnsutvikling, nye oppgaver og faglig kompetanseheving er generelt viktig. I dag er det på mange måter mer utfordrende å holde på en lav gjennomtrekk blant ansatte enn det kanskje var for noen tiår siden. Det er blitt mer vanlig å prøve seg ut i flere ulike type jobber. En undersøkelse blant fagorganiserte sosialarbeidere viste at det de fleste la vekt på når de søkte nye jobber eller vurderte om å bli i samme jobb, var spørsmål om faglig utvikling. Det vil si i hvilken grad de opplevde jobben som meningsfull, og i hvilken grad det var mulig å utvikle seg som fagperson og lære nye ting. Denne erkjennelsen har hatt en solid forankring både i utekontaktene i bydelene og i Uteseksjonen. I den interne organisasjonskulturen har betydningen av fagutvikling og ulike opplæringstiltak stått sterkt. Ansatte har hatt relativt stor grad av frihet til å gjøre egne valg og beslutninger underveis i tjenesten, bygd på erfaringer og faglig skjønn. Kravet har vært å drøfte egne handlinger og beslutninger i faglige fellesfora i etterkant.

Oppsøkende arbeid ute i belastede ungdomsmiljøer og rusmiljøer kan stille store faglige og personlige utfordringer til de ansatte. Tålmodighet og evne til blant annet å tåle avvisning, utprøving og noen ganger direkte provokasjon er blant de utfordringer de fleste feltarbeidere og oppsøkere kan erfare i perioder. Da er det avgjørende hvordan den interne, kollegiale kulturen fungerer. Trygge og støttende fagmiljøer er en forutsetning for at ansatte evner å stå i utfordrende situasjoner over tid. Det er viktig at "det er lov å gjøre feil", det vil si at miljøet har en raus tabbekvote, men til gjengjeld at man må lære av tabbene. Det betyr at det må skapes rom for å drøfte og reflektere over sitt eget arbeid sammen med andre kollegaer.

Dette kan organiseres på flere måter. Uteseksjonen har de siste ti-femten årene lagt opp til felles refleksjon over praksis som en del av den faste uketurnusen. Her går man i dybden ut fra konkrete hendelser. Tiltaket er viktig blant annet for å overføre praktisk handlingskunnskap fra erfarne medarbeidere til nyansatte med mindre erfaring.

Det viktigste tiltaket for å utvikle kompetente medarbeidere, og for å gjøre dem i stand til å tåle de utfordringer arbeidet fører med seg, er ulike former for faglig veiledning. Både utekontaktene i bydelene og Uteseksjonen har lang erfaring fra å tilby veiledning til ansatte. Det gjelder både individuell veiledning som særlig er aktuelt for nyansatte og gruppeveiledning som er aktuelt i forhold til grupper som arbeider tett sammen i det daglige. Her brukes både interne veiledningsressurser som virksomhetene besitter og eksterne veiledere.

1982: *Illustrasjon brukt i magasinet Stoffmisbruk.*

Foto: *Monica Strømdahl*

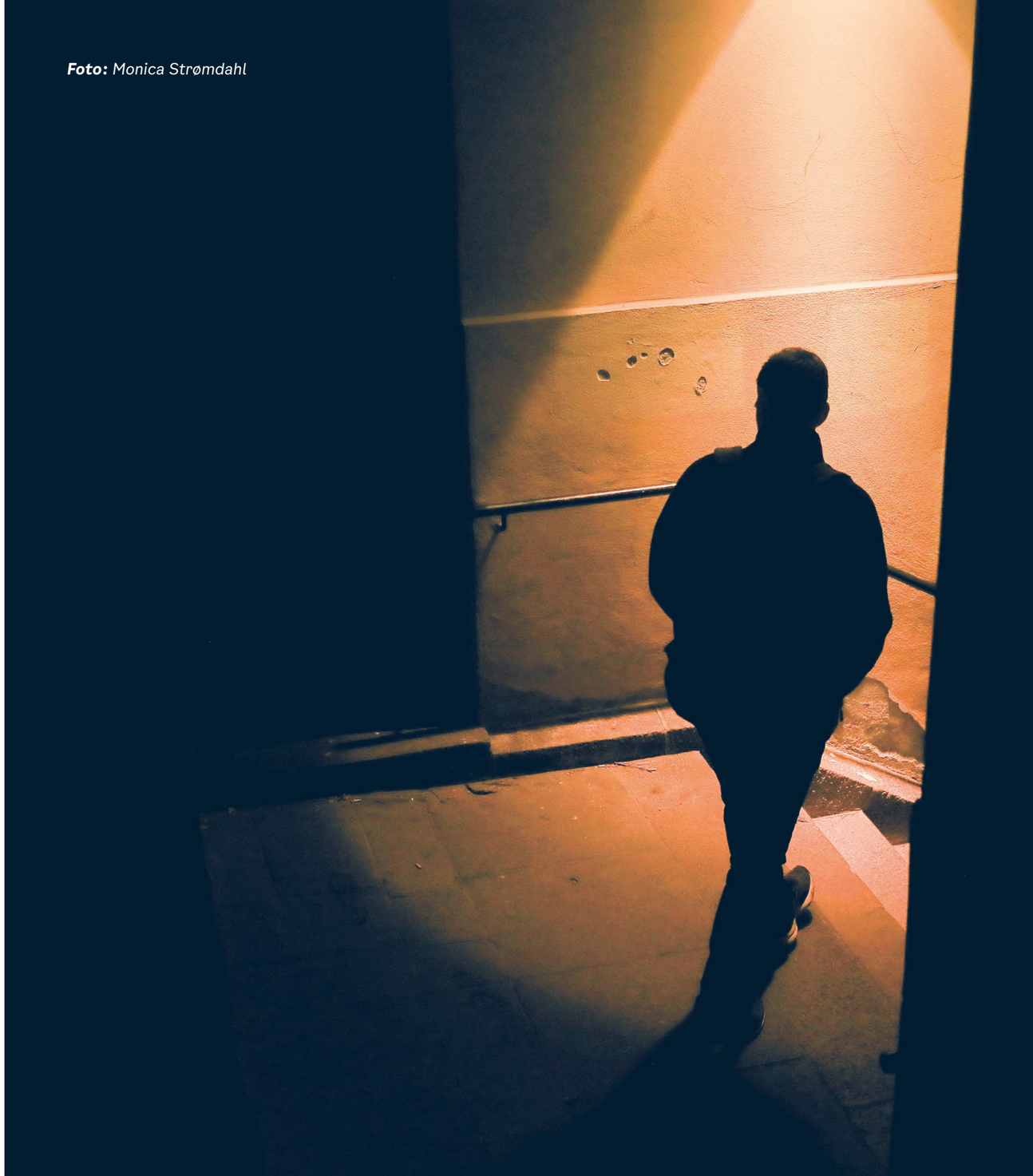

13

– Kontinuitet i arbeidet er avgjørende

Foto: *Monica Strømdahl*

Navn: Grethe Elisabeth Tangen
Stilling: Feltarbeider i Utekontakten i Bjerke
Utdanning: Bachelor i Helse- og sosialfag
Arbeidstid: Turnus med jobb hver tredje helg.

Med sine snart 30 år i bydelsutekontakt i Oslo har Grethe Tangen gjort seg mange erfaringer om hva som skal til for å drive godt oppsøkende ungdomsarbeid.

Grethe er en av de med lengst fartstid som feltarbeider i Oslo kommune. Hun forteller hvordan oppsøkerkarrieren fikk sin start i 1990. – Jeg var nettopp ferdig utdannet ved høyskolen i Østfold, da jeg fikk tips om en annonse for vikariat ved Utekontakten i Asker. Jeg ringte inn og spurte «hva er en utekontakt?», da svarte sjefen at «jo, her kan man komme og gråte ut». Det syntes jeg var ganske spesielt, og jeg blei så nysgjerrig at jeg søkte på jobben.

Grethe fikk vikariatet, og etter hvert også fast stilling. Der jobbet hun til 1993, da hun leste at det skulle startes et prosjekt med uteteam i bydel Bjerke. Hun søkte jobb, sammen med sin daværende sjef, og fikk jobb i den nyoppstartede tjenesten. – Prosjektet blei forlenga, i første omgang for et halvt år om gangen. Det var alltid spennende ved hvert møte i bydelsutvalget (BU), om vi ville få forlenga drift eller ikke. Jeg må takke BU-leder Bjørn Lundberg med flere, som den gang reddet Uteteamet. Lundberg er faktisk tilbake som BU-leder i dag.

Omorganiseringer og faglige dilemmaer

De første årene var uteteamet i Bjerke en egen avdeling underlagt barnevern og sosiale tjenester, men fra rundt 1995 ble de omorganisert under kulturavdelingen. Noen år senere ble de igjen underlagt barnevernet, det var feltarbeiderne kritiske til. – I utgangspunktet var hensikten at vi skulle drive forebygging og intervensjon på oppdrag fra barnevernet, forteller Grethe. – Det var blant annet snakk om at vi skulle gå på uanmeldte hjemmebesøk for å avdekke problematiske familieforhold med rus og vold.

Ikke alle de bange anelsene slo til etter omorganiseringen. Grethe forteller at avdelingen de ble lagt til i barnevernet hadde en faglig leder som selv hadde jobbet oppsøkende: – Hun kjente til forutsetningene for å drive en utekontakt, så våre dilemmaer og la til rette for at vi kunne drive et tillitsbasert oppsøkende ungdomsarbeid. Uteteamet holdt til under barnevernet i ti år fram til våren 2018 og den foreløpig siste omorganiseringen: – Da ble vi flyttet tilbake til kulturavdelingen, så sånn sett har det har gått i sirkel.

Fra Uteteam til Utekontakten

Med den nye organiseringen ble uteteamets to feltarbeidere slått sammen med tre miljøarbeidere tilknyttet kultur og fritidsavdelingen i bydelen, i tillegg til en ny avdelingsleder. Navnet ble også endret, til Utekontakten i Bjerke, og de fem

feltarbeidere har brukt det siste året på å utvikle en felles forståelse av arbeidet. Grethe forteller at sammenslåinga har krevd en del avklaringer. – Vi jobber fortsatt med å definere oppgaver og vår identitet. Grunnleggende spørsmål som hva er en utekontakt? Når kan man, og når kan man ikke kalle seg en utekontakt?

Det oppsøkende arbeidet da og nå

Med snart 30 år i jobben har Grethe sett endringer både i ungdomsmiljøene og i ungdomsarbeidet. – Tidlig på 90-tallet var det mye mer fester og fyll, og også konflikter knytta til dette. I dag ser vi at alkoholbruken er på full fart nedover og de store festene nesten er borte, forteller hun. – En annen ting som har endret seg er at ungdomsmiljøene i bydelen har blitt flerkulturelle.

Som mange andre har også Grethe inntrykk av en ungdomsgenerasjon som er svært opptatt av utdanning, jobb og karriere. – De er veldig seriøse. Og så bruker de mye tid på trening. Men samtidig er det mer fattigdom blant ungdommene vi møter i dag.

På spørsmål om metodikken har endret seg legger Grethe vekt på betydningen av kontinuitet i de små tjenestene. – Det som er interessant er hvor mye utskifting av personale og omorganiseringer kan ha å si. Nå har vi jo blitt organisert sammen med erfarne miljøarbeidere, som gjerne kan ha en litt annen tilnærming til ungdommene vi møter. På den måten blir det oppsøkende arbeidet ganske personavhengig, farget av både personlig stil og tidligere yrkeserfaring.

Sånn har det kanskje alltid vært for små tjenester som utekontakten?

– Ja, men i dag er det kanskje i mindre grad et felles faglig rammeverk for oppsøkende tjenester som startes opp. En må i stor grad gå i gang med feltinga og så blir veien til mens en går.

Samle kreftene?

– Jeg har en liten drøm om at vi kunne samla kreftene og koordinert det oppsøkende ungdomsarbeidet, kanskje som en regional tjeneste her i Groruddalen? Da kunne vi ha samordna turnus, fordelt helger og fått utnytta ressursene bedre. Det ville kommet ungdommen til gode.

Frykten for budsjettkutt

– Jeg husker ikke hvor mange ganger vi har blitt foreslått nedlagt, men rekorden var to ganger i løpet av ett år! Grethe forteller at kuttforslagene har kommet fra bydelsadministrasjonen, men politikerne i bydelsutvalget har så langt funnet midler og reddet stillingene i siste liten. – Det er selvfølgelig ikke gøy å leve med en sånn usikkerhet, men samtidig har det gjort at jeg har måttet skjerpe argumentasjonen og dokumentasjonen av arbeidet, og ikke minst få med ungdommen. Ungdommen har engasjert seg og vært med å redde oss flere ganger! Heldigvis er det en god stund siden det er kommet kuttforslag på vår oppsøkende tjeneste.

Hva gjør en slik usikkerhet med motivasjonen for å stå i jobben?

– En tenker «er vi så ubetydelige liksom?», føler de at vi ikke gjør noe godt arbeid? Samtidig vet vi at det handler om at det forebyggende arbeidet er vanskelig å måle, og ofte taper i budsjettkampen. Grethe forteller at de i Bydel Bjerke på tross av økonomisk usikkerhet har hatt en kontinuitet i feltarbeidet. – Vi har nok mistet noen ansatte på grunn av en usikker jobbsituasjon, samtidig har jeg vært heldig ved at jeg og min forrige kollega var et oppsøkerpar i 12 år sammenhengende. Det tror jeg er ganske unikt.

Samordning av utekontaktene?

Utekontakter fra hele Oslo møtes med jevne mellomrom i "Fagforum for utekontakter". I Groruddalen møtes også de oppsøkende tjenestene for å diskutere lokale forhold i ungdomsmiljøene.

Selv om det er samarbeid på tvers av utekontaktene i dag mener Grethe at ressursene kunne vært enda bedre utnytta. – Jeg har en liten drøm om at vi kunne samla kreftene og koordinert det oppsøkende ungdomsarbeidet, kanskje som en regional tjeneste her i Groruddalen? Da kunne vi ha samordna turnus, fordelt helger og fått utnytta ressursene bedre. Det ville kommet ungdommen til gode. Selv om det er politisk forankret at fritidstilbudet til barn- og ungdom skal utformes i den enkelte bydel mener Grethe at den spesielle karakteren til utekontaktarbeidet gir grunnlag for nytenkning: – Jeg skjønner egentlig ikke hvorfor det ikke skulle være mulig. I dag har vi mange små og sårbare tjenester. Med en større samorganisering tror jeg man både hadde fått en mer effektiv utnyttelse av ressursene, og en styrking av fagmiljøene.

Utekontakten og Uteseksjonen

Mens utekontaktene jobber for å bygge tette relasjoner til sine ungdommer i bydelen har Uteseksjonen vært mer opptatt av å formidle ungdom som henger i sentrum tilbake til bydel. Grethe forteller om ungdommer som synes møtet med de to ulike tilnærmingene har vært utfordrende:

– For noen år siden var det flere av våre ungdommer som reagerte negativt på kontakten med Uteseksjonen, at de bare skulle rapportere og melde til barnevernet liksom. Men nå er det lenge siden jeg har hørt den typen uttalelser, kanskje tilnærmingen har endret seg litt?

Grethe sier at Uteseksjonen flere ganger har tatt initiativ til konstruktivt samarbeid med utekontakten rundt enkeltungdom. – Det er veldig positivt. Hvis vi kjenner ungdommene fra før kan vi bruke vår relasjon og kunnskap, og i samarbeid gi ungdommene hjelp som ikke bare oppleves som kontroll.

– En trygg yrkesutøver på lag med ungdommene

Når Grethe skal svare på hva som kjennetegner en god feltarbeider oppsummerer hun det slik: – En åpen, trygg og lyttende voksenperson. En som ikke er dømmende, og som viser at hun er genuint interessert i ungdommene.

Grethe sier hun tror de fleste som jobber i utekontaktene har disse egenskapene, men at hva som forventes i jobben gjerne kan tydeliggjøres. – Kanskje skulle vi utarbeidet en felles standard for utlysning av feltarbeiderstillinger i Oslo? Noen sentrale kriterier vi mener er viktig for en feltarbeider. Det kunne bidratt til å spisse og framheve det særegne med yrkesrollen vår.

Til 50-årsjubileet for oppsøkende arbeid har Grethe ett ønske: – Jeg håper det oppsøkende arbeidet består, det er helt unikt. Å være der ungdom er, for at de skal ha det bra – og uten en «yrkesfrakk». Det ser vi at er viktig for ungdommene.

«Jobbsmak» – arbeidstrening og relasjonsbygging

Utekontakten i Bjerke er ikke bare ute og felter i nærmiljøet, de driver også et arbeidsretta prosjekt for ungdom (13-25 år) kalt «Jobbsmak».

– Nå har vi holdt på i 10 år, og det bare vokser og vokser, forteller Grethe. Prosjektet kom i gang på bakgrunn av at bydel Bjerke i 2008 toppet den såkalte «UG-lista» over unge gjengangere hos Oslo-politiet. Grethe forteller om et belastet miljø som blant annet drev med barneran: – Det tok oss litt på senga, men vi begynte å jobbe oss inn mot disse ungdommene. Det var vanskelig å komme i kontakt med de i starten, og da vi til slutt fikk kontakt sa de til oss: «Ok, gi oss en jobb da så skal vi bli snille». Utfordringen kom fra ungdommer på full fart inn i en kriminell løpebane, og ble starten på et prosjekt som i dag har gitt hundrevis av ungdommer verdifull arbeidserfaring og kontakter i arbeidslivet. Jobbsmak driftes av Bydel Bjerke ved Utekontakten, med økonomisk støtte fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). – Prosjektet har bare vokst siden vi startet, nå har vi 80 søkere to ganger i året. I fjor fikk 80 ungdommer jobb gjennom «Jobbsmak», og i tillegg kommer sommerjobbprosjektet vårt, forteller Grethe.

Strukturert program

Ungdommene som deltar må først gjennomføre et «Jobbsmakerkurs», med obligatorisk oppmøte fem kvelder. På kurset har Utekontakten fått med seg bedrifter og arbeidsgivere fra lokalmiljøet til å fortelle om arbeidsplassen sin, litt om hva som forventes i arbeidslivet og tips til ungdommene som ønsker jobb. De som fullfører kurset må sende en jobbsøknad til Utekontakten, og komme på et intervju. – Her spør vi litt om hvordan de har det i livet, kontakt med barnevernet og sånt, i tillegg til vanlige intervjuspørsmål, sier Grethe.

– Etter intervjuet får de med seg en bekreftelse på at de har gjennomfør Jobbsmakerkurs, og at vi lønner dem inntil 50 timer utenom skoletid. Når Utekontakten og ungdommene har funnet en aktuell arbeidsgiver må de på et ordinært intervju. Hvis de får jobben følger Utekontakten opp med veiledning og støtte underveis. Prosjektet avsluttes med en arbeidsbekreftelse fra arbeidsgiver, og for en del betyr det også mulighet til videre jobb hos bedriften.

Mer enn bare arbeidstrening

For Utekontakten i Bjerke har «Jobbsmak» vært en suksess også som relasjonsskapende verktøy. - Det har gitt mange nye kontakter, og ungdommer som har deltatt kommer med sine venner som også ønsker seg jobb, forteller Grethe.

– De ser at vi tar dem på alvor, og hjelper dem med noe konkret som de er opptatt av. Som sagt er det mye fattigdom og store familier i bydelen, så jobb kan være nøkkelen til mye.

Prosjektet har vært så populært at det også gir noen utfordringer i følge Grethe. – Det har faktisk vokst litt mer enn jeg skulle ønske, det er et stort trykk på å tilby flest mulig en plass, noe som til tider kan gå på bekostning av kvalitet. De ansatte ved Utekontakten merker at de har et attraktivt tilbud, som ikke finnes i alle bydeler. – Vi har ungdom fra andre bydeler som ljuger på adressen for å kunne få jobb her i Bjerke, det er jo et tankekors.

Grethe tror også prosjektet har vært med på å gi legitimitet til utekontakten: - Vi får mye positiv oppmerksomhet fra politikere og fra andre kommuner. Til forskjell fra mye annet forebyggende arbeid er jo dette lett å dokumentere og vise «effekten» av.

Foto: *Monica Strømdahl*

Foto: *Monica Strømdahl*

Oppsøkende ungdomsarbeid – da og nå

14

Det oppsøkende ungdomsarbeidet i Oslo har vært gjennom mange endringer fra de første forsøkene knyttet til fritidsklubber på 1950-tallet. Etter pionertiden fulgte en ekspansiv periode utover 1970-tallet. Deretter fulgte større nedskjæringer mot slutten av 80-tallet.

De siste tiårene har det både blitt opprettet og kuttet i utekontakt- og oppsøkerstillinger. I dag har de fleste bydelene egne utekontakter eller feltteam, og de politiske signalene er at forebyggende barne- og ungdomsarbeid skal prioriteres. Samtidig er det store variasjoner når det kommer til både ressurser, organisering og kontinuitet i tjenestene.

Både Uteseksjonen og de fleste utekontaktene i bydelene driver «tradisjonelt» feltarbeid der ungdom samles, i kombinasjon med rådgivning og oppfølging av enkeltpersoner ved behov. Flere utekontakter er også involvert i jobb-treningsprogrammer, sommerjobbprosjekter og har egne tilbud i skoleferier. Uteseksjonen har flere permanente innsatser og prosjekter utover det oppsøkende arbeidet, som hasjavvennings-program, likemannsarbeid med «ung-til-ung» formidling, forsterket oppfølging rundt utsatte grupper og aktivitetstilbud.

Etter en lengre periode med redusert rusbruk og kriminalitet blant ungdom har flere piler pekt i motsatt retning de siste årene. Det har igjen blitt økt fokus på utenforskap, kriminalitet og «gjeng-dannelser» i deler av byen, kombinert med økt eksperimentering med illegale rusmidler i større deler av ungdomsbefolkningen. Økende stress og psykiske helseplager blant ungdom er en ny trend som skaper bekymring og faglig diskusjon på ungdomsfeltet. Samtidig som majoriteten av ungdomsbefolkningen bruker mindre av fritiden sin i det offentlige rom og mer på organiserte aktiviteter, er det fortsatt grupper av ungdom som finner sin tilhørighet på gata og i utsatte miljøer. Mye tyder også på at de som i dag faller utenfor de etablerte samfunnsarenaene, som skole og arbeidsliv, opplever større utfordringer enn tidligere.

Det viktigste suksesskriteriet for utekontaktene og Uteseksjonen har nettopp vært kunnskapen om og tilliten i de utsatte ungdomsmiljøene. Legitimiteten både hos ungdommen og resten av hjelpe-apparatet har vokst fram gjennom å være tilstede der ting skjer, og kunne formidle rett hjelp til rett tid. Når det oppstår nye risikofaktorer eller arenaer for ungdoms fritid må de oppsøkende tjenesten derfor omstille seg – sånn som da utekontaktene begynte å felte i skolegården. Det oppsøkende ungdomsarbeidet i Oslo står i dag ovenfor flere av de samme utfordringene som ved oppstarten, samtidig som det har skjedd endringer i ungdommenes omgangsformer og fritidsarenaer. Også i 2019 er det behov for et bindeledd mellom ungdom som sliter og et spesialisert og til tider byråkratisk hjelpeapparat. Den kanskje viktigste forskjellen er at man i møte med dagens og fremtidens utfordringer kan dra veksel på 50 år med erfaringer, der er det både oppturer, nedturer og noen blindspor. Det historien har vist er at det er mulig å utforme et ungdomsarbeid som når de som trenger det aller mest, hvis det legges til rette for det.

Kunnskap og tillit

Det viktigste suksesskriteriet for utekontaktene og Uteseksjonen har nettopp vært kunnskapen om og tilliten i de utsatte ungdomsmiljøene.

Oppsøkende ungdoms-tjenester i Oslo

Forebyggende ungdomsavdeling, Alna barneverntjeneste
Oppsøkende ungdomsarbeidere ansatt i annen tjeneste
Organisert under: Barneverntjenesten
Målgruppe: 12 – 23 år
Årsverk (per oktober 2019): 4 i oppsøkende stillinger

Utekontakten i bydel Bjerke
Egen oppsøkende tjeneste
Organisert under: fritidssektoren
Målgruppe: 13 – 23 år
Årsverk (per oktober 2019): 5,6 totalt / 4,6 i oppsøkende stillinger

Ungdomsteamet i bydel Gamle Oslo
Egen oppsøkende tjeneste
Organisert under: oppvekst/ungdom/fritid
Målgruppe: 10 – 18 år
Årsverk (per oktober 2019): 3 i oppsøkende stillinger

Oppsøkende team i bydel Frogner
Oppsøkende ungdomsarbeidere ansatt i annen tjeneste
Organisert under: Ungdomstjenesten – enhet for helse, barn og unge
Målgruppe: 10 – 23 år
Årsverk (per oktober 2019): 4 i oppsøkende stillinger

Oppsøkende team i bydel Grorud
Egen oppsøkende tjeneste
Organisert under: oppvekst/ungdom/fritid
Målgruppe: 10 – 23 år
Årsverk (per oktober 2019): 4 i oppsøkende stillinger

Gateteamet i bydel Grünerløkka
Egen oppsøkende tjeneste
Organisert under: Seksjon for Kultur, ungdom og lokalsamfunn
Målgruppe: 13 – 18 år
Årsverk (per oktober 2019): 5 totalt / 4 i oppsøkende stillinger

Forebyggende barne- og ungdomsenhet, bydel Nordre Aker
Oppsøkende ungdomsarbeidere ansatt i annen tjeneste
Organisert under: oppvekst/ungdom/fritid
Målgruppe: 12 – 17 år
Årsverk (per oktober 2019): 4 i oppsøkende stillinger

Utekontakten i Bydel Nordstrand
Egen oppsøkende tjeneste
Organisert under: oppvekst/ungdom/fritid
Målgruppe: 12 – 23 år
Årsverk (per oktober 2019): 6,2 totalt / 5,7 i oppsøkende stillinger

Ungdomskonsulenter i bydel St. Hanshaugen
Egen oppsøkende tjeneste
Organisert under: Seksjon for folkehelse, kultur og fritid
Målgruppe: 13 – 23 år
Årsverk (per oktober 2019): 3 i oppsøkende stillinger (2 ungdomskonsulenter og en ruskonsulent)

Uteteamet i bydel Stovner
Oppsøkende ungdomsarbeidere ansatt i annen tjeneste
Organisert under: Barneverntjenesten
Målgruppe: 12 – 23 år
Årsverk (per oktober 2019): 3 i oppsøkende stillinger

Utekontakter i kriminalitetsforebyggende team – bydel Søndre Nordstrand
Oppsøkende ungdomsarbeidere ansatt i annen tjeneste
Organisert under: Avdeling for oppvekst og nærmiljø
Målgruppe: 12 – 25 år
Årsverk (per oktober 2019): 4 i oppsøkende stillinger

Ungdomslos og ruskonsulent for ungdom i bydel Ullern
Oppsøkende ungdomsarbeidere ansatt i annen tjeneste
Organisert under: Kultur og oppvekstavdelingen
Målgruppe: 12 – 22 år
Årsverk (per oktober 2019): ca. 40% stilling brukt på oppsøkende arbeid, fordelt på ungdomslos og ruskonsulent

Uteseksjonen
Egen oppsøkende tjeneste
Organisert under: Velferdsetaten (avdeling for forebygging og sentrumsarbeid)
Målgruppe: Alle aldersgrupper, hovedfokus på barn og unge under 25 år
Årsverk (per oktober 2019): 50,5 totalt / 30 i oppsøkende stillinger
www.uteseksjonen.no

Familiesenteret i bydel Vestre Aker
Oppsøkende ungdomsarbeidere ansatt i annen tjeneste
Organisert under: oppvekst/ungdom/fritid
Målgruppe: 12 – 21 år
Årsverk (per oktober 2019): 2,5 i oppsøkende stillinger

Utekontakten i bydel Østensjø
Egen oppsøkende tjeneste
Organisert under: Barne- og ungdomstjenesten
Målgruppe: 13 – 25 år
Årsverk (per oktober 2019): 11,5 totalt / 7,5 i oppsøkende stillinger

Litteratur og lesetips

Andersson, Björn. *Erfarenheter av uppsökande arbete med vuxna och unga vuxna – en rapport baserad på fem forskningcirklar om uppsökande arbete.* FoU i Väst/GR, 2010.

Askheim, Ole Petter. «*Prøver å Finne Meg Sjæl…* »*: En Studie Av Utekontaktarbeid i Tre Kommuner.* Rapport 19/1991, Østlandsforskning, 1991.

Bakken, Anders. *Ung i Oslo 2018.* NOVA-rapport 6/2018, Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring, 2018.

Bentzen, Ketil. *Oppsøkende Barne- Og Ungdomsarbeid.* NOU 1980:37, Universitetsforlaget, 1980.

Chabchoub, Jonas. *Unge på Oslo S: En kartlegging av mindreårige i et ungdomsmiljø.* HKH-rapport. Oslo Kommune, 2019.

Dahlhaug, Tor Erik. *Å arbeide i Utekontakt: En Introduksjon.* Landsforeningen for Utekontakter, 1991

Erdal, Børge (red.) *Ute-inne: oppsøkende sosialt arbeid med ungdom.* Gyldendal akademisk, 2006.

Henningsen, Erik og Nora Gotaas. *Møter med ungdom i velferdsstatens frontlinje: arbeidsmetoder, samarbeid og dokumentasjonspraksis i oppsøkende ungdomsarbeid.* Rapport nr. 2-2008, Norsk Institutt for by- Og Regionforskning, 2008.

Hjort, Haldis. *Det Oppsøkende Arbeidets Psykologi.* Universitetsforlaget, 1988.

Hollie, Erik. *Fyrtårn Og Redningsbøye: Uteseksjonen i Oslo 20 År: En Jubileumsbok*. Uteseksjonen, 1989.

Hollerud, Stine Marit Sundsbø *Under brua. En kartlegging av unge menn som selger rusmidler på Vaterland.* HKH-rapport. Oslo kommune, velferdsetaten 2017.

Island, Monica Hoen (red.). *Oppsøkende Arbeid På Skoler:* Erfaringer Fra Det Oppsøkende Feltet. Oslo Kommune, Velferdsetaten, Kompetansesenter Rus - Oslo, 2013.

Kuvoame, Moses Bicxon Billa, og Herdis Dugstad. «*Eikaguttene»: Marginalisert Etnisk Minoritetsungdom i Et Marginalt Miljø i Oslo.* Oslo kommune – Rusmiddeletaten, 2005.

Lie, Gro Th. Gatelangs: *Om Oppsøkende Ungdomsarbeid.* Universitetsforlaget, 1981.

Moi, Lise Lee. *Er det egentlig så ille? Kartlegging av ungdomsmiljøet rundt Romsås senter.* HKH-rapport. Skriftserie 01/2016. Bydel Grorud, 2016.

Norge Helse- og omsorgsdepartementet. *Opptrappingsplan for Rusfeltet: Opptrappingsplan.* Departementet, 2008.

Oslo kommune - Ungdomskontoret. *Ungdomskontoret. Beretning avgitt februar 1973.*

Oslo kommune - Ungdomskontoret. *Statusrapport ved desentralisering 1.7.1988.*

Oslo kommune – Uteseksjonen. *Årsmelding for Uteseksjonen 1989.*

Oslo kommune – Byrådssak 227/10. Bystyremelding nr. 2/2010. *Ung i Oslo.* (bystyremelding for en bydelsovergripende ungdomspolitikk). Oslo kommune, 2010.

Oslo kommune – Kommunerevisjonen. *Bydelenes forebygging av utenforskap blant barn og unge.* Rapport 09/2018. Oslo kommune, kommunerevisjonen, 2018.

Oslo kommune – Bystyrevedtak 12/11/2008 - 415 *Trygt Oslo - Opprettelse av mobile politiposter og styrking av rusforebyggende tiltak.*

Oslo kommune – Bystyrevedtak 141118. *Byrådets strategiske plan for rusfeltet i Oslo.*

Oslo kommune – Byrådssak 189/9. *Kubben vår! Bydelenes fritidsklubber og fritidsaktiviteter for barn og ungdom – oversikt over tilbudet og strategier for arbeidet.*

Pedersen, Henning. «Oppfølgingsarbeid i oppsøkende tjenester. En diskursanalytisk tilnærming.» *Masteroppgave i sosialt arbeid.* Høgskolen i Oslo, Avdeling for samfunnsfag, 2011.

Pedersen, Henning og Kompetansesenter Rus - Oslo. *Kartlegging av oppsøkende ungdomsarbeid i kommunene 2015.* Velferdsetaten rapport 2016. Kompetansesenter Rus - Oslo, Velferdsetaten, Oslo Kommune, 2016.

Sandberg, Sveinung og Willy Pedersen. *Gatekapital.* Universitetsforlaget, 2006.

Sandås, Lars. *Narko-Atlas Oslo.* Stripa forlag, 2016.

Stang, Hans Jakob. *Ungdom på drift: En sosialpsykiatrisk undersøkelse og etterundersøkelse av 100 unge stoffmisbrukere i Oslo sentrum*. Universitetsforlaget, 1978.

Stortingsmelding nr. 66 (1975-76). *Om Narkotikaproblemer,* Norge, Sosialdepartementet, 1976.

Stortingsmelding nr. 96 (1981-82). *Om Styrking Av Barne- Og Ungdomsvernet: Tilråding fra Sosialdepartementet 28. mai 1982, godkjent i Statsråd samme dag.*, Departementet, 1982.*sosialt- og helsefaglig arbeid.* Brev til Helse- og omsorgsdepartementet, 02.11.2018.

Strømfors, Gus og Marit Edland-Gryt. *Jeg visste ikke at jeg kunne så mye: praksisrefleksjon på arbeidsplassen.* Gyldendal akademisk, 2013.

Sundsbø, Stine Marit. *Unge Voksne: En Kartlegging Av Aldersgruppen 18-25 År i Et Åpent Rusmiljø i Oslo Sentrum.* HKH-rapport. Uteseksjonens skriftserie 02/2013, Oslo Kommune – Velferdsetaten, 2013.

Sundby, Roar, og Tor Erik Dahlhaug. *Oppsøkende Virksomheter Mellom Kontroll Og Omsorg.* Sosialhøgskolen, 1991.

Svensson, Njål P. m.fl. *Outreach work with young people, young drug users and young people at risk.* Council of Europe, 2003.

Uteseksjonen i Oslo. *Uteseksjonen På Gata i 30 År: Jubileumskonferanse 11.-12. November 1999.* Uteseksjonen, 1999.

Uteseksjonen i Oslo. *Fagplan for Uteseksjonen i Oslo. (2008-2012).* Uteseksjonens skriftserie 1/2008. Uteseksjonen, 2008.

Utheim, Mari Nythun. I*nnenfor Utenfor. En kartlegging av et alternativt ungdomsmiljø i Oslo sentrum.* HKH-rapport. Uteseksjonens skriftserie 01/2012. Oslo kommune – Velferdsetaten, 2009.

Vedøy, Tord Finne og Astrid Skretting. *Ungdom Og Rusmidler. Resultater Fra Spørreskjemaundersøkelser 1968-2008.* SIRUS-Rapport nr. 5/2009, Statens institutt for rusmiddelforskning, 2009.

Vestel, Viggo og Ida Hydle. *Fritidsklubb: Kvalifisering Og Rusforebygging.* NOVA-rapport 15/2009, Norsk Institutt for Forskning Om Oppvekst, Velferd Og Aldring, 2009.

Vollebæk, Line Ruud. *Sosialt Arbeid Med Sårbare Migranter: Mindreårige Og Voksne Asylsøkere, Papirløse, EØS-borgere Og Mulige Ofre for Menneskehandel.* Oslo Kommune, Velferdsetaten, 2014.

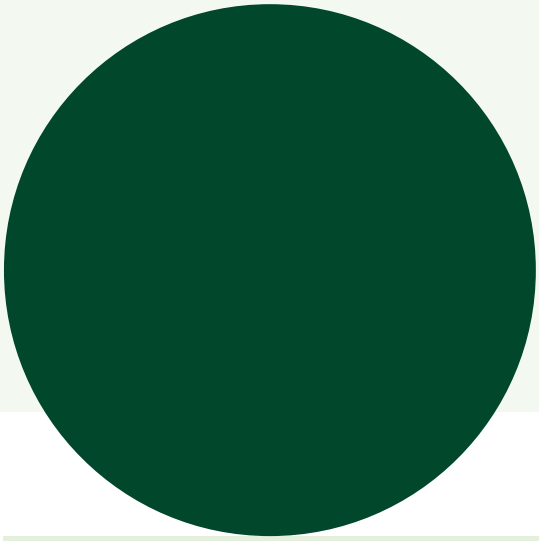

Oslo Kommune	2019
Virksomhet:	Velferdsetaten - Uteseksjonen Kompetansesenter rus – Oslo
Design:	Kikkut Kommunikasjon
Forsidebilde:	Jonas Chabchoub
Redaktør:	Ola Melbye Pettersen
ISBN:	978-82-93361-75-6